

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
FRANSIZCA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY’NİN
“KÜÇÜK PRENS” ESERİNDE EĞİTSEL ÖĞELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Esmâ ÇELİK (ŞENYÜZ)

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Esmâ İNCE

Ankara – 2006

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Esmā ÇELİK (ŞENYÜZ)'e ait “Antoine de Saint-Exupéry'nin “K¼çük Prens” Eserinde Eğitsel Öğeler” adlı tez çalışması, j¼rimiz tarafından Fransızca Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

¼ye

¼ye

ÖZET

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY’NİN “KÜÇÜK PRENS” ESERİNDE EĞİTSEL ÖĞELER Esmâ ÇELİK (ŞENYÜZ)

Bu yüksek lisans tez çalışmasında, “Küçük Prens”in çocuk ya da yetişkin ayrımı yapmaksızın, insan eğitimindeki işlevi ve kitabın eğitime olan katkıları incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çerçevede, çalışmada ilk olarak, kitabın ünlü Fransız yazarı Antoine de Saint-Exupéry’nin kısa ama hareketli yaşam öyküsü ele alınmıştır. Daha çok uçuş anılarından ve yaşadığı serüvenlerinden yola çıkarak kaleme aldığı eserlerine kısaca değinilmiştir.

Sonra, “Küçük Prens” hakkında genel bilgilere geçildi. Kitabın Fransa’da, dünyada ve ülkemizde oluşturduğu derin etkiden söz edilmiştir. Yazarların “Küçük Prens” ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Daha sonra, eserdeki eğitsel öğeler olarak düşünülen çöl, kuyu, hayvan masalları kitabı, yılan, baobaplar, volkanlar, gül, Küçük Prens’in ziyaret ettiği gezegenlerde oturan kral, kendini beğenmiş, ayyaş, işadamı, fenerci, coğrafyacı gibi tiplerle, pilot ve Küçük Prens incelenmiştir.

Son olarak mutluluk, sevgi, dostluk, sorumluluk, felsefe öğrenimi, dilsel gelişim, insan ilişkileri ve hayal dünyasının gelişimi gibi “Küçük Prens”in eğitsel işlevleri ele alınmıştır.

“Küçük Prens”, konusuyla, dilinin yalınlığıyla, yazarın kendisine ait olan sevimli çizgi desenleriyle sadece çocuklara değil yetişkinlere de hitap eden bir kitap olma özelliğini yayımlandığı günden beri korumaktadır.

RÉSUMÉ

LES ÉLÉMENTS ÉDUCATIFS DANS “LE PETIT PRINCE”

D’ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Esmâ ÇELİK (ŞENYÜZ)

Cette thèse de maîtrise vise à révéler la mission du “Petit Prince” et ses apports à l’éducation de l’homme qu’il soit enfant ou adulte.

Dans ce contexte, on a tout d’abord présenté la vie courte mais mouvementée de Antoine de Saint-Exupéry, l’auteur français bien connu du livre. On a parlé brièvement de ses oeuvres qui se basent sur ses souvenirs de pilote de ligne et ses aventures.

Ensuite, on a passé aux informations générales sur “le Petit Prince”. On a traité l’influence profonde que ce livre a exercée en France, dans le monde et en Turquie. Les opinions des écrivains sur “le Petit Prince” s’y trouvent leur place.

Plus loin, on a étudié le désert, le puits, le bestiaire, le serpent, les baobabs, les volcans, la rose, le Petit Prince, le pilote et les personnes typiques qui habitent chez les astéroïtes: le roi, le vaniteux, le buveur, le businessman, l’allumeur de réverbères, le géographe interprétés comme les éléments éducatifs de l’oeuvre.

Finalement, on a présenté les missions éducatives du “Petit Prince”: l’éducation du bonheur, de l’amour, de l’amitié, de la responsabilité, de la philosophie, le développement linguistique, les relations humaines, et le développement de l’imagination.

“Le Petit Prince” avec son histoire, avec la simplicité de sa langue, avec les dessins charmants de l’auteur lui-même, maintient depuis sa publication, les caractéristiques d’une oeuvre qui s’adresse tant aux adultes qu’aux jeunes.

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tez çalışmamın başından sonuna kadar verdiği destek ve bilimsel katkıları için Doç. Dr. Esmâ İNCE'ye içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Tez çalışmamın farklı aşamalarında verdiği destek ve değerli katkıları için Prof. Dr. Ayşe GÜLER'e ve Yrd. Doç. Dr. Bahattin SAV'a teşekkür borçluyum.

Bu çalışma boyunca bana her konuda yardımcı olan ve beni cesaretlendiren dostlarım Fatma YILMAZ ve Gönül SÖNMEZ'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Literatür taramasındaki katkılarının yanı sıra, her konuda destek ve yardımlarıyla her zaman yanımda olan eşim Bülent ÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ayrıca benim küçük prenslerim Burak ve Toprak'a bu çalışma sırasında gösterdikleri anlayış ve sabır dolayısıyla sevgi ve teşekkürlerimi gönderiyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
RÉSUMÉ.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR CETVELİ	vi
GİRİŞ	1
1. ANTOINE de SAINT-EXUPERY.....	3
1. 1. Yaşamı	6
1. 2. Eserleri	8
2. <i>KÜÇÜK PRENS</i>	12
2. 1. Fransa’da <i>Küçük Prens</i>	21
2. 2. Dünyada <i>Küçük Prens</i>	22
2. 3. Türkiye’de <i>Küçük Prens</i>	24
3. <i>KÜÇÜK PRENS</i> ’TE EĞİTSEL ÖĞELERİN KULLANIMI	30
3. 1. Çöl	31
3. 2. Kuyu	33
3. 3. Hayvan masalları kitabı	34
3. 4. Yılan	37
3. 5. Baobaplar	39
3. 6. Volkanlar	40
3. 7. Gül	41
3. 8. Gezegenlerde oturanlar	44
3. 8. 1. Kral	44
3. 8. 2. Kendini beğenmiş	46
3. 8. 3. Ayyaş	47

3. 8. 4. İş adamı	49
3. 8. 5. Fenerci	50
3. 8. 6. Coğrafyacı	52
3. 9. Pilot	56
3.10. Küçük Prens	58
 4. <i>KÜÇÜK PRENS</i> 'İN EĞİTSEL İŞLEVLERİ	66
4.1. Mutluluk öğrenimi	69
4.2. Hayal dünyasının gelişimi	71
4.3. Sorumluluk öğrenimi	73
4.4. Sevgi öğrenimi	74
4.5. İnsan ilişkileri	83
4.6. Dilsel gelişim	86
4.7. Dostluk öğrenimi	89
4.8. Felsefe öğrenimi.....	93
 SONUÇ	95
KAYNAKÇA	97
İNTERNET BAĞLANTILARI	100

KISALTMALAR CETVELİ

c.----- : Cilt

Çev.----- : Çeviren

S.----- : Sayı

s.----- : Sayfa

[]----- : İnternet bağlantı numaraları

()----- : Mavibulut Yayınlarına ait, Yaşar Avunç'un
çevirisi *Küçük Prens*'ten yapılan alıntılar

GİRİŞ

Günümüzde gelişen teknolojiye koşut olarak eğitimde kullanılan araçlar da değişiklikler göstermeye başlamıştır. Özellikle küreselleşen dünya ve teknolojik araç ve gereçlerin gelişimiyle, önceden kullanılan kara tahtaların, tebeşirlerin yerini birçok okulda bilgisayarlar, slayt makineleri, tepegözler almıştır.

Ama bu gelişen teknolojiye karşın, kitaplar, eğitimdeki yerini ve önemini korumaya devam etmektedir. Bilgisayar ya da diğer teknolojik araç-gereçler belki konuyu ve de iyi birer teknoloji kullanıcısı olmayı öğretmektedir; peki ya başka değerleri... Eğitim sadece dersi ya da konuyu öğrenmenin ya da iyi bir makine kullanıcısı olmayı sağlamanın dışında bir şey olmalı, başka şeyleri de kapsamalıdır.

İşte bu aşamada ders kitaplarının dışındaki kitaplar yani öykü ya da romanlar devreye girmektedir. Bu tür kitaplar kişinin hayal gücünü, dilsel gelişimini, sözcük dağarcığını geliştirirken arkadaşlık, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, özveri, paylaşım, insan ilişkileri gibi konuların da ele alınmasına olanak sağlamaktadır. Kişiye bilinmeyen bir dünyanın kapılarını açmaktadır. Her şeyin gerçekmiş gibi anlatıldığı bu kurmaca dünyada, kişi yaşama hazırlanmaktadır.

Bu yüzden çok küçük yaştan itibaren çocuklara okullarda okuma sevgisi aşılanarak, onların daha sağlıklı ve bilinçli bireyler olarak yaşama hazırlanmalarına yardımcı olunmalıdır. Bu konuda en önemli görev, eğitimin her basamağında anne-babalara düşmektedir.

Bu bağlamda, bu yüksek lisans tez çalışmasında, *Küçük Prens*'in çocuk ya da yetişkin ayrımı yapmaksızın, insan eğitimindeki işlevi ve kitabın eğitime olan katkıları incelenmeye çalışılmıştır.

Yapılan literatür incelemesi sırasında, Türkiye'de, *Küçük Prens* ile ilgili Fransızca ya da Türkçe tez çalışması olmadığı görülmüştür. Çalışmanın özgün ve literatüre katkıda bulunacak bir çalışma olması istendiğinden, Fransızca bir

Çalışmadan sınırlı bir kesimin yararlanacağı düşüncesiyle, tezin Türkçe hazırlanmasına karar verilmiştir.

Kaynak taraması sırasında, ulaşılabilen sınırlı sayıdaki çalışma kütüphaneler, internet, gazete yazıları sayesinde derlenmiştir. Bütün eviriler bizzat tarafımdan yapılmıştır. Konunun çerçevesini aşmamaya dikkat ederek, kitabın orijinal metni ve çevirisi birçok kez okunarak tez metni hazırlanmıştır. Çalışmada, Mavibulut Yayınları'ndan Yaşar AVUNÇ'ın *Küçük Prens* evirisinden yararlanılmıştır.

Bu çerçevede, çalışmada ilk olarak, kitabın ünlü Fransız yazarı Antoine de Saint-Exupéry'nin kısa ama hareketli yaşam öyküsü ele alındıktan sonra, daha çok uçuş anılarından ve yaşadığı serüvenlerden yola çıkarak kaleme aldığı eserlerine kısaca değinilmiştir.

Sonra *Küçük Prens* hakkında genel bilgilere geçildi. Kitabın Fransa'da, dünyada ve ülkemizde oluşturduğu derin etkiden söz edilmiştir. Yazarların *Küçük Prens* ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Daha sonra, eserdeki eğitsel öğeler olarak düşünülen çöl, kuyu, hayvan masalları kitabı, yılan, baobaplar, volkanlar, gül, Küçük Prens'in ziyaret ettiği gezegenlerde oturan kral, kendini beğenmiş, ayyaş, işadamı, fenerci, coğrafyacı gibi tiplerle, pilot ve Küçük Prens incelenmiştir.

Son olarak mutluluk, sevgi, dostluk, sorumluluk, felsefe öğrenimi, dilsel gelişim, insan ilişkileri ve hayal dünyasının gelişimi gibi *Küçük Prens*'in eğitsel işlevleri ele alınmıştır.

Küçük Prens'te bu kadar kısa ve sade cümlelerle, karmaşık birçok kavramın böylesine güzel, anlaşılır ve etkileyici bir biçimde ifade edilmesi insanı bugün bile gerçekten şaşırtmaktadır. 100 sayfa bile olmayan küçük ve resimli bir kitapta, sevimli kahramanımız Küçük Prens'le Saint-Exupéry bunu kesinlikle olağanüstü bir şekilde başarmaktadır.

1. ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Saint-Exupéry, yaşamla pazarlık etmeden, tehlike ve kayıpları hesaba katmadan yaşamış ve insanların dünyasından, çok büyük kahramanlara özgü bir vakarla ayrılmıştır. Belki düşmüş, belki düşürülmüş, belki de kendi isteğiyle sessizce çekilmiştir bu dünyadan.

İnsanın dünyadaki yerini ve ne için var olduğunu bilen Saint-Exupéry, her oluştta bunu aramıştır ve insanlara sevgi ve kahramanlığı göstermek istemiştir. İnsanları seven ve her biri için kendini ortaya koyan Saint-Exupéry şöyle demektedir:

“Kendileri ile paralelliğimiz olan insanların öz varlıklarını korumak ve kurtarmak için seve seve makineli tüfeklerle çevrilmiş bir alanda kurşun yağmuru altında ölmeye razı olurdum” (Saint-Exupéry, 1967 :editör).

Saint-Exupéry, biçeme ait unsurlarla insan yapısının temelinde var olanları gören ve gösterebilen bir yazardır. Onun yazılarında duygululuk bir sel kadar coşkundur. Fakat edebiyat yaptığına pek rastlanmaz. Saint-Exupéry’e göre:

“İnsan yazmasını değil, görmesini öğrenmeli. Yazmak bir sonuçtur” (Saint-Exupéry, 1967 :editör).

Saint-Exupéry her zaman yüce eylemleri, yiğit yürekleri, umudun ve inancın yaratıcı gücünü ve yapıcı olmanın sevincini göstermeye çalışmıştır. İnsan ve insanlık sözcüklerini her şeyin üstünde tutmuştur. Kişinin erdemlerini ve haklarını tanımış, üslubun düzenini ve saydamlığını aramış, sözcük ve cümle seçimine çok özen göstermiştir. O, bir klasik, titiz, hem de bilgeliği kahramanlığın düzeyine götürebilecek kadar soylu bir insancı gibi görünür. Simon’a (1950 :126) göre, “Saint-Exupéry’nin düşüncesini besleyen sezgi, insanın kişiliğinin sürekli ve trajik duygusudur. Bu duygu, tutkulu bir süreklilik gereksinimiyle çarpışarak, eylemi tabiatın ve zamanın aşındırıcı güçlerinin ne de olsa esirgediği nesnelere doğru yöneten istemini esinler”.

Aristokrat bir aileden gelen Saint-Exupéry, ölümün yarattığı karanlık ve yalnızlık duygusuyla, dört yaşında babası öldüğü zaman tanışmıştır. Eserlerinin odak noktasını çocukluğu, anıları ve özlemleri oluşturmaktadır. Havacılığı kahramanca bir eylem olarak gören ve mistik bir coşkuyla yücelten Saint-Exupéry, havacılığın tehlikeli ve serüven dolu yanlarını şiirsel bir biçimde anlatarak, bu alanda yazınsal bir tür yaratmıştır. Saint-Exupéry’e göre;

“İnsan, kendisinden daha sürekli, daha dayanıklı eserler ve kurumlar yaratarak ölümü; içinde hayatın anlam kazandığı bir düzen ve töreler kurarak da dünyanın ilk kargaşalığını yok eder” (Saint-Exupéry, 1999 :IV).

Saint-Exupéry karamsar bir insan değildi; yaptıklarının değerine ve uğrunda çalışmayı kabul ettiği bir düzenin gerçekleştirilebilirliğine inanıyordu. Eylem insanına özgü iyimserlik, onu hiçlikçiliğin beğenisine, yıkımın lirizmine, yolunu şaşırmış üstün insanın nedensiz kahramanlığına karşı koruyacaktı.

Saint-Exupéry, bunaltıcı ölüm duygusunu, yapıcı ve koruyucu bir eylem ahlakıyla aştığı için, başlangıçta varoluşçularinkine yakın olan düşüncesini insanın özüne doğru yöneltmiştir. Özellikle 1940’tan sonraki eserlerinde bir “katılma” (participation), “ilişki” (relation) ve “var oluş felsefesi” (présence) olduğu görülür (Saint-Exupéry, 1999 :V).

İnsanın katılma yoluyla keşfettiği şeyler, önce, kendisini dünya ve diğer insanlarla birleştiren ‘ilişkiler’dir. Saint-Exupéry’nin düşünce dünyasında ‘ilişki’ kavramının önemi buradan gelmektedir. İnsan ancak bu tür ilişkileri çoğaltarak ve bilincinde iyice aydınlığa çıkarak yalnızlıktan kurtulur, yaşamını zenginleştirir. İnsan yaşamını dünya ve diğer insanlarla bir ilişkiler düğümü haline getiren bu görüşe göre, her şeyin ilişkilerden ibaret olduğunu söylemek, gerçeğin özünü, bu ilişkileri düşünen, yorumlayan ya da yaratan bilince bağlamak demektir. Her şey ilişkiden ibaretse, dünya kişinin onunla kurduğu bağlar sistemi ise insanın dünya hakkındaki bilgisi kendi bilincine bağlıdır denilebilir. İlişkiden var oluşa geçebilmek

için sevginin olması şarttır. Bazı anlara garip, ölçüye sığmaz bir ağırlık veren sevgidir. Bir manzaranın veya varlığın gizli özelliğini içimize doğuran, kendi öz var oluşumuzu yaşama bir anlam, eyleme bir sebep katarak aydınlatıveren şeydir sevgi.

Soylu ama kendini üstün görüp diğer insanları küçültmeden; insancıl ama kuruntusuz ve aşırı duygulu olmadan; bireysel ama düzene bağlı; gerçekçi ve olgucu olduğu kadar lirik ve gizemli ve her şeyden önce yiğit ve yükselen bir düşüncedir Saint-Exupéry'nin düşüncesi. Benzeri görülmemiş bir şekilde dengeli ve bütün zorunluluklara saygılıdır.

Antoine de Saint-Exupéry şöyle diyor: “Bir gün kaybolursam ölümümü bildirmek için üç ay bekleyiniz” (Barjon, 1960 :119). Ailesi, arkadaşları, onu tanıyan ve seven kişiler bu süreyi isterken bu büyük pilotun neyi anlatmak istediğini biliyorlardı. İradesi sağlam bir insan eğer çölün ortasına, okyanusun dibine, çok ücra bir yere canlı olarak düşerse, diğerlerine yeniden ulaşabilmek için sınırlarını zorlayarak bütün gücüyle savaşırdı. Yaşamını korumayı biliyordu. Ölmek hiçbir şeydi ama bekleyen kişileri ümitsizliğe, olacaklara boyun eğmeye mahkûm etmenin nasıl bir şey olduğunun da farkındaydı.

Güvenilir arkadaşlığı, kusursuz kalbi ile Saint-Exupéry arkadaşları arasında çok seviliyordu. Ona Saint-Ex diyorlardı. Bu iki hece onlar için sağlam ve sevecen bir arkadaşlığın da göstergesiydi.

Asıl mesleği pilotluk olan Saint-Exupéry'nin romanlarının özgünlüğü, uçağı ile göklerde uçarken karşılaştığı olaylara ve gökyüzü gibi alışılmamış bir konuya yer vermesinden ve bu konuları, betimlemelerle sanki okuyucu o anı yaşıyormuşçasına gerçekçi bir söyleyişle dile getirmesinden kaynaklanır. Saint-Exupéry asla yaşadığı gerçekleri, gördüklerini veya görmediklerini kendine özgü usullerle, okuyucuda heyecan uyandıracak biçimde anlatan bir macera romancısı değildir. Bu konuyla ilgili görüşleri şöyledir:

“Ben şimdi havacılığı düşünüyorum değilim. Havacılık bir amaç değil, araçtır. İnsan yaşamını, uçak uğrunda tehlikeye

koymaz. Köylü de sapanının hatırı için çift sürmez. Ama uçak sayesinde, insan kentleri, o ticaret yatağını terk eder, o köylülere özgü gerçeğe kavuşur” (Saint-Exupéry, 1995 :127).

Antoine de Saint-Exupéry, birbirine bağlılık ve sorumluluk üstüne kurulmuş, canlılık verici bir felsefeyi ve kahramanca bir ahlakı yüceltmıştır ve tehlikeli bir mesleğin deneyiminden geçerek doğmuştur. Romanlarında, genellikle gerçek kişilerden ve gerçek olaylardan esinlenen Saint-Exupéry, bazen kendi yaşamını bazen de tanıdıklarının ve arkadaşlarının yaşamını isimleri değiştirmeden anlatmıştır. Roman tekniğine çok az bağlı olan anlatıları, ölçülü bir göz alıcılık ve düşüncenin yükselişinin bulunduğu yücelik içinde coşkulu büyük bir nesir yazarına aittir. Bédier, Hazard’ın (1949 :451) belirttiği gibi, “Uçak pilotu Saint-Exupéry, evrenin büyük görünümüne yeni bir yüz vererek, yazarların çok azının yapabildiği bir şeyi başarmıştır: gökyüzü, okyanus, dağ, gece, çöl... Burada kişi, muhteşem bir yalnızlık içinde, zorunlu iletişimle bilincini temizler ve doğanın engellerine karşı savaşıır”.

Saint-Exupéry dünyadan ve insanlardan kendisi için beklediklerini, *Küçük Prenses* isimli eserinin sonunda en güzel şekilde anlatmaktadır:

“Bir gün yolunuz Afrika’ya, çöle düşerse, burayı tanıdığınızdan emin olmak için dikkatle inceleyin bu resmi. Ve buradan geçmeniz gerekecek olsa da, yalvarırım, acele etmeyin, bir süre tam da yıldızın altında bekleyin! Eğer o sırada karşınıza bir çocuk çıkarsa, gülerse, altın sarısı saçları varsa, sorularınıza yanıt vermiyorsa, kim olduğunu elbette anlayacaksınız. O zaman, ne olur, kırmayın beni! Öyle üzgün bırakmayın beni! Yazın bana, geri döndü deyin...” (95)

1. 1. Yaşamı

1900 yılının 29 Haziran’ında, Lyon’da, Peyrat sokağındaki 8 numaralı evde; Jean de Saint-Exupéry ve Marie de Fonscolombe çiftinin 5 çocuğundan üçüncüsü

olarak dünyaya geldi. Aristokrat bir ailede, oldukça rahat bir çocukluk geçiren Saint-Ex, annesinin bütün itirazlarına karşın, ilk uçuş deneyimini 12 yaşındayken yaşadı. Le Mans'ta, İsviçre'de ve Paris'te öğrenim gördü.

1921–1923 yılları arasında, Fransız Hava Kuvvetleri'ne havacı olarak katıldı. Daha sonra ordudan ayrıldı ve hava postacılığı yaptı.

1926 yılında, ilk eseri olan *L'Aviateur* yayınlandı.

1927 yılında, Toulouse ve Dakar arasında uçuş görevine getirildi.

1928 yılında ise, Moritanya çöllerindeki görevde filonun şefliğine kadar yükseldi. Burada geçirdiği günler boyunca *Courrier-Sud (Güney Postası)* adlı eserini yazdı.

1931 yılında Paris'e dönen Saint-Exupéry, *Vol de Nuit (Gece Uçuşu)* adlı eserini yazdı ve *Fémina-Vie Heureuse* ödülünü kazandı. Aynı yıl Arjantin'de tanışmış olduğu Consuelo Suncin'le Fransa'da evlendi.

1935 yılında, Paris-Soir gazetesinin muhabiri olarak, Moskova'ya gitti. Burada halkın oldukça ilgisini çeken altı makale yayınladı. Yine bu yıl içinde, Paris ve Saygon arasındaki mesafeyi 5 gün, 4 saatten aza indirmek amacıyla yapılan bir deneme uçuşuna, teknisyeni Prévot ile birlikte katıldı. 30 Aralık günü, saat 02.45'te uçakları Libya çölüne çakıldı ve parçalandı. Böylece iki pilot çölde kayboldular. Çölde üç günlük bir yürüyüşün ardından, bir kervan tarafından bulundular.

1939 yılında, yakın dostu André Gide'in ısrarı ile bir pilotun gözünden yazdığı *Terre des Hommes (İnsanların Dünyası)* adlı yapıtı yayınlandı. Büyük ilgi gören eser *le Grand Prix de l'Académie Française (Fransız Akademisi Roman Büyük Ödülü)*'e lâyık görüldü.

1941 yılında, anılarına yer verdiği *Pilote de Guerre (Savaş Pilotu)* adlı yapıtı henüz piyasaya çıkmıştı ki, savaş patlak verdi ve Saint-Exupéry, Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderildi. Orada, Amerikalıların Kuzey Afrika'ya yaptıkları çıkartmaya kadar kaldı. Savaş hakkında yazmış olduğu makaleler Amerika'nın savaşa katılması üzerinde etkili olacak nitelikteydi. Ayrıca burada, en çok ses getirecek olan eseri *Petit Prince*'i yazdı.

1943 yılının şubat ayında *Lettre à un Otage (Bir Rehineye Mektup)* yayınlandı. Aynı yıl, nisan ayında, New-York'ta yayınlanan *Petit Prince (Küçük Prenses)* inanılmaz bir ilgi gördü; dünya çapında 6 milyondan fazla kopyası satıldı.

Saint-Exupéry, yaş sınırını aşmış olmasına karşın birçok görevde yer almayı sürdürdü.

1944 yılında Saint-Exupéry'nin bağlı olduğu birlik, Korsika'daki Borgo'ya nakledildi. Buradan anavatan üzerine yapılan keşif uçuşları devam etmekteydi. Aynı yılın 31 Temmuz sabahı, Saint-Ex, Fransa'nın Nazilerin işgali altındaki güney bölgesi üzerinde uçmak üzere Korsika'dan uçağıyla göreve çıktı ve bu görevden bir daha geri dönmedi. Ölüm sebebi hakkında kesin bir tespit yapılamadı.

1948 yılında, tamamlanmamış olan, politikaya ve diğer ideallerine yer verdiği kitabı *La Citadelle (Çölün Bilgeliliği)* yayınlanmıştır.

Saint-Exupéry, edebiyatın yanı sıra matematikle de ilgilenmiştir ve aerodinamikle ilgili çalışmalar yapmıştır. Havacılık ve tepkimeli motorlarda itişle ilgili birçok berat da almıştır.

1. 2. Eserleri

Saint-Exupéry, röportaj tekniğinden yararlandığı anlatılarında, mesleğinde örnek oluşturabilecek nitelikteki deneyimlerini ortaya koyar. Pilotların yaşamını işleyen Saint-Exupéry'nin yapıtları, bir eylem ahlakının geliştirilmesine dayanır; insanın, yaptığı işin önemini bu eylem ahlakıyla kavrayabileceğini ileri sürer.

L'Aviateur (Pilot) (1926) : 1 Nisan 1926'da, Jean Prévost'un himayesinde, Adrien Monnier'in dergisi *Le Navire d'Argent*'da yayımlanan basit bir anlatıdır. Bu eserin Courrier-Sud'un ilk versiyonu olduğu söylenebilir. Gelecekteki kitapların konusu ve üslubu henüz oluşmuştur ve tarzı kendini belli etmektedir.

Courrier-Sud (Güney Postası) (1929) : Juby'de, akşamları yalnız olduğu zamanlarda tahtadan yapılmış barakasında yazdığı bu eserde, lirik bir yorumla Toulouse-Dakar hattı arasındaki uçuş yolculuğunda bir pilotun anıları, onun insanların dünyasıyla kurduğu duygusal bağlar anlatılmaktadır. Eserin Saint-

Exupéry'nin yaşamıyla ilgisi düşünüldüğünde, roman kahramanı pilot Bernis, Saint-Exupéry'nin pilotluk mesleğindeki ilk yıllarının duygularını yansıtmaktadır.

Vol de Nuit (Gece Uçuşu) (1931) : Bu eserde, üç postanın Buenos Aires'te bekleyişini ve bunlardan birinin Amerika'da geceleyin kaygı verici yol alışını dile getirir. Paraguay'dan Arjantin'e gece uçuşları yapan kahraman pilotların dünyasında, bir gecede yaşanan olaylardan yola çıkarak, insanın doğayla mücadelesini, ölüme karşı duruşunu, amacına ulaşmak için göze aldıklarını destansı bir biçimde anlatır. Eserde maceranın, uzayın, hava insanların dünyasıyla güvenliğin, evlerin ve toprağın insanların dünyası yani sürekli kalanların ve gidenlerin dünyası karşı karşıya gelir. Biçemi kapalı, imgeleri şiirsel ama genelinde güzel olan eser, sağlam bir yapı üstüne kurulmuştur.

Terre des Hommes (İnsanların Dünyası) (1939) : Klasik güzellikteki bir düzyazıyla kaleme alınmış olan ve değişik anlatı, değişik tanıklıklardan oluşan bu eser, insanın içinde bulunduğu yaşama koşullarına ve modern dünyaya verilen anlamı ortaya koyar. Kişisel anılardan, yaşanmış öykülerden, arkadaş portrelerinden, farklı deneyimlerden doğmuş düşüncelerin devamı olan bu eser, bir roman değildir. Yaşamının önemli aşamaları da dâhil olmak üzere büyük fikirlerin yöneticisi Saint-Exupéry ile ilgili her şey bu kitapta bulunabilir.

Pilote de Guerre (Savaş Pilotu) (1942) : Saint-Exupéry bu romanını 2/33. Birlik'te beraber bulunduğu ve kendileriyle teması hiç kesmediği arkadaşlarına ithaf etmiştir. Roman, Saint-Exupéry ve arkadaşlarının 1939–1940 Fransız-Alman savaşı esnasındaki yaşantısını anlatmaktadır. Özyaşamöyküsel öğeleri ağır basan ve savaş sonrası Fransası'nın en çok basılan eseri olan *Savaş Pilotu*, İkinci Dünya Savaşı'na pilot olarak katılan Saint-Exupéry'nin dış dünyada gerçekleştirdiği keşif uçuşlarından ziyade, kendi iç dünyasına yaptığı yolculuklara değinerek savaş ve savaşanlar üzerinden yenme-yenilgi, özveri, sorumluluk ve yiğitlik kavramlarını ele alır. Tehlikeli olduğu kadar gereksiz de olan bir keşif uçuşu için görevlendirilen *Savaş Pilotu*'nun kahramanı, bu yolculuk sırasında havanın ve savaş gerçeğinin dondurucu soğukluğuna çocukluk anılarını hatırlayarak karşı koyar. Fransa'nın

Almanlar tarafından işgal edildiği, İkinci Dünya Savaşı'nın en zor günlerinde keşif uçuşuna gönderilen pilotların gözünden savaşın insanlık tarihinde yol açtığı felaketleri dile getiren Saint-Exupéry, bu romanıyla, savaşın anlamsızlığını, yaşamın anlamını, insanlığı sevmenin yüceliğini, ölüm karşısında hissedilen duyguları, savaş kazanmanın getirdiği zafer duygusunun kaybettirdiği insanlık anlayışının ancak, yenilgi sonucu tekrar farkına varılan sevgi yoluyla elde edilebileceğini anlatır. Yardımseverlik ve sevgi erdemlerini tüm insanlığa adayan Saint-Exupéry, “Her insan bütün diğer insanların günahını omzunda taşır” (Milliyet Kitap, Nisan 2006) diyerek bir savaşın yol açtığı felâketlerin sonraki kuşakları ve tüm insan uygarlığını tahrip ettiğini özellikle belirtir.

Lettre à un Otage (Bir Rehineye Mektup) (1943) : Bu eser, Amerika'da bulunduğu sırada, işgal edilmiş memleketinin baskı altında olduğunu, vatandaşlarının yokluk ve sıkıntı çektiğini düşünen Saint-Exupéry'nin, bir şey yapamamanın ezikliği içinde, eski dostu Leon Werth'e yazmış olduğu mektubu, *Lettre à un Otage* adı altında yayınlamasıyla ortaya çıkmıştır. Saint-Exupéry'nin kişisel anılarıyla, Leon Werth ile olan ortak anılarını içeren bu eserdeki düşünceler, insana saygı ve insan ilişkileri olarak birbirini tamamlayan iki ana temada toplanabilir.

Le Petit Prince (Küçük Prens) (1943) : Anlam evreni değişik yorumlara açık olan *Küçük Prens*, temelde dostluk ve sevgi özlemini dile getirir. Dostu Leon Werth'e ithaf ettiği bu eser, çocuklar için yazılmış bir öykü kitabıdır. Ama çoğu zaman büyüklere özenen çocukların bu merakına cevap vermek için yazılmış olan büyüklerle ilgili öykülerin aksine, *Küçük Prens*, büyükler için yazılmış bir çocuk öyküsüdür ve kendi yarattıkları dünyalarda sıkışıp kalan insanları anlatır.

La Citadelle (Çölün Bilgeliği) (Kale) (1948) : Ölümünden sonra yayınlanan bu eseri, Saint-Exupéry 1936 yılından itibaren uzun seneler içinde yazmıştır. Bu eserdeki konular önceki romanlarından daha geniş ve daha yoğun bir biçimde işlenmiştir. *Çölün Bilgeliği*, Saint-Exupéry'nin diğer eserleri gibi, özyaşamöyküsel bir eser değildir. Ama yazarın yaşamına da çok uzak olduğu söylenemez. Bu eserde daha yoğun olan hatta zaman zaman felsefi bir görünüm alan düşünce, Saint-

Exupéry’de yıllar boyunca çeşitli olayların etkisi altında giderek olgunlaşmış daha soyuta varan bir düşüncedir. Kutsal Kitap’tan da esintiler taşıyan bu eser, büyüklük ve sonsuzluğa boyun eğme konularını işler.

Ölümünden sonra;

Carnets (Notlar) (1953)

Lettre de Jeunesse (Gençliğe Mektup) (1953) : Bu eser, Saint-Exupéry’nin 1923–1931 yılları arasındaki mektuplarını içermektedir.

Lettres à sa Mère (Annesine Mektuplar) (1955) : Bu eser, Sainte-Croix Koleji’nde bulunduğu sıralardan başlayarak, 1910–1944 yılları arasında annesine yazmış olduğu mektuplardan oluşmaktadır.

Un Sens à la Vie (Hayata Bir Anlam) (1956) : Bu eserle, Saint-Exupéry’nin çeşitli makale ve röportajları bir araya toplanmıştır.

2. KÜÇÜK PRENS

Fransız yazar ve pilot Antoine de Saint-Exupéry'nin en ünlü eseri olan *Küçük Prens* 1943'de yayınlanmıştır. New-York'ta bir otel odasında yazdığı bu kitabın içinde ve kapağında yazarın kendi çizimleri bulunur.

Küçük Prens'i bir çocuğa ya da daha doğrusu olgun, ağırlaşmış, biraz da yorgun kendisine serin sabahlar, sevinçli küçük hayvancıklar ve açan çiçekler cennetini geri getirmek için yazar. 1940'ta, yenilgi ve bozgunun karışıklığında, anlatmaktan asla vazgeçmediği çocukluk anılarına tutunan Saint-Exupéry, düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

“Çocukluk, der, herkesin çıktığı o büyük ülke (...) Nereliyim? Bir ülkeliymişçesine, çocukluğumdan gelmeyim”
(Simon, 1950 :137).

Yazın dünyasının en güzel on masalından biri olarak kabul edilen *Küçük Prens*, yoğun masal kurgusu nedeniyle, okuyucuda ilk bakışta sadece çocuklara seslenen bir yapıt olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Ama okudukça, düşündükçe, insan sevgisinin açıkça görüldüğü bu yapıtın, çocuklardan çok büyüklere seslendiği hemen fark edilmektedir.

Küçük Prens sayısız gün batımı izleyebilmek için sandalyesini birkaç adım çekmesinin yeterli olduğu küçücük bir gezegende oturur. Onu bazen melankoliye sürükleyen çok kibirli bir gülün bakımını yapmak, baobapların sürgünlerini temizlemek, gezegendeki üç volkanın temizliğini yapmak gibi işlerle uğraşır. Çiçeğiyle ilgili yaşadığı sorunlar yüzünden diğer gezegenleri ziyaret etmeye karar verir. Bu gezegenlerin birincisinde bir kral, ikincisinde bir kendini beğenmiş, üçüncüsünde iç karartıcı bir ayyaş, dördüncüsünde işadamı, beşincisinde yönetmeliğe sıkı sıkıya bağlı bir fenerci, altıncısında ise ona dünyaya gitmesini salık veren bir coğrafyacı oturur. Dünyaya vardığında *Küçük Prens* önce hiç kimseyi göremez. Sonra bir yılanla karşılaşır. Yılan ona çölde bulunduğunu ve insanlar

arasında da yalnız olunabileceğini açıklar. Daha sonra bir tilkiden evcilleştirerek nasıl bir dost kazanılacağını; yani bağlar kurmayı öğrenir. Dost dünyada tektir, zira insan ancak evcilleştirdiği şeyleri tanıyabilir ve insan evcilleştirdiği şeyden sorumludur. Yolcuları ayıran bir makasçı ve susuzluğa karşı haplar satan bir satıcıyla karşılaştıktan sonra, uçağının yanında uyuyan pilotla karşılaşır. Ama Küçük Prens gezegenine geri dönmek zorundadır. Yılanın onu ayak bileğinden ısırmasıyla yavaşça kumlara düşer. Vücudu çölde yok olur ve pilot motorunun tamirini bitirince artık yıldızlarda bir dostu olduğunu bildiği için, daha da yalnız olacağı dünyasına geri döner.

Yazarla Küçük Prens arasındaki fiziksel ve düşünsel boyuttaki kimlik benzerliği, masalsı yapıyla gerçek arasındaki benzerliği oluşturur. İnal'ın (1980 :5) belirttiği gibi, “...altın saçlı *Küçük Prens*’in yazarı Saint-Exupéry de altın saçlı imiş; altın saçlı Saint-Exupéry’i ailesi ‘güneş kral’ diye çağırırmış”. (Le Roi-Soleil: Louis XIV’e verilen addır.) Çocukluğunu geçirdiği Saint-Maurice de Remens Şatosu’nda babasız büyüyen bu sarışın çocuğun çevresinde, annesi, halaları, kız ve erkek kardeşleri saray halkı olarak yer alırlarken, onu küçük bir prens olarak görürlermiş. Sainte-Croix Koleji’ndeki arkadaşları da onu, biraz yukarı kalkık burnundan dolayı “kalkık burunlu” diye çağırırlarmış. Gökyüzü bir bilinmeyen olarak, altı yaşındayken masalsı şiirler yazan, tren ve uçak resimleri de yapan Saint-Exupéry’nin ilgisini hep çekermiş. Düşle gerçeğin farkını asla kabul etmeyen, bu masal ve serüven tutkunu, gökteki gezegenlerin gezgincisi sarışın küçük prens Saint-Exupéry’nin de uçağıyla göklerde, şiirli masallı özlemleri gerçeğe dönüştürdüğü görülür.

Küçük Prens’le Saint-Exupéry arasındaki başka bir benzerliğe gelince, Küçük Prens, insan ve doğa sevgisiyle, yazın dünyasında, kötülüğün simgesi olarak kabul edilen ve adı anıldığında bile insanda bir korku ve tiksinti uyandıran yılanla çölün ortasında kurduğu dostlukla çölün tek hakimi olduğunu kanıtlamaktadır. Uzun süre kuzey Afrika çöllerinde görev yapan ve bütün Kuzey Afrika insanıyla dostluk kuran pilot Saint-Exupéry ile Küçük Prens, hiç şüphesiz bu konuda birbirlerine çok benzemektedirler.

Küçük Prens, gerçek dışı ile gerçeği birleştiren masal dili ve anlatımıyla dostluk, doğa sevgisi, sorumluluk, iyilik gibi insan duygularını ve özlemlerini dile getirmektedir. Küçükten büyüğe herkesi sarmalayan bu insan sevgisi ve dostluk gibi izlekler yani gerçeğin kendisi, bir masal havasında sevgi dolu bir dille ama birbirinin içine girmiş simgelerle anlatılmaktadır:

“...sık sık bir leit-motif halinde dönüş yaptığı çocukluk dönemi ile olgunluk ve yaşlılık dönemini birleştiren bir köprü başıdır. Bu, çocuklukla olgun çağın ve yaşlılığın ayrılmazlığıdır. Bu, aynı zamanda çocuk olduğunu unutmuş olanlara duyulan sevimli ve insansı bir kızgınlıktır. İnsanın bir bütün olarak ele alındığı, ona yaşamı sevdiren, yaşama verilmesi gereken türlü değerlerin senfonik bir şiir biçiminde anlatımıdır. Bu senfonik şiir, bütün öğeleriyle, yapıtta diyalog biçiminde verilmiştir” (İnal, 1980 :6).

İnsan ve doğanın iç içe olduğu öyküde, Küçük Prens’i yılan sokarak öldürür. Gözlerin bir şeyin özünü göremeyeceğini, insanın ancak yüreğiyle bakarsa bir şeyi iyi göreceğini, iyi anlayacağını öğrenen pilot, ölüm gerçeğini kabul etmez. Ama, ölümün acısını ve ağırlığını da daha çok duymaya başlamıştır ve altı yılın sonunda bile bir dostun ölümünü unutmaz. Acısı doğal olarak azalsa da asla yok olmaz ve hep içinde olan dostluk hiç eskimez.

“Burada Orfeus gibi bir mitos vardır, yapıtla okur arasında; gerçeği bulandıran, kafaları gizil yollara saptıran bir mitostur bu. Ölüm gerçeği yeryüzünden gökyüzüne, ölümden ölümsüzlüğe, karanlık topraktan pırıl pırıl parlayan yıldıza dönüşmüştür” (İnal, 1980 :7).

Bir gezegende başlayıp farklı farklı gezegenlerde devam eden ve dünyada son bulan öyküde, Küçük Prens ve pilot bir kişinin ikili yansıması olması bakımından masaldaki diyalog aslında sadece bir monologdur. İnsanın kendisiyle alışverişi daha da açıkça söylemek gerekirse, insanın kendisiyle hesaplaşmasıdır. Bu yüzden, masalın başından itibaren Küçük Prens’in sözlerine dikkat edilerek Küçük Prens’in,

pilota “Hangi gezegendensin?” sorusunun cevabının ikisinin de aynı gezegenden yani dünyalı olduğu bilinmelidir. Yapıtın başında pilot, çocukluğunda duyduğu, ama gerçeği gözleriyle açık seçik görmesini bilmeyen ailesinin baskısıyla bunalımlara düşüp resim yapmaktan vazgeçtiğini uzun uzun anlatır ve Küçük Prens hemen bir koyun resmi hakkındaki konuşmasına başlar. Saint-Exupéry’nin, Cezayir’de görevli olduğu sıralarda, saatlerce sokak aralarında oynayan çocuklarla konuştuğu, onlara resim ve kâğıttan oyuncaklar yaptığı bilinmektedir.

Yazın dünyasında ve çocuk dünyasında ulaşamayan her şey ve her yer güzel olarak düşünür. Bu düşler simgelerle yazınsal yapıtın öğelerini oluşturur. *Küçük Prens* de bu genel benzerlik içerisinde. Gezegenlerin adı ne olursa olsun, sonunda bütün gezegenler, bir tek gezegen olarak karşımıza çıkar. Ve bu gezegende insan-doğa sevgisi sindirilmiş ve saygın bir sevgi olarak sunulur. Bu sevgi ne kadar duygulu, bu masalsi anlatım ne kadar coşkulu olursa olsun, okuyucuyu gerçeğin yolundan ayırmayarak duygulanmaktan çok düşünmeye çağırıyor. Böylelikle, yaşamı, insanı ve yüce değerleri daha iyi değerlendirmeye yardımcı oluyor.

“Gökteki gezegenler, farklı yıldızlar bir cennet ülkesi gibi sunulurken, küçücük bir gezegende bir çiçekle Küçük Prens’in dostluğu ölümsüzleştirilirken, aynı sahne ve aynı tablolar sayfalar değiştikçe yeryüzüne taşınır ve sonunda yeryüzü, bir yeryüzü cennetine dönüştürülür. Bir tek çiçeğin filizlendiği, yılanların cirit attığı çöller cennete dönüşür” (İnal, 1980 :7).

Gerçek yaşamın, ölüm tehlikelerinin, ciddi çalışmaların ortasında birdenbire ortaya çıkıveren Antoine de Saint-Exupéry’nin *Küçük Prens*’i oyalanmak amacıyla yazılmayan ciddi bir öyküdür. Yazar, bu eserde, dostluk ve dayanışma özlemini yapmacıksız simgelerle dile getirir. Bir çocuğun gözünden büyüklerin dünyasının anlatıldığı kitapta, Küçük Prens’in ağzından Saint-Exupéry, insanların hatalarını ve aptallıklarını, büyüdüleri zaman unuttukları çocuk bakışını tüm açıklığıyla ortaya koyar. Mevcut olmayan bir koyun gerçeğinde başlayan *Küçük Prens* yine mevcut olmayan bir vücut gerçeğinde noktanır.

Pilot ve Küçük Prens arasındaki konuşmaların olaylar ve geri dönüşlerle sürüp gittiği bu kitap; okuyanın dünyasını şu ya da bu derecede ama kesinlikle değiştirmektedir. *Küçük Prens* hem bilim kurgu, hem masal, ama her şeyden önce insan ruhunu okurun belleğine kazıyan benzersiz bir öyküdür.

Saint-Exupéry, *Küçük Prens*'i bir büyük insana, en iyi dostu Leon Werth'e adadığı için çocuklardan özür diliyor. Çünkü o her şeyi hatta çocuklara yazılmış kitapları bile anlayıp değerlendirebiliyor ve açlık çektiği, üşüdüğü Fransa'da avutulmaya ihtiyaç duyuyor. Ama yine de bütün bu özürler yeterli gelmezse, o da bu kitabı çocukluğundaki bu büyük adama adamak istiyor. Zira pek azı bunu anımsasa da, tüm büyük insanlar önce çocuk olmuşlardır. Bu yüzden o da kitabını çocukluğundaki Leon Werth'e adıyor. Bütün bunlar Saint-Exupéry'nin kalbindeki insan sevgisini en güzel şekilde yansıtmaktadır.

Saint-Exupéry, *Küçük Prens*'te, yaşama anlam veren sorumluluk duygusu, sadeliğin ve sabrın önemi, insanlık ilişkilerinde akıldan ziyade kalbin ön planda tutulması gibi konulara değinmektedir. Eserin yazarın yaşamıyla olan ilişkisine gelince; bu eserde, bundan önceki eserlerinde olduğu gibi, Saint-Exupéry ismen mevcut değildir. *Küçük Prens* bir alegori görüntüsündedir. Bu düşünceyi;

“P. Chevrier: ‘Saint-Exupéry’nin kendisi hakkında bize bırakmış olduğu en sadık portre, Küçük Prens adını verdiği bu çocuğun portresidir.’ sözleriyle

Louis Barjon: ‘Gerçekten, az kitap bize Saint-Exupéry’nin daha sadık daha derin bir imajını vermekte başarı göstermiş olacaktır.’ sözleriyle ifade etmektedir” (Göker, 1972 :47).

İncil ve *Kapital*'den sonra en çok satan kitap olduğu da söylenen ve zamanının gençlik sembolü James Dean'ın “Benim tek kitabım” dediği *Küçük Prens* yüzden fazla dile çevrilmiştir. *Küçük Prens*'in üslubu açık, kolay anlaşılır ve

düzeylidir. Kitabın 27 bölümden ve kısa cümlelerden oluşması kolay ve zevkli bir şekilde okunmasına olanak tanımaktadır.

Küçük Prens aslında bir çocuk kitabı gibi görünse de kırılğan ve temiz anlatımıyla, her yaştan insan için bir başucu kitabı olmayı kesinlikle hak etmektedir. Bu kitapla, okuyucu, altın sarısı saçlı ve temiz yürekli Küçük Prens'in diğer gezegenlere ve dünyaya yaptığı yolculuğa tanık olurken, aynı zamanda sevgi, dostluk, bağlılık, sorumluluk, bilgelik, önyargı, doğa sevgisi gibi kavramları sorgulama fırsatı da bulmaktadır. Bir çocuğun gözünden büyüklerin dünyasını anlatan bu kitap, masal havasında kolay okunmasının yanında okuyucuya hiç de hafife alınmayacak varoluşa ilişkin sorular sordurarak değerleri düşünmesine yardımcı olmaktadır. Mimar Emre Arolat, Radikal Kitap'ta bu konuyla ilgili görüşlerini şöyle dile getirmektedir:

“...herkesin Meksikalı şapkasına benzettiği resmin, aslında fil yutmuş bir yılan olmasıyla zihnimde sembolleşen ‘görüntünün arka planlarının farklılığı’ meselesini, ilk olarak bu kitabı okuduğumda kavramaya başladığım da bir gerçek. Hayatımın en uzun bölümünü ayırdığım mimarlık etkinliğini sürdürürken ve bunun dışında kalan her anda, hala dünyayı anlamaya, şeylerin arkasındaki hakikatı kavramaya çalıştığım bugün, *Küçük Prens*’in önemli bir atlama taşı olduğunu düşünüyorum” (2005 :17).

Eserdeki rolü anlatıcıya bilgi vermek olan Küçük Prens, ona derinlik ve esneklik içinde birçok şey öğretir. Öncelikle Küçük Prens, çocukluk döneminin öğüt verme heveslisi küçük bilgini değildir. Aksine içine kapalı, sakınma ve ihtiyatla doludur. Bazen ders verir gibi görünürse de, bu, fırsatını bulduğunda ve yavaş bir biçimde gerçekleşir. Hem anlatıcının hem de okuyucunun, çocukta olmayan bir şeyi hayal etmek ya da boşlukları doldurmakta işi oldukça zordur. Genç kahraman kendisine söylenmeyen birçok şeyi bilir. Kahramanına oynattığı zıt rol ve sese verilmiş önemle, Saint-Exupéry’nin görünüşteki kişi olduğu çok açıktır.

Küçük Prens'te yazar, çocuk ve yetişkinler arasındaki uyumsuzluğu, bir başka deyişle çocukların seçimlerinin, tercihlerinin ve zevklerinin büyüklerinkiyle çeliştiğini belirtmektedir. Büyüklerin önemsedığı anlamsızlıklara ve saçmalıklara aldırmayan çocukların durumunu kurgulayarak, hoşgörülerini vurgulamaktadır. Küçük Prens'in yönelttiği soruları, büyükler anlamsız bulsalar da, bu sorular insanın temel sorunlarını kavramak için yöneltmiş sorulardır. Büyükler, çocukların ciddi sorularına dâhice, heyecan verici yanıtlar vermezler; çünkü ya soruları yanlış yanıtlarlar ya da cevabı bilmezler. Oysa çocukların sorduğu soruların inceliklerini, gizini keşfetmek gerekmektedir. Yazarın çocukluğu anlattığı bu kitapta, karmaşıklığın, basitliğin yanında şiirselliğin ve öğreticiliğin iç içe olduğu görülmektedir.

Küçük Prens, pilotun sorularını duymuyormuş gibi davranır. Soruları yanıtlamakla zaman kaybetmek istemez, merak ettiklerini bir an önce öğrenmek istemektedir. Pilot, Küçük Prens'in sorularından onun kim olduğu ve nereden geldiği ile ilgili sonuçlar çıkarır. “Öyleyse sen de gökten geliyorsun!” (16) tümcesinden onun gökyüzünden geldiğini; “Hangi gezegendensin?” (16) sorusundan, bir gezegenden geldiğini; uçağını küçümseyerek “...bununla çok uzaktan gelmiş olamazsın...” (16) deyişinden, çok uzaklardan geldiğini çıkarır. Aslında Küçük Prens bunları doğrudan doğruya söylemiş değildir. Hatta pilotun “Sen nereden geliyorsun?” (16) sorusuna bile doğrudan cevap vermez. Küçük Prens'in koyununu bağlamak için bir ip istememesinden, koyununun kaybolma ihtimaline “...nereye gider ki sence?” (18) sorusu ile karşılık vermesinden, onun küçük, aşağı yukarı bir ev büyüklüğünde bir gezegenden geldiğini anlar.

Özkaya'ya göre (2005:101), “Uçaktan baktığımız zaman yeryüzündeki insanların, evlerin ve kırların görünümü gibi, Küçük Prens'in gezegeninde de, olaylar sanki gökyüzünden bakılıyormuş gibi sunuluyor”. Yazar, böylece, sanki uçaktan bakılıyormuş gibi, bu dünyanın değerlerini bir bütün olarak görme olanağı vermektedir. Hareketli bir çalışma yaşamı olan Saint-Exupéry, *Küçük Prens*'i sevginin ve dostluğun önemini göstermek için yazmıştır. Dünyanın hemen hemen bütün dillerine çevrilen ve yetişkin insanların da zevkle okuyabileceği bir kitap olan

Küçük Prens'te, yetişkinlerin çocukları yeterince anlayamadıklarından söz edilmektedir. Yazar, bu anlatıda, bir gün Büyük Sahra üzerinde uçağı arızalanınca, çöle zorunlu iniş yapan pilotun ve başka bir gezegenden gelen Küçük Prens'le tanışmalarını anlatmaktadır. Yazarla küçük kahraman arasında filizlenen dostluk ilişkisinde, yaşamın önemli gerçekleri görülebilir.

Neden çocuklar *Küçük Prens*'i okumalı sorusuna gelince. Çünkü *Küçük Prens*, 9–14 yaş arası çocukların dilsel, bilişsel düzeyine en uygun kitaplardan biridir. Şükran Kara *Küçük Prens*'i incelediği makalesinde kitabı şöyle tanımlamaktadır:

“*Küçük Prens* Rönesans insanını ya da evrensel insanı yansıtan bir kitaptır. Evrensel insan gibi “*Küçük Prens*” de, insanı ve yaşamı tanımanın yollarını aramış ve yaşama anlam vermeye çalışmıştır” (Cumhuriyet Kitap, 2005).

Küçük Prens'te önemli olan çiçeğin dalında dikenlerin olduğunu, çiçeklerle koyunlar arasında sınırsız bir savaş olduğunu, sevdiği çiçeği koyunun oburca yiyebileceğini, çiçeğin yok olabileceğini bilmektir. Çiçeği dikeniyile seven Küçük Prens, çiçeğe karşı duyduğu sorumluluk yüzünden gezegenine geri dönüyor. Ona göre, yaşam, insan sevdiği için zaman harcarsa anlamlıdır. Birbirimizi evcilleştirdiğimizde, sevdiklerimizin sorumluluklarını yüklendiğimizde yaşam anlam kazanır; yani insanın varlığı başkalarıyla ilişkisine dayandığı zaman anlam kazanır.

Küçük Prens'in büyü, gerçekler hakkında konuşmasından, aşk üzerine yüce ve derin bir etki uyandırmasından ve nasıl ki anlatıcıya büyüdüğüce unuttuğu, kaybettiği şeyleri hatırlatmışsa, okuyan biz büyüklere de aynı şeyleri hissettirmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Hacmi küçük ama içeriği büyük bir kitap olan *Küçük Prens*, düşünceyi harekete geçirerek zihinlerde, “İnsan yaşamını nasıl baştan sona değerli kılabilir?” sorusunu uyandırmaktadır.

Küçük Prens'e göre, yetişkin insanların dünyasında, objelerle asla doğrudan

ilişki kurulamaz. Yetişkin insanların, gerçeği anlamasına olanak sağlayan rakamları dolambaçsız bir şekilde vermek gerekir. Çocuklar, objelerin maddi değerlerini değil, sadece renk, biçim gibi kullanım değerlerini bilirler. Çocuk, objeleri parasal değerleriyle ölçmeye başlaması, onun büyümeye başladığını gösterir. Kitapta büyüklerin rakamlara, görünüşe ne kadar önem verdikleri şöyle vurgulanmaktadır:

“Eğer size asteroit B 612 ile ilgili ayrıntıları anlatıp numarasını da bildirmişsem, bunu büyük insanların yüzünden yaptım. Bu insanlar rakamlardan hoşlanırlar. Onlara yeni bir dosttan söz ederseniz, asıl önemli olan şeyleri sormazlar size; hiçbir zaman “Sesinin tonu nasıl? En çok sevdiği oyunlar hangileri? Kelebek koleksiyonu yapar mı?” diye sordukları olmaz, “Kaç yaşında? Kaç erkek kardeşi var? Kilosu ne kadar? Babası ne kadar kazanıyor?” diye sorar ve yalnızca o zaman onu tanıdıklarına inanırlar. Büyüklere deseniz ki: “Pembe tuğladan güzel bir ev gördüm, pencerelerinde sardunyalar, damında güvercinler vardı...” Bu evi gözlerinin önüne getiremezler. Onlara şöyle demek gerekir: “Yüz bin franklık bir ev gördüm.” Bunun üzerine haykırırlar: “Ne kadar güzel bir ev!”

Yine onlara deseniz ki: “Küçük Prens’in yaşamış olduğunun kanıtı şudur: Çünkü o çok hoştu, gülekti ve bir koyun istiyordu. İnsan bir koyun istiyorsa, bu, yaşadığını kanıtlar”, o zaman omuz silkip sizi çocuk gibi görecektir. Ama, “Geldiği gezegenin adı asteroit B 612” dersiniz, inanırlar ve artık sorularıyla başınızı ağrıtmazlar. Böyledir onlar işte. Onlara kızmamak gerekir. Çocuklar büyüklere karşı çok hoşgörülü davranmalı.” (19–20)

2. 1. Fransa’da *Küçük Prens*

Kitabın yayınlanmasından altı yıl sonra Le Petit Prince adlı bir uçakla Sahra Çölü’ne uçan, *Küçük Prens*’in yazarı Saint-Exupéry’den bir daha haber alınamamıştır.

Küçük Prens Avrupa Birliği parası Euro piyasaya çıkmadan önce, 1992 ve 1999 yıllarında basılan 50 Fransız Frank’ının üzerinde bir tarafında portresi diğer tarafında kendi çizdiği Küçük Prens olarak çoktan yerini almıştır.

Küçük Prens ayrıca 2003 yılında, Paris sahnelerinde müzikal olarak da sergilenmiştir. İtalyan asıllı besteci Richard Cocciante’nin müziğini, ünlü Fransız modacı Castelbajac’ın da kostümlerini yaptığı gösteri, Paris’te Clichy sokağındaki Casino de Paris’te sahnelenmiştir. Büyük başarı gösteren müzikalde Küçük Prens’i canlandıran ve seslendiren minik sanatçı Jeff, Fransızların ilgi odağı olmuştur [1].

Antoine de Saint-Exupéry’nin adı, geçtiğimiz yıllarda, doğum yeri olan Lyon’da Lyon Havaalanı’na verilmiştir. Fransızların ünlü yazarının uluslararası üne sahip yapıtı *Küçük Prens*, Fransa’da üzerinde en çok üretim yapılan roman olarak da bilinmektedir. *Küçük Prens* meraklıları, onun desenleri ile süslü tişörtler, yemek takımları, yatak örtüleri, mutfak gereçleri dâhil her şeyi bulabilmektedirler.

2005 yılında Fransa’da düzenlenen Calligramme (resim ve yazının ince bir karışımı) yarışmasında, ya *Küçük Prens*’in bir cümlesinden esinlenmek, ya da bir metni bulmak ve bir resim yaratmak için sözcükleri yerleştirmek gerekiyordu [2].

25 Eylül 2005 Pazar günü, Lyon-Bron Havaalanı’nda “Küçük Prens’in Kanatları” harekâtının beşincisi yapılmıştır. 1998’den beri bu demek, hasta çocukların, o zamana kadar onlar için erişilmez olan bir dünyaya dokunmalarına ve ilk defa uçağa binmelerine fırsat vermektedir. 61 çocuk, gün boyunca bir helikopter ve iki uçakla Lyon semalarında uçma şansını elde etmiştir. Ayrıca havacılıkla ilgili efsanelere konu olan uçaklardan birkaçının olduğu bir sergi açılmıştır [3].

2. 2. Dünyada *Küçük Prens*

Kitapta B 612 gezegenini 1909 yılında keşfeden bir Türk astronomdan bahsedilmektedir. Ne yazık ki 1909 yılında keşfedilen böyle bir gezegen yoktur. “Fransızca B 612’nin okunuşundan esinlenerek daha sonradan bir gezegene 46610 Bésixdouze, ardından 2003’te keşfedilen bir başkasına Le Petit Prince adı verilmiştir. 1998’de keşfedilen bir başka gezegenin adı ise, yazarın adından esinle 2578 Saint-Exupéry’dir” [4].

Sualtı Arkeolojik Araştırmalar Merkezi (DRASSM), Saint-Exupéry’nin 31 Temmuz 1944’te, Fransa’nın Nazilerin işgali altındaki güney bölgesi üzerinde uçmak üzere Korsika’dan kalktıktan sonra kaybolan Lightning P 38 tipi uçağının parçalarının 60 yıl sonra Marsilya açıklarında bulunduğunu açıklamıştır. P 38’in bir parçası, 1998’de bir balıkçının, yazarın adını taşıyan bileziği bulduğu bölgedeki Riou adasının doğusunda önceki sonbaharda bulunmuştu. Bileziğin gerçekten yazara ait olup olmadığı konusunda bir tartışma başlamasına karşın, Saint-Exupéry’nin uçağının Riou açıklarında düştüğü kesinlik kazanmıştı. Uçağın düşüp düşmediği, pilotun intihar edip etmediği ya da bir düşman ateşine maruz kalıp kalmadığı bugüne kadar aydınlanmadı. Saint-Exupéry’nin ölen annesi Marie de Saint-Exupéry uçağın aranmasına her zaman karşı olduğunu açıklamış ve arama çalışmaları için kendilerinden izin alınmamasını bir skandal olarak nitelendirmişti [5].

160’dan fazla dile çevirisi yapılan ve dünyada 80 milyon adetten fazla satılan *Küçük Prens*, uluslararası bir eser olma unvanını kesinlikle hak etmektedir [6]. “Journal français d’Amérique’te (Aralık 1990 :12) yayınlanan bir makaleye göre, ‘bu küçük öykü, 21.yüzyıla yaklaşımda en önemli olduğuna karar verilmiş Fransız edebiyatı ürünü on kitaptan birisidir’. Le Parisien Aujourd’hui tarafından gerçekleştirilen ‘Yüzyılın Anketi’nde ‘Yüzyılın kitabı hangisidir?’ sorusuna verilen cevaba göre ise (Kasım 1999), *Küçük Prens* “Yüzyılın Kitabı” seçilmiştir” [7].

Japonya’da, Fuji Tepesi’nin yakınında, 15.000 nüfuslu küçük bir şehir olan Hakon’da, Küçük Prens’in Müzesi bulunmaktadır. 1999’da kurulmuş olan ve Küçük Prens’in babasına adanan bu müze, Saint-Exupéry’nin dünyasına ve onun dönemine gerçek bir dalış niteliği taşımaktadır. 10.000 metrekarelik bu alana, önce gezegeninin üstünde Küçük Prens’in heykelinin olduğu, Saint-Maurice de Rémens şatosunun aynısının yeniden meydana getirildiği büyük kapısından girilmektedir. Saint-Exupéry’nin 1900’de doğduğu sokağa gelinmektedir. Burada çocukluğunu ve Juby burnu, Arjantin, New-York vs gibi hava postacılığı yaptığı yerleri tanıtan farklı salonlarda pilotun yaşamıyla ilgili birçok kesite yer verilmektedir. Duvarlar dönemin belgeleri ve çeşitli fotoğraflarla olduğu kadar yazarın elyazmalarıyla da dikkat çekmektedir. Ziyaret, *Küçük Prens*’in çevirilerinin bulunduğu bir sergiyle devam etmektedir. Sonra dış yüzeyinin Saint-Maurice de Rémens şatosunun gerçek görüntüsü büyüklüğünde bulunduğu Fransız Kadınlı Bahçe’ye varılmaktadır. Bunların, şatonunkine ilham veren küçük kiliseyi ya da Saint-Exupéry’nin Consuelo’su gül bahçesini de unutmadan, Hakon’daki Küçük Prens Müzesi’nde korunan sayısız gizemden sadece birkaçı olduğu söylenebilir. Altı yılda bir milyondan fazla kişinin ziyaret ettiği bu müzeyi, 1999 yılında, Antoine de Saint-Exupéry’nin doğumunun yüzüncü yıldönümü dolayısıyla kuran Madame Akiko Torri, *Küçük Prens*’i, birçok kişi gibi çocukluğunda keşfetmiştir. Bu kitaptaki pilot, onda gerçek bir tutku oluşturduğu için, çok geçmeden Saint-Exupéry’nin mirasının Japonya’daki tanıtımcısı olmuştur [8].

Küçük Prens’in bir tiyatro uyarlaması ise, Brezilya’da São Paulo’da 11 Mart 2006’da ilk defa gösterime girmiştir. Önemli teknik araçların kullanıldığı çok orijinal olan bu uyarlama, João Falcão tarafından sahneye konmuştur. Küçük Prens rolü, 2003 yılında gençlere yönelik başka büyük bir öykünün uyarlamasındaki büyük başarısıyla tanınan Luana Piovani tarafından yorumlanmıştır [9].

Almanya’da koreograf ve yapımcı Gregor Seyffert, 20inci yüzyılın varoluşla ilgili en dokunaklı kitabı olarak düşündüğü *Küçük Prens*’i sahneye koyarak, izleyiciyi fantezinin sonsuzluğunda bir yolculuğa davet etmekte ve içimizdeki ölümsüz çocuğu keşfetmeye çalışmaktadır. Seyffert kitabı hemen çabucak

bitirmemek için her seferinde birkaç sayfa okuduğunu belirterek şöyle demektedir: “Sözcükler, cümleler ve imajlar o kadar değerli ki...” [10].

Küçük Prens’in opera versiyonu, Hollywood oscarlarına sahip Rachel Portman tarafından meydana getirilmiş ve Francesca Zambello tarafından sahneye konmuştur. İngiltere’de Sony Classical ve BBC tarafından ortak yapılan yapıt 29 Kasım 2004’te televizyonda yayınlanmış ve BBC 2’de Noel kutlamaları için yeni bir yayın öngörülmüştür. İngiltere’deki seçmelere 25.000’den fazla çocuk katılmış ve ön elemeleri geçen 7–16 yaş arası 6.500 çocuk içinde, şans sadece birkaçına gülmüştür. Gösteri Blue Peter tarafından filme alınmıştır [11].

2. 3. Türkiye’de *Küçük Prens*

Milli Eğitim Bakanlığı, 2005 yılında, uzmanların önerilerinin ışığında, Antoine De Saint-Exupéry’nin *Küçük Prens* adlı kitabını Tavsiye Edilen 100 Temel Eser listesine koymuştu. Kısa bir süre sonra, Türk Eğitim-Sen Genel Sekreteri İsmail Konuk yaptığı açıklamada “Bir Türk Diktatörü” sözünü gündeme getirince, bakanlık, tepkilerden çekinerek *Küçük Prens*’i listeden çıkarmıştır. Kitabın 100 Temel Eser arasından çıkarılma gerekçesi, Atatürk’ü bir diktatör, bir yasa uygulayıcısı gibi; Kılık Kıyafet Devrimi’ni de insanları zorbalık ve ölüm cezasıyla korkutarak yaşama geçirilen bir uygulama olarak göstermesidir.

“100 Temel Eser” arasında 71. sırada yer almasına karşın, *Küçük Prens*’in listeden çıkarılmasına neden olan bölümler şöyledir:

“Küçük Prens’in geldiği gezegenin asteroit B 612 olduğunu sanmam için ciddi kanıtlarım var. Bu asteroit 1909’da bir Türk gökbilimci tarafından bir kez teleskopla görüldü. O zaman bu keşfini büyük bir gösteriyle Uluslararası Astronomi Kongresi’nde tanıtmış, ne var ki kıyafeti nedeniyle hiç kimse ona inanmamıştı. Büyük insanlar böyledir işte. Asteroit B

612'nin ünlenmesi için ne mutlu bir olay ki, bir Türk lideri halkına Avrupalılar gibi giyinme zorunluluğu getirdi; aksine davranan ölüm cezasına çarptırılacaktı. Bizim gökbilimci gösterisini 1920'de çok şık bir giysi içinde yineledi. Ve bu kez herkes onun düşüncesini paylaştı.” (18–19)

Orijinal metin ise şöyledir:

“J'ai de serieuses raisons de croire que la planète d'où venait le petit prince est l'astéroïde B 612. Cette astéroïde n'a été aperçu qu'une fois au télescope, en 1909, par un astronome turc.

Il avait fait alors une grande démonstration de sa découverte à un Congrès International d'Astronomie. Mais personne ne l'avait cru à cause de son costume. Les grandes personnes sont comme ça.

Heureusement pour la réputation de l'astéroïde B 612 un dictateur turc imposa à son peuple, sous peine de mort, de s'habiller à l'européenne. L'astronome refit sa démonstration en 1920, dans un habit très élégant. Et cette fois-ci tout le monde fut de son avis” (Saint-Exupéry, 1988 :19).

Fransa'da yayın hakkı Gallimard Yayınevi'nde, Türkiye'de ise Mavibulut Yayınları'nda olan *Küçük Prens*'in, Türkiye'de farklı zamanlarda yapılmış yaklaşık 10 ayrı çevirisi bulunmaktadır. Ancak bu kitapların her birinde “un dictateur turc” sözcüğü, çevirmenin ve yayınevinin takdirine göre farklı ifadelerle çevrilmiştir. *Küçük Prens*'in Mavibulut, Can ve Cem Yayınları'ndan çıkan çevirilerinde “Türk önderi” ifadesi yer alırken, Engin Yayıncılıktan çıkan Nihal Yeğinobalı'nın çevirisinde “Türk hükümdarı”, Barış Dağıtım'dan yayınlanan Emine Erendor'un çevirisinde “bir Türk yöneticisi”, Bilgi Yayınevi'nden yayınlanan Selim İleri'nin

çevirisinde “sınırsız yetkili Türk başkanı”, Emel Tanvar’ın çevirisinde ise “büyük ve değerli kumandan” ifadelerine rastlanmaktadır.

Küçük Prens’in Tavsiye Edilen 100 Temel Eser listesinden çıkarılmasıyla ilgili olarak görüşlerine başvurulmuş yazarlar şöyle demişlerdir:

Oya Baydar (Yazar) : “... Listede *Küçük Prens*’i görünce ‘Yine de iyi’ demiştim kendi kendime. Çünkü gerçekten de çağımızın başyapıtlarından biridir. Onu anlayarak okuyan çocuk, genç, ergin kişi dünyaya da edebiyata da başka türlü bakmaya başlar” [12].

Atilla Birkiye (Yazar) : “*Küçük Prens* çocukların düş dünyasına yönelik bir eser. Bu işin olmazsa olmazlarındandır. Bu eseri listeden çıkarmakla çocukların düşleri zedelenmiş oluyor” [12].

Ülkü Tamer (Yazar) : “... Kendi çocuğum olsa herhalde eline ilk vereceğim kitaplardan biri *Küçük Prens* olurdu” [12].

SKY Türk televizyon kanalında, 13.08.2006 tarihinde saat 15.30’da yayınlanan “Yazar Yazara” programında, yazar Buket Uzuner, Dostoyevski, Atilla İlhan, Virginia Wolf’u edebiyat akrabaları arasında sayarken Antoine de Saint-Exupéry’i de unutmamıştır. Ayrıca, Saint-Exupéry’nin portresinin 50 frankların üstüne basılmasına dayanarak, Yaşar Kemal ya da ünlü başka bir yazarın portresinin ülkemizde böyle bir uygulamayla niye basılmadığını anlayamadığını belirtmiştir.

Küçük Prens’in Türkiye’deki yayın haklarını elinde bulunduran Mavibulut Yayınları’nın sahibi, yazar Dr. Fatih Erdoğan’la yapılan röportaj ise şöyledir:

“*Küçük Prens* gerçekten Türklere hakaret içeriyor mu?

Kitapta Türklere yönelik bir hakaret söz konusu değil. 4. bölümde bir Türk astronot, Uluslararası Astronomi Kongresi’ne gidiyor. Ancak şalvar ve fesi nedeniyle kimse

onu dinlemiyor. Daha sonra modern kıyafetler giyip tekrar gidiyor. O zaman herkes ona inanıyor. Aslında Exupéry bu bölümde insanları dış görünüşleri ile yadırgayan Avrupalıları, belki de kendini eleştiriyor. Bu bölümde 1920 yılından bahsediliyor. O zaman kılık kıyafet kanunu zaten yoktu. Ayrıca bu kitap fantastik edebi bir metindir. Bu şekilde değerlendirilmesi daha doğru olur.

Kitabın listeden çıkarılması hakkında ne düşünüyorsunuz?
Çocukların hayal dünyasına önemli katkılar sağlayabilecek bir kitap. Buna rağmen MEB, tepkileri düşünerek kitabı listeden çıkardı. Büyük bir olasılıkla “Atatürk’e hakaret eden bir kitabı nasıl listeye koyarsınız” gibi baskılardan çekindiler.

Küçük Prens’in özelliği, önemi nedir?

Küçük Prens listeye alınması gereken ilk kitaptı. Bu gerçekten özel bir kitaptır. Ama birtakım tartışmalar uğruna feda edildi. Herkes bir yerinden yararlanmak istedi. Kitabı kendi yayınevlerine almak isteyenler rant için olayı farklı yönlerle çekti. Kaçak baskı yapan bazı yayınevleri öyle çeviriler yaptı ki kitap tartışılır hale geldi.

Diktatör sözcüğü için ne diyebilirsiniz?

Lider olumlu, diktatör ise olumsuz bir çağrışım yapıyor. Ama dünyaca ünlü bir kitabı iki kelimesi ile değerlendirip zararlı bulmak yanlış. Bu kitap Fransa’da her yıl bir milyon, Türkiye’de de yirmi bin satıyor.

Siz nasıl çevirdiniz?

‘Türk lideri’ dedik. Geçen yıl çevirmenimiz, orijinallliğini bozmamış ve ‘Türk diktatörü’ olarak çevirmiş. Ama tepki oldu. Yeniden ‘Türk lideri’ ifadesine döndük” [13].

Saint-Exupéry'nin çok sevilen ve çok okunan *Küçük Prens*'i yıllardan beri izinsiz ve telifsiz basılmıştır ve halen basılmaya da devam edilmektedir. Kitap Türkiye'de, 1952 yılından 1988'e kadar pek çok kez basılmışsa da, uzunca bir süre Türkiye'de geçerli olan yasaya göre Saint-Exupéry'e telif ödenmesi gerekmediğinden, hiçbir yayınevi kitabın telif haklarını almak için, Fransız yayıncısına başvuruda bulunmamıştır. 1988'de Fatih Erdoğan'ın sahibi olduğu Mavibulut Yayınları kitabın Türkiye haklarını almış, ama *Küçük Prens*'i korsan prenslikten kurtaramamıştır. Yıllarca yayınevlerinin elindeki izinsiz baskıların tükenmesini beklediklerini söyleyen Fatih Erdoğan, hala bu tür kitap basanlara artık yasaların çok sıkı olduğunu hatırlatarak “Bırakın basanı, dağıtan, satan bile suçludur!” [14] demektedir.

Bugüne kadar *Küçük Prens*'i yayımlayanlar arasında Nehir, Gün, Parıltı, Yaba, Ekin, Can, Gendaş, Nurdan, Esin, Bilgi, Erdem, Cem, Oda, İnkılap, Yapı Kredi ve Engin Yayınevleri sayılabilir. 1996'da değişen Telif Hakları Yasası ile yazarın ölümünden 70 sonrasına kadar telif ödenmesi zorunlu kılınca, Mavibulut Yayınları dışındaki yayıncılar yasadışı duruma düşüp piyasadan çekilmişlerdir. Mavibulut'un tüm çabalarına karşın Nehir, Gün ve Parıltı Yayınevleri *Küçük Prens*'i izinsiz basmaya devam etmektedir.

Kitabın tüm yayın haklarını elinde bulunduran Gallimard Yayınevi'nden Anne-Solange Noble yaptığı açıklamada, Türkiye'de yasal olarak *Küçük Prens*'i yayımlama hakkını elinde bulunduran tek kurumun Mavibulut Yayınları olduğunu, Türkiye'den uzak oldukları için yasal olmayan baskılar konusunda girişimde bulunamadıklarını belirtmiştir [14].

Küçük Prens, birçok okul tarafından öğrencilere yaz tatilinde okunması gereken kitap olarak tavsiye edilmektedir. Çocuklara yönelik çok sayıda internet sitesi de, kitabı resimli olarak yayımlamaktadır. Yayınevleri gibi, internet sitelerindeki çevirilerde de Atatürk farklı sıfatlarla yer almaktadır.

Antoine de Saint-Exupéry, Batı aydınının ve uygarlığının Doğu'ya bakışını, Doğu'yla ilgili peşin hükümlü görüşlerini, bilim adamlarını bile görünümüleri ve giysileriyle değerlendirdiğini anlatırken, aslında Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi kabul edip etmeme gerçeğinin bu cümleler arasında saklı olduğunu anımsatmaktadır. Onun, Atatürk ve devrimlerini yeterince değerlendiremediği, işgal edilmiş bir imparatorluktan doğan Türkiye Cumhuriyeti ve bunun mimarı konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı bir gerçektir. Ama yine de bugün Avrupa Birliği gerçeğini ve onların Doğu'ya bakışını bize aktarması açısından bu cümleler oldukça önemlidir.

Küçük Prens, gerçek dünyaya gönderme yapan özyaşamsal değil, kurgusal bir kitaptır. Bu kitapta yazar çocukluğunu değil çocukluğu anlatmakta ve çocuk duyguları ile yaşam sorunları arasında sıkı bağlar kurmaktadır. Ayrıca ısrarla yazarın kurgusal dünyasını gerçek dünyaya gönderme yapmak isteyenlerin de bildiği gibi, 1920'de henüz kıyafet yasası da çıkmamıştı. Üstelik yazar, bu kişiye olumlu bir anlam yükleyerek, onun sayesinde kıyafet yasası çıktığını, şalvar ve fesinden dolayı projesi Kurultay'da kabul görmeyen Türk gökbilimcinin, çağdaş kıyafetiyle aynı projeyi sununca projesinin kabul gördüğünü ifade etmektedir. Yazar, kıyafeti yüzünden sözüne kulak asmayan Uluslararası Gökbilimciler Kurultayı'ndakilere de olumsuz anlam yüklemekte ve onları da çocukların duygularını anlamayan, önemsemeyen, görünüşe ve rakamlara önem veren büyüklerle benzetmektedir.

Küçük Prens, 2000 yılında İstanbul'da Eski Tiyatro'da sahneye konmuştur. Oyunun başrollerini Hale Soygazi, Nihat İleri ve çocuk oyuncu Ozan Bora paylaşmıştır. Dekorları Nurullah Tuncer'e, kostümleri ise Tuba Unat'a ait olan oyunu Şehir Tiyatroları'ndan Kemal Kocatürk yönetmiştir [15].

Ayrıca Beko'nun "Teknoloji ve Sanat Evrenseldir" sloganı ile sanat etkinliklerine verdiği destekle, *Küçük Prens*, 1998 yılında Gencay Gürün'ün çevirisiyle sahneye konmuştur. Ülkü Ayvaz'ın oyunlaştırdığı eseri, Beko Sanat Tiyatrosu'nda Cebail Keleş sahneye koymuştur [16].

3. KÜÇÜK PRENS'TE EĞİTSEL ÖĞELERİN KULLANIMI

Öyküde olay, uçağı bozulan Pilot'un çölde başına gelenleri geriye dönük anlatmasıyla başlar. Sahra Çölü'ne düşen Pilot, tamamen olağanüstü, bilmece gibi, küçük, iyi bir adamla yani Küçük Prens'le karşılaşır. Küçük Prens ona öyküsünü ve diğer gezegenlere yaptığı ziyaretleri anlatır. O, gittiği gezegenlerde tamamen farklı görünen ama aslında birbirine de benzeyen çeşitli insanlarla karşılaşmıştır. Bunlar sırasıyla hükmetmeye meraklı bir kral, kendisine hayranlık duyulmasını isteyen bir kendini beğenmiş, içmek için kendince bahaneler üreten bir ayyaş, sürekli çok meşgul olan ciddi bir işadamı ve işgüzar bir fenercidir. Son ziyaret ettiği gezegen olan dünyada ise pilottan önce bir tilki ve bir yılanla karşılaşır. Pilota gezegeninden, kaprisli çiçeğinden, yanardağlarından, baobaplardan bahseder. Pilotun uçağını tamir etmesinin ardından, Küçük Prens, gezegenine dönmek için yılanla kendini sokturur.

Küçük Prens, kendisini, çocuklar için hazırlanmış diğer öykü ya da macera yazınlarından ayıran bazı özelliklere sahiptir. Bunlar:

Yalnız, çölün ortasında, alışılmış yaşamsal gereksinimlerin hiç birisi olmayan bir çocuğun varlığı, küçük bir gezegende bir fenercinin olması, çölde bir kuyunun, bir tilkinin bulunması gibi tuhaf nesnelerin varlığı, konuşan hayvanların varlığı gibi inanılmaz, mantığa aykırı unsurlar ve durumlardır.

Ve “İnsan ancak yüreğiyle bakarsa bir şeyi iyi görür, iyi anlar.” (74) gibi eğretilmeli ifadeler ya da “—Oysa aradıkları şey bir tek gülde ya da biraz suda bulunabilir.” (80) gibi paradoksal doğrulamalardır. Daha da ilginç olanı ise, bu inanılmaz imaj ve temaların çok ciddi bir tonda verilmiş olmasıdır.

Bu öykü, “Bir zamanlar kendisinden ancak biraz daha büyük bir gezegende oturan ve bir dosta gereksinimi olan ...” (20) küçük bir prensin öyküsüdür. “Bu öyküye peri masallarındaki gibi başlamak isterdim.” (20) diyor Saint-Exupéry daha ilk sayfalarda. “Yaşamı bilenlere bu çok daha gerçek gibi görünebilirdi.” (20) Ama o

bu kitabı onlar için yazmadı. Bu kitabı “çocukluğundaki bu büyük adama adamak” (7) istiyor. Onun için bir dostun varlığı o kadar önemliydi ki.

Yazar “Çünkü ben kitabımın baştan savma okunmasını istemem.” (20) diye okuyucuyu kitabının nasıl okunması gerektiği konusunda uyarmayı ihmal etmemiştir. Çünkü bu macera dış olaylarla geçiyor ama aslında yazar gibi, Küçük Prens’in de iç deneyimlerinin öyküsüdür. Her ikisi de dostluğu sonunda bulurlar. Saint-Exupéry, bu eseri, akılla algılanabilen gerçeklerin, sırların dünyasını bulmak ve bu iç imajları daha yakından tanıtmak için yazmıştır. Küçük Prens, insanüstü özellikleri olan, bilge, kahraman, ışıklarla donatılmış, gerçek insanın imajıdır.

Küçük Prens’i daha iyi kavrayabilmek için, kitapta yer alan eğitsel öğelerin işlenişine göz atmak yerinde olacaktır.

3. 1. Çöl

Çöl; susuz, kurak ve sıcak olması nedeniyle aslında insan yaşamı için uygun bir yer değildir. Bu yüzden de tehlikelerle doludur. İnsanlardan uzak bir yer olan çöl, yalnızlık duygusuyla başa çıkmanın oldukça zor olduğu bir yerdir.

Küçük Prens’in dost aramak amacıyla geldiği dünyada, çölü seçmesi bir tesadüf değildir. Şehirleri, caddeleri, sokakları olmayan bir yer olan çöl, diğer yerleşim yerlerine benzememektedir. İnsanların kirlettiği yerleşim yerleri karşısında, çöldeki gökyüzünün temizliği, el değmemiş kumların parlaklığı çölün çekiciliğini arttırmaktadır.

Çöl, kahramanın varlığının yeni bir devresinin başlaması yani yeniden doğuş için seçtiği yer olması açısından da önemlidir. Kahramanın Sahra’da bulunması, düşüncesini yücelterek meditasyon yeri olarak çölü seçmesine yol açmıştır. Yazara göre, çöl, suyun yokluğu yüzünden hayatta kalmak için, insanın savaşmak zorunda

olduğu, ölüm kalım savaşını içinde barındıran ve bir an önce kaçılması gereken bir yerdir.

Çöl yalnızlıktır. Çöl ölüm tehlikesinin, ruhun kurtuluğu için vücudun, ölümün, susuzluğun, ruhsal solunumun simgesidir. Çöl sadece kumla örtölmüş bir alan değildir, aynı zamanda bir yokluk, boşluk, yalnızlıktır.

Saint-Exupéry'nin çölle ilgili olarak yazdığı řu cümleler de büyüü bir dünyadaymış izlenimi uyandırmaktadır:

“Çöl önceleri insana bomboş, sessiz gelir. Çünkü bir günlük sevdalılara kendini bırakmaz. İnsan orada en basit köyümüze bile veda etmelidir. Çöl uğruna, dünyadan elimizi ayağımızı çekmezsek, geleneklerini, törelerini, yarışmalarını benimsemezsek, bazılarına neden yurt olduğunu hiçbir zaman anlayamayız” (Saint-Exupéry, 1995 :65).

“...insan çölde her zaman özgürdür. Bu adam gözle görünür zenginlikleri savunmuyor, çünkü çöl çırlıçıplaktır”
(Saint-Exupéry, 1995 :79).

“Ben çölü hep sevmişimdir. Bir kum tepesinin üstüne oturursunuz. Hiçbir şey görmez, hiçbir şey duymazsınız. Yine de bu sessizlik içinde bir şey ışıldar.” (78)

Tekdüzelik çölün dinidir. “Çölü güzelleştiren şey, burada bir yerde bir kuyunun saklı oluşudur...” (78) Küçük Prens'in bu düşüncesi, kendi yaşam felsefesini çok güzel bir şekilde açıklamaktadır. “Kumdaki bu gizemli ısıltıyı ansızın kavramak beni şaşırtmıştı... ister yıldızlar ya da çöl söz konusu olsun, bunların güzelliğı göze görünmez!” (78)

Çöl, *Küçük Prens*'te kişiselleştirilmemiştir. Monin'e (1975 :28) göre, çöl, “Küçük Prens ve pilot arasında bağdır: yazar ve uçak arasında bağlar kurar; endişenin, ölümün, yıldızların, yılanın, kuyuya doğru yürüyüşün nedenidir”.

Çöl, belli belirsiz görüntülere canlılık vererek gizemli bir anlatımla öyküyü canlandırmaktadır. Hiçliği ve sessizliği ile duyarlılığı arttırmakta ve günlük yaşamın sıradanlıklarını ışıktandırmaktadır.

“Çöl, pilot için, yaşamın tesadüfen kabul etmeye zorladığı ama aynı zamanda istediği bir dinlenme anıdır, bir mola yeridir. İnsanın orada yaşamının önemli bir anı durur, olayların, görünümünün ötesinde, aşırı isteklerden uzak bir iç yaşamın olduğunu ve bir tanrıyı hisseder” (Monin, 1975 :29).

Çöl, aynı zamanda okuyucuyu ikinci bölüme hazırlamakta ve görüntü yavaşça yalnızlık ve sessizlikle birleşmektedir.

3. 2. Kuyu

Küçük Prens'le pilotun vardığı kuyu köy kuyularına benzememektedir. Zira çöl kuyuları yazara göre, kumların içinde açılmış basit deliklerdir. Oysa bu kuyu bir köy kuyusunu andırmakta, ama orada köy falan olmadığı için yazar, bu köy kuyusu önünde düş gördüğünü sanmaktadır ve Küçük Prens'e “—Ne tuhaf, her şey hazır: çıkırık, kova ve ip” (79) der.

Bu betimleme ve köyün niteliksel anlatımı ile bu kuyu basit bir obje olmaktan çıkıp bir simge haline almaktadır. Köy kuyusu yaşamın merkezidir, evin kalbidir. İnsanlar, yaşamın penceresi bu kuyunun etrafında toplanırlar, köy ahalisi orada karşılaşır ve aynı günlük eylem içinde birleşir. Susuz bir yaşam da düşünülemeyeceği için, özellikle çölde suyun olması, bir kuyunun bulunması insan için yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu kuyu, insanlar ve su arasında bir bağdır.

Kuyunun betimlenmesi okuyucuyu sevinç, bekleyiş ve armağan gibi kavramlara doğru sürüklemektedir:

“—...kuyuyu uykudan uyandırdık, o da şarkı söylüyor...” diye sevinir Küçük Prens. (80) “Çıkrığın ezgisi”, “titreşen suda güneşin de titreşmesi” suyun sürekliliğini, ümidi, köy yaşamının, toplumsal yaşamın, günlük basit yaşamın ötesinde manevi yaşamı ifade etmektedir.

“Kuyu değer arttırıcıdır, suya tapınmadır, Tanrıdır, Sudur.

Kuyu çölde yürümenin sonucudur, Yaşamdır.

Kuyu insanlar arasında bağdır, armağandır, Aşktır”

(Monin, 1975 :41).

3. 3. Hayvan Masalları Kitabı

Yazarın öyküde hayvanlara sık sık yer vermesi ve onlara önemli anlamlar yüklemesi yazarın bu hayvanları rasgele değil, bilinçli bir şekilde seçtiğini göstermektedir.

—**Kuş:** Jung’a göre kuş, “hayal gücünün ani yükselişlerinin, düşüncelerin, meleklerin ya da ruhların temsilcisi yararlı bir hayvandır. Hindu geleneğine göre ise kuşlar, insanların en yukarıda bulunma durumunu temsil ederler”
(Aktaran :Monin, 1975 :47).

Pilot, Küçük Prens’in gezegeninden uzaklaşmak için bir kuş sürüsünün göçünden yararlandığını düşünmektedir. Bir kuş kümesi ise, düşüncenin yüceliğinin, ruhsal bir isteğin, şiddetli bir hareket arzusunun simgesidir.

“Kuş: Uçuş, özgürlük, yükselme, temiz hava, zarafet, hafiflik.

Vahşi: Evcil olmayan, özgürlük, kurtuluş, fantezi.

Göç: Kontrolsüzlük, doğallık, değişim, keşif.

Kaçış: Kontrol, gereklilik, kurtuluş, değişim, keşif”

(Monin, 1975 :46).

—**1.bölümün fili:** Yumuşak huylu, ağırkanlılığının içinde sakın, tatlı, olumlu, pratik zekalı bir hayvan olan fil, aynı zamanda bilgeliğin, ılımlılığın, sonsuzluğun, acımanın, gücün, kanaatkarlığın da simgesidir.

—**Boa yılanı:** Vahşi ormanda, boa yılanlarının avlarını çiğnemediği bütün olarak yutması oldukça sıradan bir durumdur. Yazarın daha ilginç, daha egzotik ve daha bilinen ağaçlar varken baobapları seçmesi, baobaplar ve boa yılanı arasında bir ses uyumu elde etmek için çabaladığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

—**Koyun:** Küçük Prens gezegenine götürmek için bir koyun istiyor. Koyun genellikle saflık, masumiyet, sevinç ve tatlılık arayışını temsil eder. Ama buradaki koyun, çiçeği yiyebilen, tehlikeli, yıkımın simgesi, zayıf görünümlü ama boyunluk takılacak kadar da inatçı bir hayvandır.

“—Dostum olun, yalnızım,” (64) diye bağıyor Küçük Prens boşluğa.

“—Ben dost arıyorum.” (68) diye mırıldanıyor tilkiye Küçük Prens.

“—İnsanın, ölecek olsa da, bir dostu olması yine de hoş bir şey.” (77) diyor pilota.

“—Dostlar bulmam, çok şey tanımam gerekiyor.” (69) diyor tilkiye.

Bu cümlelerin ışığında, Küçük Prens’in dünyaya geliş amacı, çok açık bir şekilde görülmektedir: O kendisine bir dost aramaktadır. Ayrıca, dünyaya indikten sonra, pilotla karşılaşmasındaki ilk isteğinden de “Bana bir koyun çiz” (11) bu sonuç çıkarılabilir.

Küçük Prens duygusal yalnızlıktan kaçmak, bir şeylerle meşgul olmak ve sevmek ihtiyacıyla arkadaşının özellikle tüylü bir hayvan olmasını tercih ediyor. Öyleyse bu hayvan için, “geçmişin, annenin, fetüsün anne karnında aldığı içe kapanma şeklinin tatlılığının, sıcaklığın simgesidir” (Monin, 1975 :52) denilebilir. Küçük Prens’e ilk başlarda istediği koyun resmi sonradan yetmemeye başlıyor. Cebine koyduğu koyun resmini tekrar cebinden çıkarmayacak olan Küçük Prens,

daha sonra tilkinin dostluğunu, pilotun anlayışını, çiçeğini, suyu istiyor. Ama pilotu ya da tilkiyi yanında götüremeyeceği için onlarla ilgili olarak sadece anıları kalıyor. Bu anılar buğday tarlalarında ya da geceleyin yıldızları seyrederken yeniden belirecek.

—**Tilki:** Genel anlamda efsanevi kurnazlığı ile tilki şiddeti, nadiren yumuşaklığı temsil eder. Yaşamı çok tekdüze olan tilki, tavukları avlar insanlar da onu. Küçük Prens’in tilkisi sadece konuşmakla kalmaz, aynı zamanda iyi bir dinleyicidir de. Küçük Prens tilkiye üç kez “evcilleştirmek ne demek” diye sorduktan sonra ancak cevap alabilir. Tilkiye göre “evcilleşmek”, “insanlarla bağlar kurmak” (68) anlamına geliyor.

Tilkinin bir felsefesi, bir konu üstünde uzun uzun görüşleri, giriş ve çıkışları var. Onun için, ağırbaşlılığın, bilgeliğin, ölçülülüğün simgesi denilebilir. Yazarın çok değer verdiği bu tuhaf hayvan diğer tilkilere benzememektedir.

Tilkinin sözleri tavuklar, avcılar, gelenekler, evcilleştirmek gibi simgelerle yüklüdür. Fikirlerinin uzun uzun olgunlaştırılmış olması, aşırı duyarlılığı, neden-sonuç arasında mükemmel bir bağ kurması, insanları ve gerçekliği çok iyi tanımıası oldukça şaşırtıcıdır.

“—Ağlayacağım. (ama) ... başakların rengi yüzünden...” (72)

“—Hiçbir şey tam istenildiği gibi değil...” (68)

“—...İnsanlar artık hiçbir şeyi tanımaya vakit ayırmıyorlar.” (69)

“—Ancak evcilleştirdiğin şeyleri tanıyabilirsin...” (69)

“—...Sen dost olmak istiyorsan, evcilleştir beni!” (69)

“—Gözler bir şeyin özünü göremez.” (74)

“—...gelenekler gerekiyor.” (70)

Bir usta, bir öğretmen olan tilki aynı zamanda mütevazı, dostluk ihtiyacı duyan, acı çekebilen insansı bir varlıktır: “—Lütfen, evcilleştir beni!” (69) diyor.

Ama bununla birlikte bencil olmayan bir varlık: “—Sonra geri gelip bana veda edersin; o sırada sana armağan olarak bir sır vereceğim.” (72)

Öyleyse bu tilki acının önünde kararlılığı, iyi tavsiyeleri, bilgeliği elinde bulundurmaktadır. Ama onun dostluğa susamış, üzgün bir hali de vardır. Gelenekleri, evcilleştirme duygusunu unutma, tanımanın zaman almasını reddetme gibi kusurlara da sahip olan tilki yaşamı ve bilgeliği bilmektedir.

3. 4. Yılan

Dünyaya vardığında, Küçük Prens’in karşılaştığı ilk canlı bir yılandır. Yılan, bilmecemsi bir şekilde konuşuyor. Küçük Prens, çiçeğin ve diğer hayvanların dilini anladığı gibi, yılanın da dilini anlıyor.

“—Peki insanlar nerede, diye sordu yeniden sessizliği bozarak Küçük Prens. Çölde insan biraz yalnız gibi de...

—İnsanlar arasında da yalnızlık duyulur, dedi yılan.

(...) Küçük Prens’in ayak bileğine bir altın bilezik gibi dolandı:

—Ben dokunduğumu gelmiş olduğu yere, toprağa geri gönderirim, diye ekledi. Ama sen tertemizsin ve bir yıldızdan geliyorsun...” (60)

“—Gezegenini çok özlersen bir gün sana yardım edebilirim.” (62) diyor yılan.

“Ayak bileğinin yanında sarı bir parıltı ortaya çıktı.” (91) der pilot Küçük Prens’in ölümü sırasında.

Konuşma esnasında yılan ona kişinin insanlar arasındayken de yalnız olabileceğini anımsatmıştır. “—İnsanlar arasında da yalnızlık duyulur...” (60) Direk’in (2002 :106) belirttiği gibi, “Bu tür bir yalnızlık, oldukça felsefi bir anlam

taşır. Düşünsel ve duygusal iletişim kuramamak, bu açıdan kendine elverişli bir ortam bulamamak anlamına gelir”.

Yılan hakkında daha önceden hiçbir bilgiye sahip olmayan Küçük Prens, onun dış görüntüsü karşısında, yılanın inceliği ve yerde sürünmesi yüzünden ona karşı bir acıma duymaktadır. Onun zehirleyerek insanları öldürebileceğini bilmediğinden yılanın ne kadar tuhaf ve acınacak bir yaratık olduğunu düşünmektedir. Yılan da karşılaşacağı tehlikelerin farkında olmadığı ve tanımadığı dünyada yapayalnız olduğu için ona acımaktadır.

Yılan genellikle olumsuz, yıkıcı, şiddet içeren, bulduğunu öldüren korkunç bir hayvandır. Saint-Exupéry’nin yılanı, Monin’e (1975 :57) göre ise, “her şeyden önce olumlu ve ilahi bir anlam taşımaktadır. Eğer korku yarattıysa, bu tabulara ve yasaklara dokunduğu için değil, ölümün ve dünyevi yaşamın kavramı olduğu içindir”.

Öyküde yılan altın bir bilezik şeklinde çöreklenmiş; bir yılanla özgü özellikler göstermektedir. “Oradaydı, Küçük Prens’in karşısında dikilmişti, sizi otuz saniyede öldüren o sarı yılanlardan biriydi.” (84) Bu ölüm aracı güneş ışığı gibi sarıdır ve Küçük Prens’in “—Tuhaf bir hayvansın sen, bir parmak kadar kalınsın...” sözüne “—Ben bir kral parmağından daha güçlüyümdür...” diye cevap vermektedir.

Yılan, gizemin, verimsizliğin, soğukluğun, ölümün, yaşama yön veren sınırın, kuralların simgesidir. Kaderi kabullenme ve acı çekmenin insani korkusunu, ölüm önünde insan davranışını en güzel şekilde ifade etmektedir:

“—Evet, evet, elbette bugün, oysa yer burası değil... Kumda ayak izlerimin nerede başladığını göreceksin. Beni orada beklersin, o kadar. Bu gece orada olacağım.” (84)

Yazar yılanla Küçük Prens’i konuşturmuyor. Sadece Küçük Prens yılanın sesini duyuyor: “Bir başka ses yanıt vermiş olmalıydı... Ne kimseyi görüyor ne de kimseyi duyuyordum.” (83–84)

Yılanın önseziye sahip olduğunu Küçük Prens bilmektedir. “—Bugün ben de ülkeme dönüyorum...” (86) Yılan biliyor ve susuyor. Pilotu ısırıyor ama yazar yılanın kendisini ısırabileceğinin farkında ve pilot ona şöyle diyor: “—Ama ikinci kez soktuklarında artık zehirleri kalmaz...” (89)

Buradaki yılan çok üzgün ruhların kurtuluşunu sağlayan ve iki dünya arasında köprü kuran özgürlükçü bir hayvandır. Öyküde yılan acımasız ölümle, dünyevi planda kaderle kişiselleştirilmiştir. “Ben bütün bilmeceleri çözerim.” (62)

3. 5. Baobaplar

Baobaplar, kötü bitkilerin gözle görülmeyen kötü tohumlarından doğuyorlar. Filizlerin zararlı bir bitki olduğu fark edilir edilmez hemen kökünden sökülüp atılması gerekiyor. Eğer önlem almakta geç kalınırsa baobaplardan asla kurtulmak mümkün olmuyor. Baobaplar bütün gezegeni kaplayarak, kökleriyle toprağı delik deşik ediyorlar ve bütün gezegeni parçalıyorlar.

Baobaplardan korunmak, onlara dikkat etmek ve onları düzenli olarak özenle temizlemek için insanın kendisini zorlaması gerekmektedir. Bu çok sıkıcı ve zor işi dikkatli, disiplinli ve tembel olmayan bir kişinin bıkip usanmadan yapması şarttır. “Çok küçükken gülfidanlarına çok benzer baobaplar. Bunları bu fidanlardan ayırt eder etmez düzenli olarak söküp atmak gerekir.” (24) Küçük Prens baobapların tohumlarını yemesi için bir koyun istemektedir ve özellikle çocukların baobaplara daha çok dikkat etmesi gerektiğini düşünmektedir:

“Ders verir gibi bir tonla konuşmaktan hiç hoşlanmam, ama baobapların tehlikeli oldukları o kadar az bilinir, bir asteroidin içinde kaybolacak birinin riskleri o kadar büyüktür ki bir kez için kuralımı bozuyorum: Çocuklar baobaplara dikkat edin!” (24)

Zira baobaplar o kadar büyük bir hızla çoğalıyorlar ki insanda acelecilik hissi uyandırıyorlar. Konunun aciliyetine dikkat çekmek için en iyi yolun bu olduğu düşünüldüğünden, baobaplar, kitaptaki diğer resimlerden daha büyük çizilmiştir. “Baobapları çizdim, çünkü bu işin ivedi olduğu duygusu beni yönlendirmişti.” (24)

Oldukça dayanıklı olan baobaplar, kötü özelliklere sahiptirler. Bütün gezegeni sarıp insanları öldürerek ya da zihinsel hastalığa sebep olarak bir katliama yol açabilirler.

“Baobaplar kötü, olumsuz fikirlerin, önyargıların simgesidir. Gezegenin günlük baobap temizliği ise, ruhun bu kötü ve olumsuz fikirlerden arınması olarak düşünülebilir”
(Monin, 1975 :68).

3. 6. Volkanlar

Volkanlar, yeryüzü aracılığı ile gökyüzü ve yeraltı arasındaki bağlardır. Onlar eskiden beri korkunç ve tehlikeli, bilinmeyen güçler, yakın felaketlerin görünmeyen tohumları olarak bilinirler. Aynı baobaplardaki gibi, biraz özen ve disiplinli bir çalışma onların felaketlerinden korunmak için yeterlidir. “Yanardağlar, iyi süpürülürlerse, yavaş ve düzenli bir biçimde, püskürmeden yanarlar.” (34)

Küçük Prens’in gezegeninde volkanların insansı bir önemi vardır. Monin’e (1975 :72) göre, “volkan yaşamsal ateşin, temel gücün ulu bir simgesidir. Ayrıca volkan güç ve büyüklüktür. Bu durumda coşkulardan doğmuş ruhsal enerji, doğanın temel gücü, yaşamın ateşi olan volkanlar düzenli olarak patlamak zorundadırlar. Bu yaşamsal ateş düzenli bir yaşama yol açmaktadır”. “Püskürmekte olan iki yanardağı vardı. Bu yüzden sabah kahvaltısını ısıtması çok kolaydı.” (34)

Eğer bu yaşamsal ateş sönseydi, Küçük Prens, yaşama tamamen açılmazdı. Bu volkan çocukluk gereksinimini simgelemektedir. O bu sönmüş volkana güvensiz, baobaplardan yoksun, gezegenine dönmeyi başaramamış, gülünün

mükemmelliğinden ve aşktan yoksun bir haldedir. Bu yüzden Küçük Prens'in umudun ve yaşamsal gücün simgesi olan bu volkanları koruması ve bakımını yapması gerekmektedir.

3. 7. Gül

Kitapta milyonlarca yıldızdan yalnızca birinde sadece Küçük Prens'in gezegeninde bulunan, başka hiçbir yerde bulunmayan eşsiz bir çiçekten uzun uzun bahsedilmektedir. Çiçeğin varlığı, Küçük Prens'in yola çıkışının, üzgünlüğünün, keşfinin, dönüşünün daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Çiçeğin varlığının bu öykünün temeli olduğu söylenebilir. Gülü önemli kılan özellikler şöyle sıralanabilir:

— Dünyada onun kişiselliği için:

“—...daha önemli değil, öyle mi? ...gezegenim dışında, tek olan, başka hiçbir yerde bulunmayan...” (30) bir çiçek.

— Kırılganlığı için:

“—Çiçekler narindir...” (28) “...küçük bir koyunun ne yaptığının farkına varmadan, bir sabah, böyle ansızın yutuverdiği bir çiçek tanıyorsam, bu önemli değil ha!” (30)

— İçtenliği için:

“—...kötülük düşünmez, ellerinden geldiğince içlerini rahat ettirirler. Dikenlerine bakıp kendilerini müthiş sanırlar...” (28)

— Uzaklığı ile:

“—Çiçeğim orada, bir yerde...” (30)

— Gezegende tek oluşu ile:

“Küçük Prens’in gezegeninde, her zaman, bir sıra taç yapraklı, pek süssüz, yer kaplamayan ve kimseyi tedirgin etmeyen çiçekler vardı... Oysa Küçük Prens’in çiçeği nereden getirildiği bilinmeyen bir tohumdan filizlenmiş, Küçük Prens de başkalarına benzemeyen bu filizi çok yakından izlemişti.” (31)

— Kişiliği için:

Başkalarına benzemeyen bu filiz kocaman bir tomurcuk oluşturarak çiçek vermek için hazırlıklara başlıyor. Güzel görünme merakı yüzünden hazırlıklarını bir türlü bitiremiyor. O hiç de alçak gönüllü değil ama coşkulu. Can sıkıcı düşünceleriyle, ürkek övünmesiyle ve aşırı istekleriyle (kahvaltı, paravan, fanus) Küçük Prens’in canını sıkıyor. “—Sizin burası çok soğuk. Kötü bir yer.” (33) Kendini beğendirme çabasıyla “—Saçım başım darmadağınık...”(31) diyor. Küçük Prens’in “—Ne kadar güzelsiniz!” sözüne “—Öyleyimdir... Hem güneşle aynı zamanda doğdum...”(32) diye karşılık veriyor. Onun zavallı kurnazlıkları, öylesine öksürüğü, Küçük Prens’e acı çektirme çabaları, övünçlüğü Küçük Prens’i çileden çıkarıyor. “—Kaplanlar pençeleriyle gelsinler de görelim!... Kaplanlardan hiç korkmam.” (32)

Niçin bu çiçek Küçük Prens’e bu kadar sorun çıkarıyor?

“Küçük Prens... çiçekten çabucak kuşkulanmıştı.” (33)

“Önemsiz sözcükleri ciddiye almış ve çok mutsuz olmuştu.”
(33)

“Benim çiçeğim gezegenimi güzel kokularla dolduruyordu, ama bundan sevinç duymayı bilemedim. Beni çok sinirlendiren kaplan pençeleriyle ilgili o söze gelince, bu da aslında bende acıma duygusu uyandırmalıydı...” (33–34)

Nereden geldiği bilinmeyen bir tohumdan üreyen, gezegendeki diğer çiçeklere benzemeyen ve uzun bir bekleyişin sonunda çiçek açan bu gizemli çiçeğin güzelliğinin ışıklar saçması, taç yapraklarını teker teker düzenlemesi, renklerini özenle seçmesi, uzun uzun hazırlanması, muhteşem görüntüsü, olağanüstü tomurcuğunun açılması, dış görüntüsünün zenginliği ve gözalıcılığı, ilk kez tam güneşin doğduğu saatlerde ortaya çıkması, güzelliği ile dikkat çekmek isteyen bir “kadın”ı anımsatmaktadır. Bütün bunlardan sonra bu çiçeğin “kadın” ile özdeşleşen insansı özelliklere sahip canlı gerçekliğini kabul etmek gerekir. Saint-Exupéry onların sonsuz aşkını, ayrılığını, uzaklaşmalarını buna göre anlatmaktadır. Çiçek olan kadın, ruhsallık statüsüne yükselmiş, cinsiyet özelliği bulunmayan bir kadın olmaktadır. Çiçeğin güzelliğine düşkün bir kadın edasında kişiselleştirilmesi çiçeğin gelişiminin ve de Küçük Prens’te yarattığı duyguların etkili bir şekilde sunulmasına olanak vermektedir. Görüldüğü gibi, Küçük Prens’in gizemli gülü aşk temasıyla bütünleşmektedir.

Küçük Prens, sadece sevince yol açan sıradan ve uygulamaya dayalı bu arayışı izlemek zorunda olduğunu fark etmeden önce kalp gözüyle aramayı, kör gözlerle görülmeyeni görmeyi, onu görmeyi reddedecek:

“—O tek başına topunuzdan önemli. Çünkü suladığım o. Çünkü fanusun içine koyduğum o. Çünkü rüzgârdan koruduğum o. Çünkü tırtıllarını öldürdüğüm o. (iki üç kez kelebek olsunlar diye bıraktıklarım dışında). Çünkü sızlandığı ya da böbürlendiği hatta kimi zaman sustuğu sırada kulak kesildiğim o. Çünkü benim gülüm o...(gülümü değerli kılan) Gülüm için harcamış olduğum zamandır.” (74)

O, tilkinin cümlesini unutmayıp hep hatırlamak için, pekiştirmek için, uygulamaya koymak ve böylece çiçeğinden sorumlu olduğunun bilincinde olmak için tekrarlıyor: “—Gülümden sorumluyum...” (74)

Evrende yolculuk, Küçük Prens’e, çiçeğinin yanında gezegeninde bulmayı reddettiği şeyi yani, sevilen bir varlıktan sorumlu olmadan mutlu olmanın

olanaksızlığını öğretecek. “Oysa insanların aradıkları şey bir tek gülde ya da biraz suda bulunabilir.” (80)

Saint-Exupéry’nin aynı zamanda bir öncü ve Kadın olan bu çiçeği, aşkı tanıma ve sunma olanağı vermektedir.

3. 8. Gezegenlerde Oturanlar

Küçük Prens’in yedi gezegeni ziyareti, anlatılması zor kavramları tiplerle sayesinde örnekleyerek daha kolay anlaşılır hale getirip öyküye akıcılık katmak, ve akılda kalmasını kolaylaştırmak için kullanılmıştır.

3. 8. 1. Kral

Kral 325 numaralı küçük bir gezegende oturuyor. Bütün krallar gibi, erguvan kırmızısı ve ermin kürkünden giysiler giyinmiş ve süssüz ama görkemli bir tahta oturmuş. Biraz çıkarıcı ve geleneksel düzenin bir parçası olan kral hızlı ve anlaşılmaz bir biçimde konuşuyor.

Kral kibirli ve insani sınırlarını kabul etmeyen hiç kimseyi tanımıyor. Kendisi de başkaları gibi, gerçek durumunu, gerçek yeteneklerini gizliyor. Krallığının eksiklerini ve zayıflığını bir an kabul ediyor.

“...kral her şeyden önce otoritesine saygı gösterilmesini istiyordu. Karşı gelinmesini hoş göremezdi.” (39)

“—Çok yaşıyım, saltanat arabası için yer de yok, dolayısıyla yürümek yoruyor beni.” (41)

“—Henüz tüm krallığımla dolaşmadım.” (41) diyerek gezegenini büyük ve kendisini önemli birisiymiş gibi göstermeye çalışıyor.

Kral zaten esnemekte olan Küçük Prens’e esnemesini emrederek, gayet doğal bir olayın iktidarını zedeleyici bir görüntü oluşturmamasını kendince engellemeye çalışıyor. Küçük Prens’in kralı, itiraza, itaatsizliğe, disiplinsizliğe tahammül etmeyi bilmiyor. Başkalarının fikirlerine önem vermiyor ve kararlarına da saygısızca davranıyor. Emirlerinin yerine getirilebilmesi için onları duruma uygun hale getiren kral, böylece otoritesini korumaya çalışıyor ve akla uygun buyruklar veriyor. Her şeyi yargılamaya izin veren akılcı ve eleştirel düşünceden yararlanıyor. “Halkına kendisini denize atmasını buyurursan, başkaldıracaktır. Buyruklarım mantıklı oldukları için bunlara uyulmasını istemek hakkımdır.” (40)

Gezegeninde kendinden başka kimsesi bulunmayan kral, var olmayan şeyler üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışır. Tüm otoritesi, dünyanın kendi süreci içinde oluşan doğal kurallarına hükmetmekten ibarettir. Yalnız kendi ülkesinin kralı değil, evrensel bir kral olduğundan bahsederek, diğer gezegenleri ve yıldızları da yönettiğini söyler. Küçük Prens krala, öğle vaktinde, bir gün batımı görmek istediğini söyleyince, kralın yanıtı ilginç olur:

“—Hımm! Hımm! dedi kral büyük bir takvime baktıktan sonra, hımm! hımm! Bu... Şeye doğru... Şeye doğru, bu akşam yedi kırka doğru olacak! Ve göreceksin bana nasıl boyun eğildiğini.” (41)

Efsanevi bir kralı oynayan 325 numaralı gezegenin kralı, mutlak güç ve egemenlik istiyor. Ama kendisinden ve yaşlı bir fareden başka hiç kimsenin yaşamadığı bu küçücük gezegende bu mümkün değil. Hazır hükmedecek birisini bulmuşken onu kaybetmek istemeyen kral, onun gitmesini engellemek için ona vaatlerde bulunuyor: “—Gitme, seni bakan yaparım!” (41) “—Seni büyükelçim yaparım.” (42)

Saint-Exupéry aşağılık kompleksini daha iyi açıklayabilmek ve tanıtabilmek için kral figüründen yararlanıyor:

“—Tanınmış olmak amacıyla üstünlük düşüncesi ya da birileri için kral olma,
—Saldırganlık “Karşı gelinmesini hoş göremezdi” (39) ya da cömertlik “—Seni büyükelçim yaparım” (42),
—Yalan söyleme hastalığı ya da üstünlük hastalığı (yıldızlar) “—Her buyurduğuma hemen boyun eğerler.”(40),
—Diğer mülkiyetleri ya da konuları biriktirme (gezegeni çepeçevre saran hermin kürkünden mantonun sonsuzluğu)” (Monin,1975:85).

Kötü takılmış kral maskesine, kırılğan görünümüne rağmen, saldırı durumunda onun kendisini savunmaya hazır olduğu görülmektedir. Rahatsız olduğu için, kelimeleri çocuk gibi hızlı ve anlaşılmaz bir biçimde söylüyor. Bu görüntüsünün altında aslında o alıngan, saf ve temiz; kendisine bir arkadaş arıyor ve de çok yalnız. Ama o bunu kabul etmeyi ve teslim olmayı bilmiyor. Kendi kanıtlarına inanarak, kendi gücüne inanmış, Küçük Prens’in de geri döneceği ortaya çıktığında, akılla koruma mekanizmasını devreye sokamıyor. Sadece kesin gerçekliklere odaklanmış egosuyla, konuları sadece kendi etrafında görüyor. Dış dünya ve kendi bilinçsizliği arasına bir karanlık koyuyor.

Buradaki kral, kendini beğenmiş, gururlu, abartılı, coşkulu, soylu, bağışlayıcı, temsili durumları ve onurları seven kişilik özellikleri sergilemektedir. Öyküdeki kral için, “görünümlerin kralı, kral maskesi altında yalnız yaşayan kılık değiştirmiş çocuk, kompleksli, megaloman” (Monin,1975 :86) denilebilir.

3. 8. 2. Kendini beğenmiş

Küçük Prens’in evrende yolculuğu sırasında uğradığı ikinci gezegende kendini beğenmiş oturmaktadır. O, Küçük Prens’i “İşte bir hayranım beni görmeye

gelmiş!” (42) diyerek karşılıyor. “Çünkü kendini beğenmişlere göre, herkes kendilerine hayrandır.” (42) Onlar başkalarının övgüleri ve alkışları ile egolarını güçlendiriyorlar.

Kendini beğenmiş rolüne kralinkinden daha yakın ve o da kral gibi rolünün kölesi olmuş. Ama kralın zekâsını ve aklını kullandığı yerde, o, iyi insan özelliğini kullanıyor ve konuşulanları duymazdan geliyor. Zira “Kendini beğenmişler her zaman yalnızca övgüleri duyarlar.” (44) Kendini beğenmiş, kendisinin “gezegenin en yakışıklısı, en iyi giyimlisi, en zengini ve en akıllısı” (44) olduğunu düşündüğü için, kendisine hayranlık duyulmasını istiyor.

Aslında kendini beğenmiş de kral gibi, biraz dostluk, biraz tanışma arıyor. “—Kırma beni, yine de hayran ol sen!” (44) diye Küçük Prens’e yalvarıyor. Yine kral gibi, o da insan ilişkilerinde biraz hata yapıyor. Küçük Prens’in “—Ama gezegeninde senden başka kimse yok ki!” (44) sözünü duymazdan geliyor. Bu düşünce tarzı, onu, yaşamın gerçeklerinden uzaklaştırıp bilinçsizliğe sürüklüyor.

Kendini beğenmiş, hoş gitmemekten endişeli, neşeli, melankolik, uyumlu, yalnız yaşamayı beceremeyen, yaşam sahnesinde bilinçlidir. Kral dış dünyanın görünümlerine, anlama yeteneğine karşı kendini korumuyordu. Kendini beğenmiş ise, sözde değeri, temiz görünümü korumuyor. Monin’e (1975 :86) göre, kendini beğenmiş, “entelektüel, büyük bir komedyen ve bir şıklık düşkünü” olarak tanımlanabilir.

3. 8. 3. Ayyaş

Küçük Prens’in ziyaret ettiği üçüncü gezegende bir ayyaş oturmaktadır. Dünyayı kendi malı mülkü sanan bir kral ve dünyasını kendine hayran kişilerle sınırlayan bir kendini beğenmişten sonra kendisiyle artık sadece içki şısesiyle iletişim kurulabilen bir ayyaş. İçki bağımlısı bu kişi durumunun farkındadır ve

kendisi için üzülmeştir. Onun bu içki karşısındaki çaresizliğı, insanların nasıl bu hale düştüğünü anlayamayan Küçük Prens'i kederlendiriyor.

Ayyaş “—Neden içiyorsun” (44) diye soran Küçük Prens'e, “içmenin utancını unutmak için” içtiğini söylüyor. Ve kendi yazgısıyla ilgili bu sözlerden sonra, tam bir sessizlik içine gömülüyor. Ayyaş bu durumda, bilinçaltında, içmek için kendi kendine bahaneler üretmekte, yaşamla arasına aşılmaz duvarlar örmektedir. Yaşadığı kısırdöngüyü görmeyi reddetmekte ve bu kötü alışkanlığının bilincinde olmayı kabul etmemektedir. Genellikle bir süreç içinde düzenli olarak içki içme sonucunda ortaya çıkan alkol bağımlılığının nedeni, kişinin kendinden ve kendi dünyasının baş edemediğı sorunlarından kaçma isteğidir. Ama bu kaçış sorunları çözmek yerine ayılınca unutmak için yeniden içmeyi gerektirmektedir. Sürekli içmenin sonucunda gelişen bağımlılık artarak devam etmektedir. Yaptıklarının kötü olduğunu bilseler de, artık bu kişiler içmeden yaşamaya devam edemezler. Kişilikleri giderek yok olan bu kişiler için içmek artık bir yaşam tarzı olmuştur. Sonunda her şeylerini, tüm değerlerini ve en sonunda da yaşamlarını kaybederler.

Kendine karşı söylediğı bu yalan, ayyaşın akıl sağlığını koruyor ve yaşamı kabullenmesini sağlıyor. O belki de gerçekten içmenin utancını unutmayı istiyor ama hiç şüphesiz her şeyden önce, yalnızlığını, hiç arkadaşının olmayışını unutmak istiyor. Düşünce olarak kral ve kendini beğenmişe çok yakın olması ve onun da bir kısırdöngü içinde bulunması insanda akraba oldukları şüphesini uyandırıyor. Ayyaş da diğerleri gibi kendisine verilen hiçbir tavsiyeyi duymamakta ısrarlı davranıyor.

Monin'e (1975 :88) göre, “anlaşılmaz, ağırkanlı, kavgacılığı olmayan, yaralanabilirliğinin arkasına gizlenen, unutulmayı arayan bu kişi gevşeklik, nadir arkadaşlar arasında kendini önemli görme, nefsine çok düşkünlük ve içki gibi şeylere zafiyet gösterme gibi özelliklere sahiptir ve aynı zamanda kör, asosyal ve uyuşuktur”.

3. 8. 4. İşadamı

Küçük Prens'in gittiği dördüncü gezegende işiyle çok meşgul bir işadamı oturmaktadır. Zira “O denli işine dalmıştı ki, Küçük Prens geldiğinde başını bile kaldırmadı.” (46) İşadamı matematiğin daha doğrusu toplamaların içinde kaybolmuş bir şekilde sürekli hesaplamalar yapıyor. Artık hesaplamalar dışında her şey ona sıkıntı veriyor. İşadamı sözcük bilgisinden yararlanarak düşüncelerini ifade etmek yerine, basit sözcüklerle onları anlatmaya çalışıyor. “Yıldızlar” demek yerine o şairane bir şekilde şöyle demektedir:

“—Kimi zaman havada görülen milyonlarca küçük şey” (47)

“—...parlayan küçük şeyler” (47)

“—Tembel insanlara olmayacak düşler kurduran küçük parlak şeyler” (47)

İşadamı da, kral gibi, mülkiyeti, zenginliği seviyor. Bu da onun bulunduğu yerden ayrılmasına engel oluyor. “(Yıldızlara sahip olmak) —Zengin olmama yarıyor.” (48) Aynı zamanda işadamı, hareketsiz bir yaşam sürüyor ve bu yüzden romatizmadan muzdarip. “...bir romatizma krizi yüzünden. Yeterince hareket yapamıyorum.” (47) Yıldızlara sahip olmayı zengin olmasına, zengin olmayı da eğer birisi başka yıldızlar bulacak olursa bunları satın almasına yaraması için istiyor. Aslında onun için önemli olan şey, sadece nesneye sahip olmaktır. O yıldızlara sahip olmak istiyor, sürekli hesaplar yapıyor ama daha onların adını bile bilmiyor.

Kral, kendini beğenmiş, işadamı gibi kişiler, eşyaya sahip olma gibi dış zenginliklerle iç fakirliklerini unutmak istiyorlar. İşadamı zamanın para olduğu bir dünyada hayalindeki çocukça coşkuyu bastırıyor ve sürekli ciddi bir adam olduğunu dile getirerek tabiatının derinliklerindeki çocuksu masumiyeti böylece bastırmaya çalışıyor: “Ciddi adamım ben! Düş kuracak zamanım yok.” (47).

Ama o Küçük Prens'in soruları karşısında kendini ele veriyor. Açıklık, ciddiyet, düzenin bozulmasından kaçınmak, düş kurmak ya da gezip tozmakla zaman

kaybetmemek, mülkiyet, zenginlik, bir düşüncenin ilk kez onun aklına gelmesi, bankaya yatırmak işadamı için söylenebilecek anahtar kelimelerdir.

İşadamı entelektüel, felsefi tartışmalara yatkın bir kişidir. “—Krallar sahip olmazlar, ‘egemen olurlar’. Çok farklıdır bu iki şey.” (48) Toplumun robot adamı ya da bilimsel işadamı şiirsel duygusunu bir an bile kaybetmediği için, kendi gerçekliğinin yakınında olduğu söylenebilir.

Yıldızları düzenleyen, onları sayan ve akli başında bir adam olduğunu söyleyen bir iş adamının, yıldızları sayıp bir kâğıda yazması, sonra bu kâğıdı bir çekmeceye koyup kilitlemesi, Küçük Prens’e eğlenceli fakat önemsiz bir iş olarak görünür. Zaten önemli şeyler konusunda, yetişkinlerin görüşleriyle kendi görüşleri hiç uyuşmaz. Bu nedenle, Küçük Prens işadamına çiçeğini sulamak ve yanardağlarını süpürmek gibi işlerin onlara yararlı olduğunu ama işadamının yıldızları saymasının yıldızlara hiçbir yararının olmadığını söylüyor. Ve buna dayanarak “işadamı ağzını açtı, ama söyleyecek bir şey bulamadı, Küçük Prens de çekip gitti.”(49) Onun bu tavrı, sahip olunan şeylere karşı bazı sorumlulukların bulunduğunu anımsatır. Küçük Prens’in bu sözlerinin işadamının kafasında soru işaretleri oluşturması ve yaşamında yeni ufuklar açmış olması muhtemeldir. “Yararlı” sözcüğünün burada anahtar kelime olduğu söylenebilir. İşadamı, inatçı, çalışkan, dengeleyici, düşünen, sebatkar, sabırlı, mülkiyete düşkün kişilik özellikleri göstermektedir:

“Küçük Prens’in öyküsündeki bu tip, hayatta yalnız sahip olduğu para, mal ve zenginliklerle ilgilenen, bunların bir şeyler yapmak için araç olduğunu unutup amaç olarak bu maddi değerlere yönelen insanların bir parodisidir”

(Direk, 2002 :87).

3. 8. 5. Fenerci

Küçük Prens’in gördüğü gezegenler içinde en küçüğü olan bu gezegende, bir fener ve fenerciye ancak yer vardır. Kural ve yönetmeliklerle belirlenmiş görevine

rutin bir şekilde çok bağılı olan bu fenerci “emir emirdir” sözünü kendine ilke edinmiştir. Kuralların mantıklı olup olmadığını sorgulamadan gözü kapalı bir şekilde görevini yerine getirmektedir:

“—Eskiden akla yakındı. Sabah söndürür, akşam yakardım... Gezegen yıldan yıla gitgide daha hızlı dönmeye başladı, ama yönetmelik değişmedi!” (52)

Fenerci bu korkunç işe uyumu reddetme, yeniliği reddetme, alışkanlıklara gözü kör bir şekilde bağlılık gibi nedenler yüzünden hala devam etmektedir. Hiyerarşik bir düzende kendisinden daha üst konumdaki bir kişinin baskısı altında olmamasına karşın, kurallara ve düzene aşırı bir bağlılık göstermektedir. Bütün bunların sorumlusu da o gizemli yönetmeliktir. Burada Saint-Exupéry, bir sisteme körü körüne bağlılığın eleştirisini yapmaktadır.

Fenerci ast durumda olmanın kompleksiyle, işinde çok da mantıklı değildir. Kendisinden bile gizlediği bir güven eksikliği duymaktadır. Özeleştiri yapmadan, korkarak aldığı kararlar yüzünden edilgen bir kişilik özelliği göstermektedir. Eyleminden ziyade gerçekten yani feneri yakıp söndürmeyi bırakırsa, kendisinin ya da yaptığı işin çok da gerekli ve önemli olmadığını farkına varmaktan korkmaktadır. Zira böyle bir durumda yaşamına yeni bir yön vermesi ve yaşamında yeni kararlar alması kaçınılmaz olacaktır. Ama o böyle bir şeye hazırlıklı değildir.

Fenercinin işini mükemmel bir şekilde, hiç aksatmadan yaptığı tartışılmaz bir gerçek. Küçük Prens de çok olumlu bir perspektiften bakarak onun için şöyle düşünüyor: “...bu adamı tüm ötekiler, kral, kendini beğenmiş, ayyaş, işadamı küçümserdi. Ama yine de bana gülünç gibi görünmeyen tek kişi o... Belki de kendisi dışında başka bir şeyle uğraştığı için.” (53) Kendisine dost olmaya en yakın kişi olarak da onu görüyor: “Ötekilere kıyasla, dost olabileceğim tek kişi oydu.” (53) Küçük Prens gezegenden ayrılırken üzgündür. Zira “Bu kutlu gezegenden, özellikle yirmi dört saatte 1440 günbatımı izleyemediği için ayrıldığına hayıflanıyordu aslında!” (53)

“—İşin feci yanı da bu ya!” (52) diyerek gerilimi artırıyor. İnsani dengenin zararına çalışma inancının, üretimin hızlanmasının, serinin veriminin ya da toplumsal rutinin gönüllü bir kurbanı bu fenerci basmakalıp işlerin arkasında gerçekliği çarpıklaştırıyor: şans, yönetmeliğe bağlılık. Asla söz konusu hiçbir değeri, hiçbir iddiayı, hiçbir geleneği, hiçbir alışkanlığı ertelemiyor. Bir makine, robot, köle, ilkelerin insanı, eskiye dönük bir kişi olan bu fenerci kendisinin ve dünyanın değişimini reddediyor.

Fenercinin ağırkanlı ama kurallara candan bağlı, kararları reddeden, sürekli üzgün, şair ruhlu, kendine acı çektirmeyi seven bir kişi olduğu söylenebilir.

3. 8. 6. Coğrafyacı

Küçük Prens'in ziyaret ettiği, diğerlerinden on kat daha büyük bu görkemli gezegende, kocaman kitaplar yazan, kâşiflerin eksikliğini hisseden yalnız bir insan olan yaşlı bir coğrafyacı oturmaktadır. Diğer gezegenlerin sakinleri gibi, bürosundan dışarı çıkıp gezmeyen bu çok önemli kişi de çok da normal davranış özellikleri göstermiyor. Kâşiflerin yokluğu ona sıkıntı veriyor. İçinde kayıtların çok açık bir şekilde, araştırma düzeyindeki gibi tutulduğu bir yönetmeliği var. İşinin ehli bir insan olan ve bütün kitapların içinde de coğrafya kitaplarının ne kadar değerli olduğunun bilincindeki bu coğrafyacı, bürosunda kâşifleri kabul ederek onlara sorular yönelterek kâşiflerin hatıralarını not ediyor. Eğer ilginç bulursa, o kâşifin ahlakı ile ilgili soruşturma yaptırıyor. Ahlakı iyi görünüyorsa, keşfi hakkındaki soruşturmayı derinleştiriyor. Örneğin, büyük bir dağın keşfi söz konusu ise delil olarak o dağdan koca koca taşlar getirmesini istiyor.

Küçük Prens'e göre, coğrafyacının yaptığı iş, kral ve işadının yaptığı işten daha az gülünçtür. Küçük Prens, onu önce sonsuz bilgi kaynağı olarak görür, çünkü coğrafyacı kendini denizlerin, ırmakların, kentlerin, dağların ve çöllerin nerede olduğunu bilen bir bilgin olarak tanıtır. Küçük Prens, büyük bir merakla sorular sormaya başladığında, coğrafyacının içinde yaşadığı dünyanın güzelliklerini

bilmediğini anlar.

Rolünün kölesi, üstelik dış olaylara ve kâşiflerin yokluğuna uyum sağlamayı bilmiyor. Fenerci geçmişte yaşıyordu, coğrafyacı ise gelecekte. “Belki”, “bilemem”, “hiç belli olmaz” onun çok sık kullandığı sözcüklerdir. Coğrafyacı kendi gezegenindeki dağları, ırmakları, okyanusları, çölleri, kentleri bilmiyor yani gezegeniyle ilgili hiçbir coğrafi bilgiye sahip değildir. Bu bilgisizliğinin nedeni olarak da kendisinin kâşif olmamasını gösteriyor ve bunların kâşiflerin işi olduğunu iddia ediyor. Bu tespitleri yapacak kâşif de olmadığı için kendi gezegeninin coğrafi özelliklerinden habersiz bir yaşam sürüyor. Kendi görevinin araştırmak değil, kaydetmek olduğunu düşünüyor.

Bir kitapta bütün dünyayı tespit etmeyi hayal ederken onun amacı aylıklık yapmak değildir. Kaybolup gitmek korkusuyla bilinmemeyi isteyen bir kişidir coğrafyacı. Sonra o ciddiyetinin, öneminin, sorumluluğunun arkasına sığınıyor. Yazılarının sürekliliği, bürosu, incelemeleri ile kişisel görüşünün simgesi olmuştur.

Coğrafyacı az konuşur, sebatkâr ve mantıklıdır. O ne hayalci, ne orijinal, ne de sosyaldır ama işinde son derece başarılıdır. “Bürokrat, başka yazarların kitaplarını kendininmiş gibi gösteren, kişisel yaşamı olmayan, kendi kendini bilgi yönünden yetiştirmiş, büyük bilgin, otorite” (Monin, 1975 :93) onun için söylenebilecek anahtar sözcüklerdir.

Yukarıda kısaca değinilen, kral, kendini beğenmiş, ayyaş, işadami, fenerci, coğrafyacı gibi tipler, çeşitli sosyal insan tiplerinden sadece birkaçıdır. Monin’e (1975 :93) göre, “yalnızlık, isteyerek yalnız olma; kendiliğinden tepkiler, hesap denkleştirmenin saçmalığı; ruhsal ve sosyal değerden yoksun tekdüze çalışma; yaşamsal içsel isteklerin reddi: dostluk ve toplumsal bağlar; kölelik, kişisel memnuniyet kazanmak için dış nesnelere bağıllık, üzgün yaşamlar ve yüzler bu tiplerin dikkat çekici özellikleridir”.

Kazanım, bu kişilerin eylemlerinin her birinin tek amacıdır:

“—Neyin nesidir, merak ederim şu esnemeleri. Haydi! Bir daha esne. Bu bir buyruktur.” (37)

“—Ellerini çırp da gör... Kırma beni, yine de hayran ol sen!” (43–44)

“—Onlara sahibim. (yıldızlara)” (48)

“—Bana gezegenini anlatacaksın!” (56)

Bütün bu benmerkezci kişiler arasında, coğrafyacı Küçük Prens’e anahtar kelime olarak “geçici” sözcüğünden söz edecek ve çok yararlı bir tavsiyede bulunacak: “— (git) Dünya gezegenine. İyi ün yapmış bir gezegendir...(58)

Bu kişilerin meşguliyetleri “yararlı” şeyler değildir. Örneğin, fenerci, gezegen eski ritmine göre daha hızlı dönmeye başladığı için, ona ayak uydurmaya çalışır. Yine coğrafyacı için iş, güzelliği yüzünden gerçekten yararlı bir yıldız hayal etmek, aynı şekilde çöllerin, dağların, denizlerin, nehirlerin, şehirlerin nerede bulunduğunu bilmektir. Zira birinde içini zenginleştirirken, diğerinde seyirci ama yaratıcı değildir. Küçük Prens’in bakış açısıyla ona gülünç görünmeyen tek kişi, bu portreler galerisinde, başka şeyden ziyade kendisiyle meşgul olan kişi olacaktır.

Bu benmerkezci insanlar yalnız ve mutsuzlar ve toplumsal görünüşlerinin örtüsü altında insan gerçeğini buluyorlar. Kralın bir diğer kişiye, bir dosta; kendini beğenmişin onu alkışlayacak birisine; ayyaşın içki şişesini unutturacak ve teselli edecek bir dosta; işadınının yıldızlara; coğrafyacının kâşiflere; fenercinin ise fenere ihtiyacı var. Hepsi de, doğrudan ya da değil, itiraf edilmemiş ya da dile getirilmemiş bir dostluk için dışa bağlanıyorlar.

Aşırı farklı ve karışık bir dünyanın ortasında, bu insanlar çok garip davranıyorlar. Konulara, unutulmuşluğa, manzaraya, saygınlığa, yıldızlara, bir yönetmeliğe bağlılığa sahip olmayı arıyorlar. Ama konular bulundukları yerden ayrılıyor, unutulmuşluk utanca yol açıyor, manzaralar mutlu etmiyor, saygınlık kibirli kişiler tarafından kimseye geçmediği için reddediliyor, yıldızlar sadece sayıca fazla ve bağlılık yorgun ve mutsuz kılıyor. Aradıkları şeyi bulamadıkları için de darmadağın ve de hareketliler. Onların arayışı tamamen boşuna görünüyor. Bütün

bunlar bencillerin hak olarak istedikleri bu yaşam, bu maddeci dünyada yalnızlık, üzgünlük ve can sıkıntısına neden oluyor.

Eylemlerin ya da olayların kaynağında onları genel olarak güdüleyen tek şey dostluktur. Bu hareketliliklerin anlamı sinirsel bir hesap denkleştirme; bu hesap denkleştirmenin nedeni ise onların çocuksu, gerçek, derin isteklerinden korkmaları yani isteklerini bastırmalarıdır.

Küçük Prens'in ziyaret ettiği gezegenlerdeki kişiler, kendisiyle, ilgi alanları dışında bir kişi olarak ilgilenmiyorlar. Küçük Prens'in nasıl bir kişi olduğunu merak etmiyorlar, onu anlamıyorlar ama katlanamayacakları bir yalnızlık içinde oldukları için gitmesini de istemiyorlar. Hepsi de tekdüze tutkuların, tekdüze uğraşların, tekdüze düşüncelerin aynı zamanda kalıplaşmanın tutsağı olan bu kişileri Küçük Prens de anlamıyor. Çünkü kendini beğenmişlik, krallık, ayyaşlık, işadamlığı çocukların değil, erişkinlerin özellikleridir ve bunlar, büyükleri çocuklardan uzaklaştırarak yalnızlığa ve doyumsuzluğa iterler.

Ayyaş ya da kral gibi belirli bir rolün, sınırlı bir yaşam alanının dışına çıkamayan kişilere rastlamak için, Küçük Prens gibi gezegenleri dolaşmak gerekmiyor. Dar bir alana hapsedilmiş, hep bir şeyin peşinde koşan, sürekli koşuşan, belirli bir rolün tutsağı kişiler toplumunda her zaman vardır. Bu tutsaklık, bu koşuşma, bu tekdüzelik ise başkalarının bağımsız bireyler olarak algılanmasını, onların iyi ya da kötü özelliklerinin, varsa erdemlerinin farkına varılmasını engellemektedir. Ayyaş, kral, kendini beğenmiş, iş adamı Küçük Prens'i onları algılayan, onları merakla dinleyen bir kişi olarak algılamıyor ve onun bireyselliğinin farkına varamıyorlar. Kral emirlerine uymasını, kendisine emir verilecek olanaklar sağlamasını, kendisini beğenmiş ona hayran olunmasını bekliyor. İkisi de Küçük Prens'e belli bir görev veriyor, onun bireyselliğini tanımak yerine ondan yalnızca belirli bir görevi üstlenmesini bekliyorlar. İş adamı işine, ayyaş içkisine öylesine bağımlılar ki, tüm yalnızlıklarına karşın, Küçük Prens'in gelişini algılayamıyorlar.

3. 9. Pilot

Küçük Prens nihayet ziyaret için dünyaya geliyor. Dünyada oturan kişiler de diğer gezegendekilere benzer özellikler gösteriyorlar. Makasçı ve satıcıdan sonra Küçük Prens pilotla karşılaşiyor ve ona başından geçen bütün olayları anlatmaya başlıyor. Bu uçak pilotu aynı zamanda öykünün de anlatıcısıdır. Monin'in (1975:100) vurguladığı gibi, pilotluğu meslek olarak seçen Saint-Exupéry sadece bir eylem adamı olmakla kalmayıp aynı zamanda bir öncü (uçak filosunda öncü, rehber, yazar, kitap ressamı, mucit), bir analizci (çocuklar için doktor, nükteciliği, renklerden ve sözcüklerden yararlanması ile bir sanatçı, insan incelemeleri ile alışılmış aktif bir grup), adı ve lakabı (Saint-Ex) ile yazar olarak bilinmektedir.

Psikanaliz aracılığı ile bilinmektedir ki, sıradanlığın üstünde yükselmeyi isteyen kişi pilot olmak ister. Bir yükselme aracı olan uçak, aynı zamanda hareket ve ilerlemenin de simgesidir.

“Jung’a göre, kişinin hareket özellikleriyle, düşüncesinin ya da iç hayatının özellikleriyle taşıtın özdeşleştirilmesidir; uçuş ve uçağın bozulması simge yoluyla kahramanının ve bu eseri düşünen kişinin ruhsal derinlik isteğini ve mantıklı bir yaşamın kabulünden sonra onların maneviyatını bulmada bir anlık beceriksizliğini hatırlatıyor”

(Aktaran :Monin, 1975 :101).

Pilot uzun bir yalnızlığın başlangıcında, “...karşılıklı konuşabileceğim bir kimse olmadan, yalnız yaşadım.” (11) “...yerleşim bölgesi olan her yerden bin mil uzaklıkta...” (11) diyerek Sahra çölündeki yalnızlık ve yoksulluğunun boyutlarını göstermeye çalışıyor.

Bu bozulan motorla birlikte pilotta bir vazgeçiş baş gösteriyor. “Yanımda ne teknisyen ne yolcu olduğu için, güç bir onarımı tek başıma başarmayı denemeye kalkıştım. Bu benim için bir yaşam ve ölüm sorunu idi. Ancak sekiz gün yetecek kadar suyum kalmıştı.” (11) Burada heyecanların merkezinde olan kalbin

duyarlılığını kaybetmesi görülmektedir. Büyük kişiler tarafından cesareti kırılmış olağanüstü bir ressamlık kariyeri olan bu pilot gerçekten bugünkü kişi mi? Çocukluğunda onu vazgeçiren büyük bir kişi yoksa kendisi mi? “Dolayısıyla başka bir meslek seçmek zorunda kaldım ve uçak kullanmayı öğrendim.” (10) Onlara ayak uydurmayı ve ciddi insanlarla iletişim kurmayı kabul eden bir kişi ve artık bundan sonra mantıklı bir insan oluyor.

Pilot dünyada yaşayan binlerce pilottan sadece birisidir. Onun uçuğu kumla, kuyuyla, uçakla; ilişkileri ise sarışın küçük bir çocukla sınırlı görünse de aslında sürekli böyle değil. O diğer insanlardan bahsetmeyi biliyor ve büyük insanlarla çok sık bir arada yaşadığı için onları çok yakından tanıyor. Uçakla dünyanın aşağı yukarı her yerine gittiği için her yeri az çok biliyor. Artık oraya buraya gidip gelmiyor. Tanıdığı dünyada o kadar çok hayal kırıklığına uğramış ki, insanlar artık düşüncesini değiştiremiyor.

“O ne arıyor” sorusuna “hiçbir şey” diye cevap verilebilir. Kader onu çölde yakalıyor. Onu yönlendiren koruma içgüdüsünü unutarak zor bir tamiratı tek başına başarmayı deniyor. Çölde yürümenin, bir kuyu keşfetmenin, Küçük Prens’i dinlemenin, onun için resim yapmanın mutluluğunu tadıyor. Korumak, kazanmak istediğinde, Küçük Prens’in bu gülmesini artık işitemeyeceği fikrine tahammül edemeyeceğini anladığında, gerçeklerin ve olayların aksine, fenerciye ya da krala yakışır bir cümle kurarak üç kere tekrarlıyor: “Bırakmayacağım seni...” (88) .

Pilot kimsenin oturmadağı, tüketim toplumu olmayan ve üstelik medeniyetten uzak bir dünyadan, hükümdarlığın, gücün ve karmaşıklığın dünyasına geçiş yapıyor. Bu bilgelik aşğının, bu gerçek filozofun bir dostu, dinlenecek öyküleri, kara kalemle çizilmiş resimleri, çölde yapılmış bir yürüyüşü kısacası bir varoluş nedeni var. Bütün arayışlarının boşuna olduğunu ve saçma bir yürüyüş sonrası kuyu keşfetmeyi biliyor sadece. O aramaksızın alıyor, fethetmek istediğı şeyin iz bırakmadan kaybolup gidişini görüyor.

Uçağın motorunun tamirâtı zor görünse de Küçük Prens uçağın motorunun tamir edildiğini öngörülerini sayesinde fark eder farketmez, gezegenine dönmeye karar veriyor. Pilotun artık kendisine ihtiyacının olmadığını düşünerek pilotu şaşırtıyor.

Çölde uçağın bozulması, ısı, çölde meditasyon, inanç birliği ihtiyacı gibi konuların önem kazanmasına yol açıyor. Küçük Prens'ten daha kahraman olan bu pilot, motorunu bu içsel yolculuk esnasında onararak, yeniden yola çıkmaya hazır hale geliyor.

“Bozuk uçaklı pilot, yüzeyselliğe ve günlük yaşamın sıradanlığına artık tahammül edemeyen ve manevi rehberin, ilahi pilotun, insani ıstıyı taşıyıcı elçinin, bütün insanların bütün eylemlerinin sorumlusunun, kılavuz insanların rolüne, çocukluğa, varlığın gerçek değerlerinin anlaşılmasına, dostluğa doğru ilerleyen insanı simgeleştirmiştir”

(Monin, 1975 :105).

3. 10. Küçük Prens

Öykünün sadece merkezinde olmakla kalmayıp, ona adını da vererek önemini iyice ortaya koyan küçük çocuk kahraman, büyük şef yani; Küçük Prens.

Küçük Prens her şeyden önce bir çocuktur. Ama çölde bulunuşu, söyledikleri, davranışları akılla ve mantıkla açıklanamadığı için oldukça gizemli bir çocuktur da. O da diğer bütün çocukların gösterdiği tepkilere benzer tepkiler verir. Kitabın daha ilk sayfalarında “— Lütfen... Bana bir koyun çiz!” (11) diyor pilota çocukça bir tepkiyle. Küçük Prens sağlıklı ve genç bir hayvan resmi elde etmeye uğraşıyor. Ardı arkası gelmeyen sorularla ifade edilen merak, sürekli olarak benmerkezci davranış ve onu mükemmel kılan bilgilere duyulan istek pilotun her sorun önünde sessizliğini gidermiyor. “Bana bir sürü soru soran Küçük Prens hiç de benim sorularımı duyuyormuş gibi görünmüyordu.” (15) Bunların küçük çocukların belirgin özelliklerinden oldukları söylenebilir. “Ve gördüm ki tümüyle olağanüstü, küçük bir

adam beni ciddi ciddi süzüyor... Çölün ortasında, her türlü yerleşim bölgesinden bin mil uzakta kaybolmuş bir çocuğa benzeyen hiçbir yanı yoktu.” (12) Bu çocuk ciddi bir şekilde konuşuyor. Ayrıca küçük bir çocuk için biraz fazla ahlakçı bir tarza ve melankoliye olduğu kadar mizah yeteneğine de sahiptir: “Kimi zaman bugünkü işini yarına bırakmakta sakınca yoktur” (24) diyor baobaplarla ilgili konuşurken. “Bu bir disiplin sorunudur... Çok küçükken gülfidanlarına benzer baobaplar. Bunları bu fidanlardan ayırt eder etmez düzenli olarak söküp atmak gerekir.” (23)

Küçük Prens yazardan çocukların kafasında iyice yer etsin diye güzel bir resim yapmasını istiyor. Küçük Prens, ziyaret ettiği gezegenlerde karşılaştığı kişilerin varlığının anlamı, pilot, tilki, çiçeğin sözleri, çalılar kısacası her şey üstüne derin derin düşünüyor. Bu da yaşı ne olursa olsun, bu çocuğun düşüncesini ifade etme tarzının basitliği içinde, yaşından daha olgun olduğunun göstergesidir. Ayrıca kasaların içindeki koyunları görmeyi ya da aynı şekilde boaların içindeki filleri görmeyi ancak bir çocuk başarabilir.

Hayvanların dilini yani yılan ve tilkininkini sadece Küçük Prens anlıyor. Olağanüstü bir önseziye sahip olan Küçük Prens bu yönüyle masal kahramanlarına benzemektedir. Onların beni ile derin bir iletişim kurabiliyor. “Uçağındaki arızayı giderdiğine sevindim” (86) diye konuştuğunda Küçük Prens, pilot ona “Nereden biliyorsun ki sen?” (86) diye şaşırarak soruyor.

Gerçekçi planda, Küçük Prens’in sadece bir betimlemesi değil, yazarın onu tanıtan birçok resmi var. Yazar Küçük Prens’i tek tip çizmek yerine değişik ve farklı renkli kıyafetler içerisinde çizmiş. Elbisesi açık kahverengi, yeşil, açık yeşil, fıstık yeşili, haki, açık sarı, altın sarısı gibi renk değişiklikleri gösterirken, fil ayağı şeklinde genişleyen paçalarıyla denizci pantolonlarına benzeyen pantolonu oldukça dikkat çekici görünüyor. Yeşil, mavi ya da griye benzer mavi bir renkte olan ayakkabılarının tabanının tamamı toprağın bütün yüzeyine nadiren değişiyor. Genellikle değişik renklerde olan giysisinin kemeri, bazen de giysisinin kendi tonunda olduğu için pek görünmüyor. Genellikle rüzgârda dalgalanan eşarba, bazen de papyona dönüşen ünlü boyun atkısı ara sıra da kayboluyor.

Yazarın kişisel görüş açısından, bilinçli ya da bilinçsizce, Küçük Prens'in giysileri ile psikolojisinin sıkı sıkıya bağlı olduğu söylenebilir: “Denizci pantolonlarının aynısı olan pantolonlar macera ve yolculukları, koni biçimleriyle ise uçuşu öyleyse ruhsallığa doğru hareketi; palyaçolarinkine benzer pantolonlar şair, hayalci, sezgili, duygulu kişileri anımsatmaktadır. Küçük Prens iki hava arasında dalgalanmadığı zaman, toprağa öylesine yavaşça basmış ayakkabılar, hava gibi hafif, periler dünyasıyla ilgili, uçucu, ruhani bir kişi havası veriyor. Kemerinin renginin giysisiyle uyumu ya da giysiyi ayırması Küçük Prens'in üzüntü yaratan psikolojik bölünmesi üzerine etki ediyor, hareketi ve arayışı güdülüyor. Yıldızların altında olduğunda zaman giysisinin kemeri tamamen kayboluyor ya da iki büyük sevinçli anında (ölüm günü ve kuyunun önünde) giysinin rengini alıyor ve artık onu bölmüyor. Buna karşılık, asteroite gitmeden önce, kriz anında (sakinken ve günlük çalışmalar esnasında değil), yeniden birleşme dönüşü için henüz hazır olmadığı, kovduğu yılanla konuşması esnasında o hep orada. Sevinçli anlarında dalgalanan boyun atkısı, üzgün anlarında boynunda asılı duruyor ve ölümünde boynunda kayboluyor. Dalgalanan boyun atkısının rüzgârı çağrıştırarak, ruhani bir dünyayı ya da güneşin birleştirdiği bir güneş ışığını, kırılğanlığı, koruma ihtiyacını temsil ettiği söylenebilir” (Monin, 1975 :109-110). Yazar bu boyun atkısını Küçük Prens'le bir baba gibi meşgul olduğu sırada çözecek. “Boynundan hiç çıkarmadığı sarı atkısını gevşettim.” (84)

Yazar çizdiği Küçük Prens'in resimleriyle ilgili olarak ise şöyle demektedir:

“Kuşkusuz, olabildiğince asıllarına benzeyen resimler çizmeye çalışacağım. Ama başaracağımdan da tümüyle emin değilim. Bakarsınız biri güzel olmuştur, bir başkası aslına benzememiştir. Boy konusunda da biraz yanılıyorum. Birinde Küçük Prens fazla uzun boylu, bir başkasında da fazla küçük olmuştur. Giysisinin rengi konusunda da duraksıyorum. O zaman şöyle böyle, iyi kötü deneyerek işi yürütüyorum. Kısacası, daha önemli ayrıntılarda da yanıldığım olacak. Ama bağışlanmam gerekir. Arkadaşım hiç açıklama yapmıyordu

bana. Belki beni kendisi gibi sanıyordu. Oysa ben, ne yazık ki, sandıkların içindeki koyunları görmeyi beceremem.” (21)

Başı güneşin sembolü, Tanrı ile ruhani bağı ima eden, ilahi, altın sarısı saçlarla süslenmiştir. Atkısında ve boynunda yer alan gizemli çiçek ise, “çiçeğini gördüğü her şeyde hatırlamasının yanında aşkın, gelişmenin, hayranlıkla seyretmenin, hayallere dalmanın”, boynundaki gül ise, “dostluğa bilinçsizce bağlılığın” (Monin, 1975 : 112-114) simgesidir.

Küçük Prens gezegenleri ziyaretinden sonra vardığı çölde, pilotla ve tilkiyle karşılaşmadan ve çiçeğine dönmenin gerekliliğini anlamadan önce bir çocuk olarak görünmektedir.

Pilot için Küçük Prens kim? Gün doğumunda ortaya çıkan bir hayalet mi? Gerçek ya da hayal mi? Düş ya da hayal mi? Hayal ya da halüsinasyon mu? Çölde ölme korkusuna bağlı halüsinasyon ya da güneşin altında serap mı? Hiç şüphesiz bu yabancı kişi pilota birçok kere yeniden görünüyor günler boyunca. Ama bunlar da aynı şekilde serap mı, hayal mi asla bilinemeyecek. Öyle ya da böyle Küçük Prens çölde, pilotun hareketsiz yaşamında önemli bir yer tutuyor:

Küçük Prens’le karşılaşmadan önce, yazar, yalnız, gerçekten konuşacak kimsesi olmayan, sessizlik ve yalnızlık içinde kaybolmuş, ölümün eşiğinde bir haldeydi.

Küçük Prens’le karşılaştıktan sonra, yazar, çölün güzelliğini görmeyi, insancıl bir heyecanı hissetmeyi, geleceği, görünmezliğin önemini algılamayı, bozulan motorunu tamir etmeyi biliyor.

Küçük Prens’in gidişinden sonra, yazar, mutlu olma, mutlu bir anı hatırlama, kederlendirici ölüm kavramını aşma yeteneğine sahip bir hale geliyor ve gerçek dostluğu öğreniyor.

Küçük Prens, pilotun özverisine izin veriyor. Onun için, kendini merkezde görme endişesini unutarak pilot Küçük Prens’e şöyle diyor:

“— ... hala uçağımı onaramadım, hiç içecek suyum kalmadı; ben de senin gibi yavaş yavaş bir çeşmeye doğru yürüseydim mutlu olurdu!” (77)

“Bu cıvata hala diretirse, çekiçle bir vuruşta söküp atacağım onu... Laf olsun diye söyledim. Ben ciddi şeylerle uğraşıyorum şimdi!” (28) Bir çiçeğin dikenlerinden bahsedildiğini dinlemek için, bir “mantar” gibi davranmaktan vazgeçen pilot, alet edevatını bir kenara bırakarak ağlayan Küçük Prens’i avutmaya çalışır. “Çekicim, cıvatom, susuzluk, ölüm adamakıllı vız geliyordu bana.” (30) Sonra Küçük Prens’in istediği kuyuyu bulmak için çölde yürümeye koyulur ve onu kollarına alarak yola devam eder. Özveri eylemi, koruma ve bağış hareketleri: aşk.

Bu Küçük Prens, mantar gibi davranan insanları, ciddi insanları, büyük kişileri ayırt ediyor; kasanın içindeki koyunu, boa yılanının içindeki fili görüyor. Ciddi insanlarla aynı temaslar, onların arkadaşlığından mutluluk duymanın olanaksızlığı, onların varlığının sıradanlığı önünde aynı eleştirel davranışlar yazarın gençliğindekiyle benzerlikler gösteriyor.

Yazar, bununla beraber, büyük kişilerin olduğu tarafa geçiyor ve akli başında insanı oynuyor. Onun asosyallliğini sadece Küçük Prens kabul ediyor. “O uzlaşmayı reddeden, hoşuna gitmeyen şeylerden kaçan, sahte görünüşün ikiyüzlülüğünü, uyumu kabul etmeyen başka bir gezegenden gelmiş bir yabancıdır” (Monin, 1975 :119).

Küçük Prens, klasik temsili resimlerdeki gibi sarışınlığıyla ve uçma yeteneğine sahip olmasıyla bir meleğe benzemektedir. Vücudu o kadar az ona benziyor ki, sanki bir yıllığına ödünç alınmış gibi duruyor. “Eğer o sırada karşınıza bir çocuk çıkarsa, gülerse, altın sarısı saçları varsa, sorularınıza yanıt vermiyorsa, kim olduğunu elbette anlayacaksınız.” (95) diyor pilot.

Kuyunun suyu, koyun resmi, sorular ve olmayan cevaplar, gezegenler arası yolculuk, yılan, tilki, çölde kabuk, gül, yıldızlar... Bütün bunlardan şunlar çıkarılabilir:

- Yaşamın amacı, eylemde ve cömertliktedir.
- Sahip olmak, çok can sıkıcı ve tehlikeli olabilir.
- Gerçek görmek istediğimiz şeydir.
- Dinlemeyi, soru sormayı ve susmayı bilmek gerekir.
- Bilgilerin biriktirilmesi zararlıdır.
- Köklerle mutlu olunur.
- Ölüm bir zorunluluktur.
- Sadece kalp gözüyle görülebilir.
- Her insanın olduğu gibi bilge kişinin de dostluğa ihtiyacı vardır.
- Evcilleştirdiğin şeyden her zaman sen sorumlusun.
- İnsanların artık hiçbir şeyi tanımak için vakti yok.
- Dil yanlış anlamaların asıl nedenidir.
- Onu o kadar önemli yapan şey için bu zaman kayıbdır.
- Olan şeyden mutluluk duymayı bilmek gerekir.
- Herkes bir şeyden sorumlu olma ihtiyacı duyar.
- Dostluk da aşk da ölümsüzdür.

Küçük Prens kendisiyle baş başa kalmak için çöldedir. Kavrayışının, yalnızlığının, bilincinin onu götürdüğü yaşamın çölünde, Küçük Prens, pilota, tilkinin de aracılığı ile temel bilgiler vermek için bir elçi sıfatıyla bulunuyor.

Sürekli serüvenden serüvene atılmakla Küçük Prens okuyucuya yaşamın önemini ve anlamını duyumsatıyor. Böylece ölümün, arkadaşlığın derin anlamı daha iyi fark ediliyor. Dostluk, ölüm ve yaşam üstüne insana geniş ufuklar açıyor. Monin'e (1975 :124) göre, "Aslında o, her insanın temiz ve derin benliği ve her insanın egosu ve görünen benidir; yani denilebilir ki, onun serüveni herkesin serüvenidir. O bütün gösterilerde ya da gizli güçlerdedir... Küçük Prens sıklıkla

davranışını haklı göstermek, boşluğunu doldurmak, sıkıntılarını dengelemek için sağduyuyu seçiyor”.

Küçük Prens’in terk ettiği gezegen, biraz cennete benzemektedir. Zira orada insan güzel gün batımlarını hiç kaçırmadan seyredebiliyor. Üstelik yaşam, orada çok sakin ve dingindir. Küçük Prens öykünün sonunda aslında ölmüyor, bu cennet gezegene geri dönüyor. Yolculuğu ise sadece başka bir ülkeye ya da başka bir bedene göç olarak da düşünülebilir:

“—Ölmüş gibi görüneceğim, ama gerçekte ölmeyeceğim... Çok uzak yolum. Bu bedeni taşıyamam. Çok ağır.” (89)

“—Bırakılmış eski bir ağaç kabuğu gibi olacağım.” (90) diyor Küçük Prens pilota.

“Ama Küçük Prens’imin gezegenine döndüğünden eminim, çünkü gün doğarken bedeni yoktu ortada. Öyle ağır bir beden de değildi hani onunkisi...” (91) diyor pilot.

Küçük Prens de her şeyi kabul ediyor. Pilot gibi, o da ülkeler gördü ve aynı zamanda çeşitli gezegenler arasında seyahat etti. Ama insanlarla konuşmakla yetinmedi. Çiçekler, hayvanlar da onun tanıdıkları arasındaydı. Güleç, hayalci, ahlakçı, yargıç, üzgün, öfkeli, hıçkırığa hıçkırığa ağlayan ya da kahkahalarla gülen bir Küçük Prens... Karşılaştığı dünyalara, dış dünyaya çeşitli fiziksel tepkiler sundu.

Küçük Prens aradığı şeyi gayet iyi biliyordu ve bunu, dostlar aradığını karşılaştığı herkese söylüyordu. İnsanlar sahip olmada isteklerinin cevabını bulamıyorlar. Pilot altı yıl önce bir dostunu kaybettiği için biraz teselli bulmuş olsa bile yine de üzgün olacak. Küçük Prens ise “—İnsanın, ölecek olsa da, bir dostu olması yine de hoş bir şey.” (77) diyor. Yani Küçük Prens’in amacı duyulardan kaynaklanan, bir eşyaya sahip olur gibi bir dosta sahip olmak değil. Onunki insani varlıklar arasında yaşayarak manevi, içsel, doğal bağı elinde bulundurmakla eşanlamlıydı. Küçük Prens, birçoklarının arasından seçilmiş, bir varlığın yanında

olsa bile, hala sadece varlığını dileyen bir kişidir. Öyküde, durgun insanın, sahip olmanın ve eylemlerin boşluğunun bilincinde olan pilot, yavaş yavaş Küçük Prens'in düşüncesine doğru yol alıyor. Özgürleştirme, gelenekleri öğrenmiş olma, evcilleştirme, dostluk gibi kavramların da bunda oldukça etkili olduğu söylenebilir.

Çölde meditasyon sırasında, insanlık ve eylemleri üstüne bu gezide, artık pilot da Küçük Prens de yaşamı ve ölümü tanıyorlar ve ruhun ölümsüz olduğunu; her hoşluğun ve her acının gömüldüğünü; bir vücut toprağa konduğu zaman üzgün olmak gerekmeyeceğini; insanın bir arkadaşını kaybettiğinde onun için değil kendisi için ağladığını biliyorlar.

4. KÜÇÜK PRENS'İN EĞİTSEL İŞLEVLERİ

Küçük Prens'te Saint-Exupéry, tilki, gül, yılan, baobaplar, gezegenlerde oturanlar gibi eğitsel öğelerden yararlanarak, gizemli konuşmalarla mutluluk, sevgi, insan ilişkileri, dostluk, sorumluluk, felsefe öğrenimi gibi konulara değinirken çocukların hayal gücünü ve dilsel gelişimini gizemli anlatımı, gizemli kahramanı ve gizemli kişileriyle zenginleştirmektedir.

İsmi, yaşı ve nereden geldiği bilinmeyen bir kahraman olan Küçük Prens, yaşamdaki tekdüze olayların birtakım ayrıntılarını ortaya koymaktadır. Büyük insanların arasında, ciddi olmayı öğrenen Küçük Prens'in ne ailesi, ne de akrabaları vardır.

Küçük Prens'e göre, tüm insanlar, modern dünyanın gerektirdiği sorumlulukları ihmal etmeden, dostluk bağı kurarak, kalp gözüyle görerek, buğday tarlalarının rengini, çölün ortasında bir kuyunun varlığının önemini, koyunların ve güllerin gerekliliğini daha iyi anlayabilirler.

Küçük Prens, masalı ciddiye almayan, onun altında neler yattığını gözleriyle göremeyen, dünyevi tutkularla kör olan büyükleri, altın sarısı saçlı, başka bir gezegenden gelmiş bu masal kahramanı aracılığıyla sorumluluk duygusu üzerinde düşünmeye davet etmektedir.

Saint-Exupéry, bir masal havası içerisinde küçüklerden çok büyüklerin okuduğu bir yapıtta küçüklere seslenirken, gerçekte büyüklere seslenmektedir. İnsanlar olduğu sürece her çağda var olacak olan, insansal anlayışlar ve davranışlar konusunda, dostluk, sorumluluk gibi duyguları, okuyucuya, çocukluğun o saf ve temiz dünyasına açılan bir pencereden aktarmaktadır. Öğüt vermeden, ders vermenin sıkıcı, bezdirici ve kızdırıcı havasına girmeden çocukluk günlerini az yaşayan hatta anımsamayan, meslekleri ne olursa olsun bütün büyük insanlara seslenerek, herkesi çocukluk dünyasının tatlı, taze ve saf havasına çağırmaktadır.

Küçük gezegeninde hüküm süren Küçük Prens'in öyküsünü, uzaydaki yolculuğunu ve dünyadaki serüvenlerini hemen hemen bütün dünya biliyor. Deneyimden deneyime koşarak her şeyi öğrenen, gizleri anlayan Küçük Prens dünyaya varmadan önce birkaç büyük kişiyi gözlemleme fırsatı elde ediyor. Böylece onların "hatalarını, niteliklerini, garip fikirlerini, bayağı durumlarını ve nesneleri görmedeki yetersizliklerini, hesap yapmadaki tuhaf alışkanlıklarını ve küçük gezegenlerinden çıkarak küçük kişisel ilgilerini unutmanın onlar için olanaksızlığını yakından görüyor" (Ancy, 1965 :61).

Küçük Prens erişkin Saint-Exupéry'nin içinde taşıdığı çocukluğudur, Antoine'dır. Büyükler tarafından anlaşılmamış, onların mantığı ile kafası karışan, büyükleri tuhaf bulan çocuğun, çocuk Saint-Exupéry'nin bir simgesidir. Aslında bu tuhaflık, bu anlaşılmazlık pilot Exupéry ile briçten, golfte konuşmak isteyen sığ kişiler arasında sürer. Büyükleri anlayamayan, onlarla anlaşılamayan ve onlarla konuşacak ortak bir konu bulamayan Küçük Prens, Büyük Sahra Çölü'nde Saint-Exupéry ile karşılaşır.

"Bu çocuk ve erişkin Exupery'nin bir birlikteliğidir. Küçük Prens öyküsü bu birlikteliğin bir ürünüdür, çocuk ve erişkin Exupery'nin doğurganlığıdır, tek olmuş (birlenmiş) ikilinin ortak bir yapımıdır. Ruh çözümsel açıdan içindeki çocuğa yaşama hakkı veren, çocukluğuyla bütünleşmiş, çocuk ve erişkin kendiliklerini bireşim (sentez) yapabilmiş bir yazarın yaratısıdır öykü" (Odağ, 2004 :82).

Bütün insanlar aynen çocukluklarını taşıdıkları gibi büyükler ile yaşadıkları sorunlarını, anlaşmazlıklarını, düş kırıklıklarını da kendi içlerinde taşırlar. Yalnız kaldığı, güç durumda olduğu, destek ve dayanak aradığı, büyüklerin yaptıkları saçmalıklarla karşılaştığı durumlarda, bu nedenle her yetişkinin içinde yaşayan Küçük Prens yani çocukluğu canlanır. Saint-Exupéry'nin kazadan sonra Küçük Prens ile karşılaşması bir tesadüf değildir. Canlılığın, bozulmamışlığın, sevginin, insanı insan yapan değerlerin simgesi izlenimi veren Küçük Prens'in ince sesi, aslında

içindeki çocuğa, genelde çocukların sesine kulak verilmesi yönünde büyükleri uyarıyor. Özkaya'ya (2005 :109) göre, “Saint-Exupéry'nin *Küçük Prens*'indeki tek gerçek çocuk, pilottur. Anlatıdaki Küçük Prens ise hayatın acılarını tanıyan bir bilge çocuk görünümündedir. Yazar, yetişkinler arasında, dostluk ve dayanışma duygusunun yok oluşunu, manevi değerlerin değişmesini dile getiriyor. Değişmeyen şeyler ise gökyüzü, yıldızlar, sessizlik ve gecedir”.

Küçük Prens, sık sık yetişkin insanların tuhaf olduklarından, yaşama kalp gözüyle bakamadıklarından yakınmaktadır. Yazar, bu anlatıda, yetişkin insanların uygar bir dünyada ilerlerken, dostluk ve dayanışma duygularından uzak kalmamaları gerektiğini anlatmaya çalışmaktadır. Bu öyküdeki basit ama derin anlamlar içeren simgelerle yazar, kendini yeniden keşfederken, okuyucuya da düşüncesinin özünü sunmaktadır. Yazara göre, yetişkinler istedikleri ve de aradıkları şeyi bilmedikleri için sürekli yanılıyorlar. İnsanların yaşamını ve özgürlüğünü tehdit eden modern dünyaya karşı mücadele etmek için, Saint-Exupéry geçmişin yanında yer alarak çözüm aramaktadır.

“Exupéry, böylece günlük halinin ona getirdiği her şeyden bir süre için de olsa uzaklaşarak ruhunun ve düşüncesinin biraz dinlenmesini sağlıyor: Tasa, karmaşıklık, bıkkınlık, endişe, keder, ahlaki sorunlar ve şüphelerden biraz olsun kaçarak tamamen doğal bir sığınak olan çocukluğa yöneliyor. Aslında orada olmayı asla bırakmadığı genç Tonio'yu buluyor ve gerçeğe doğru onun sayesinde yürüyor” (Ancy,1965 :61).

Saint-Exupéry'nin kahramanı ne yapmak istediğini, ne yaptığını bilen, daima bir amaç uğrunda çaba sarfeden bir kişidir. Bu görüş içinde insan ve insanlık ilişkileri, dostluk, mutluluk, sorumluluk, sevgi, felsefe gibi konular yer almıştır.

4. 1. Mutluluk Öğrenimi

Mutluluk, sadece elde edilmiş olan nimetlerden yararlanmak, ya da bir amaç için savaşmak değil aynı zamanda, daha iyiye ve güzele doğru atılan adımın, yapılan mücadelenin, harcanan çabanın bir ödülüdür. Mutluluğun şartı da mutluluğu aramak değil mücadele etmek, güçlüğü yenmek, tahammül etmektir. Mutluluk olmuş bitmiş bir durumun değil devamlı şekilde değişen ve gelişen bir durumun ifadesidir:

“—Milyonlarca, ama milyonlarca yıldızdan yalnızca birinde bulunan eşsiz bir çiçeği seven bir insan varsa, bu insanın yıldızlara bakarken mutlu olması yeterlidir. Kendi kendine şöyle der: “Çiçeğim orada, bir yerde...” (30)

“—...öğleden sonra saat dörtte geleceksen, ben saat üçte mutlu olmaya başlarım. Vakit ilerledikçe, ben de kendimi o ölçüde mutlu hissederim. Saat dört oldu mu kıpırdanmaya, kaygılanmaya başlarım şimdiden; mutluluğun değerini anlamışımdır!” (70)

Uzun arayışlarının sonunda Küçük Prens ve pilotun buldukları kuyu ipiyle, çığırığıyla, kovasıyla tam bir mucizedir. Suyu kavuşmanın verdiği mutluluk, güneşin pırıltısında, çığırığın sesinde, su içen Küçük Prens’in bedeninin tüm hareketlerinde betimlenmektedir:

“... kuyuyu uykudan uyandırdık, o da şarkı söylüyor...” (80)
der Küçük Prens.

“Kulaklarımda hala çığırığın ezgisi vardı ve hala titreşen suda güneşin de titreştiğini görüyordum.” (80)

“Bir şenlik kadar hoştu içişi. Bu su bir içecekten çok çok farklı bir şeydi. Yıldızların altında yürüyüşten, çığırığın

ezgisinden, kollarımdaki güçten geliyordu. Bir armağan gibi yürek ferahlatıcıydı.” (80)

Küçük Prens’e göre mutluluk ne aradığına bağlıdır. Bu bir damla su da olabilir, bir çiçek de. Küçük Prens insanların doyumsuzluklarına şaşırarak bir bahçede beş bin gül yetiştirebilen birisinin neden aradığı mutluluğu bulamadığına bir türlü akıl erdiremez. Küçük Prens’e göre mutlu olmak için çok fazla şeye gerek yoktur. Asıl sorun dünyada değil, insanların dünyayı görme biçimindedir:

“—Senin dünyadaki insanlar, dedi Küçük Prens, aynı bahçede beş bin gül yetiştiriyorlar, ama yine de aradıklarını bulamıyorlar orada...

—Doğru bulamıyorlar, dedim.

—Oysa aradıkları şey tek bir gülde ya da biraz suda bulunabilir.

—Elbette, dedim.

Küçük Prens ekledi:

—Ama kördür gözler. Yürekle aramak gerekir.” (80–82)

“—İnsanlar hızlı trenlere doluşuyorlar, ama ne aradıklarını bildikleri yok. Dolayısıyla da koşturuyor, dört dönüyorlar...” (79)

Aradan altı yıl geçtikten sonra pilot, Küçük Prens’in gezegenine geri döndüğünü, gezegeninde çiçeği, koyunu ve yanardağlarıyla mutlu bir yaşam sürdüğünü ve oradan kendisine gülümsediğini düşünerek mutlu olur.

Küçük Prens’e göre, bu dünyada dostça ve mutlu yaşamının yolu, kalp gözüyle bakmasını bilmektir. Bu dünyada karşılaşılan sorunların üstesinden gelebilmek için sahip olunan değerlerin kıymetini bilmek gerekir.

4. 2. Hayal Dünyasının Gelişimi

Öyküde Küçük Prens ile gizemli çiçeği arasında diyalog yani karşılıklı konuşma, birbirini anlama vardır. Bu, çocukların yaşadığı düşsel dünyanın olağan bir parçasıdır. Çocukların dünyasında, büyüklerin dünyasında olduğu gibi kesin ayrımlar yoktur. Saint-Exupéry, çiçeği kişiselleştirerek çocukların hayal dünyasının gelişimine katkıda bulunmuştur.

Küçük Prens'in öyküsü oldukça gizemlidir. Küçük Prens'in gezegeni, ziyaret ettiği diğer gezegenler, tilkiyle ve yılanla konuşması, dünyada geçirdiği bir yıl, gezegenine dönüş şekli, ölümü, kişiliği sırlarla doludur. Pilot geceleri yıldızları dinleyerek beş yüz milyon çingirak sesi duyduğunu iddia etmektedir. Pilot için gökyüzünde parlayan herhangi bir yıldız, artık bundan sonra Küçük Prens'in ona gülümsediği bir yıldız, Küçük Prens için ise pilot çıkışı paslı bir kuyudan çıkan taze su olacaktır.

Üzerinden altı yıl geçtiği halde, yaşadığı olayların gerçek üstü olduğunu düşünen pilot, bu gizemli öyküyü kimselere anlatmamıştır. Pilot, belki de başkalarının onu eleştirmesinden ya da alaya almasından ya da normal olmadığını düşünmelerinden korktuğu için, kendisini bu kadar çok etkileyen bir öyküden kimseye bahsetmemiştir. Küçük Prens'in ortadan kayboluşundan gezegenine döndüğü sonucunu çıkararak, onun gezegeninde neler yaptığını merak eder, koyununa tasma için kayış çizmeyi unuttuğuna üzülür, koyunun çiçeği yiyeceğinden korkar, sonra Küçük Prens'in fanusla onu örtmeyi unutmayacağını hatırlayarak rahatlar.

Saint-Exupéry, konuşan çiçekleri, düşünen hayvanları, sandığın içinde uyuyan görünmez koyunu gerçekmiş gibi anlatmaktadır. Oysa asıl gerçek olan, kral, işadamı, coğrafyacı, susuzluk giderici hap satıcısı gibi insanların yaptıkları tuhaflıklardır. İnsanların dünyasındaki her şey, küçülüp gözden kaybolmaya, silik bir

şekilde görünmeye başlıyor.

Saint-Exupéry’de tasavvuf ve eylemin ötesinde, yeniden bulunmuş çocukluğun ya da masumluluğun efsanesi vardır. Ibert’e (1960 :79) göre, “Gençliğinden beri Exupéry kendisini ‘çocukluğunu sürgün etmiş’ gibi hissediyordu ve eserlerinde sık sık nostaljiyle düşüncesini açıklayarak hayallerle dolu bu yılları kaygısızca canlandırıyordu. Onun için çocuk, görünüşle alay eden, nesnelerin içini kalbiyle görebilen kişiydi ve böylece her şeyin apaçık kendisine benzediği hayali bir dünya yaratıyordu”.

Saint-Exupéry, büyükler için büyüleyici bir öykü olan *Küçük Prens*’le, asla kaybetmediğine inandığı bu çocukluk dünyasını yeniden yaşatmaktan hoşlanıyor ve teselli edilmeye ihtiyacı olan bir arkadaşına böylece yaklaşmayı ümit ediyordu. Yazar, diğer kitaplarında bahsetmeyi alışkanlık haline getirdiği çok derin problemleri unutturmadan, ondan daha gerçekçi ve daha temiz olan bir şeye koyuldu. *Küçük Prens*’in gelişigüzel okunmasını da istemeyen yazar bunu nasıl başaracağını yollarını aramaya başladı. Ama küçük kahraman o kadar sevimliydi ki, heyecan verici bir ciddiyet ve zarif bir hayal gücünün birlikte olmasıyla eser, okuyucuyu hemen baştan çıkarmaktadır.

Küçük Prens, genellikle anlamı açık olmayan bir konuşmalar dizisi gibi görülmektedir: gökyüzünden düşmüş, sürekli sorular soran ve oturanlardan binlerce mil uzaklıktaki çölde uçağı bozulmuş pilota başından geçenleri anlatan tamamen olağanüstü küçük saf bir adamın yani eserin baş kahramanının sesine bağlıdır eser.

Küçük Prens dünyaya indikten sonra, çıktığı dağdan boşluğa “Kimsiniz?” diye sesleniyor. Sesin yankılanarak dönmesine “İnsanlarda hayal gücü diye bir şey yok. Kendilerine her söyleneni yineliyorlar... Gezegenimde bir çiçeğim vardı: Her zaman söze o başlardı...” (64) diye insanların hayal gücünün olmayışından yakınıyor.

Küçük Prens insanı yatıştırıyor, hayallere daldırıyor, gerçeği güzelleştiriyor, düzenle alay ediyor, olduğu şeyden başka şey olmaktan endişe etmeksizin yaşamın kırılğanlığını kabul ediyor.

Dünya edebiyatını alt üst eden ve gerçekte ise bir pilot olan Saint-Exupéry, *Küçük Prens*'te çocuksu saflığın ve hayal gücünün günlük yaşamın karmaşası içinde nasıl kirlendiğini sade ama çarpıcı bir dille anlatmaktadır.

4. 3. Sorumluluk Öğrenimi

Saint-Exupéry'e göre, varolmak için ortak bir işte görev almak, bir sorumluluk yüklenmek gerekir. *Küçük Prens*'te tilki bunu en güzel şekilde açıklamaktadır:

“—Senin gülünü bu denli önemli kılan, onun için harcamış olduğun zamandır.

—Gülüm için harcamış olduğum zamandır... dedi Küçük Prens unutmamak için.

—İnsanlar bu gerçeği unuttular, dedi tilki. Ama sen unutmamalısın. Evcilleştirdiğin şeyden her zaman sorumlu oluyorsun. Gülünden sorumlusun...

—Gülümden sorumluyum... diye yineledi Küçük Prens unutmamak için.” (74)

Pilot, dostlarını ve çocukları uyarmak ve tehlikenin boyutuna dikkat çekmek için, Küçük Prens'in söylediğini yerine getirerek onun tanımına uygun bir şekilde baobapların resmini çizer. Buradan insanların yaptıkları kadar yapmadıklarından da, sadece kendilerinden değil, başkalarından da sorumlu oldukları sonucu çıkarılabilir. Ayrıca ortak bir işte sorumluluk almak, birbirine tam bir bağlılığın da ifadesidir.

Küçük Prens gezegeninde yalnız olmasına karşın, yine de kendisine yaşamı ile ilgili kurallar, birtakım düzenlemeler koymuştur. Örneğin, her gün baobaplardan

gezegenini temizlemesi, yanardağlarını süpürmesi. Hatta gezegeninden ayrılacağı gün bile, tekrar geri dönüp dönmeyeceğini bilmemesine karşın yine de bu günlük işleri yapmaktan geri kalmamıştır. Kendisini hala gezegeninden ve bir zamanlar yaşadığı yerden sorumlu hissederek yükümlülüklerini yerine getirmiştir.

Dünyada dolaştığı zaman içinde ve tilkiyle kurduğu dostluktan, dostluk ve sorumluluk duygusuyla tanıştıktan sonra, Küçük Prens geçmişin özlem dolu ve görev yüklü havasından kurtulamaz. Dostunu tepelerde, bir gezegende yapayalnız bıraktığı için hüznü doludur ama yine de umutlu ve mutludur. Dostluğun ve sorumluluğun ne kadar yüce bir değer olduğunu öğrenen Küçük Prens, kendisini o sorumluluğu, tarlalardaki beş bin gülden insana dek herkese, her şeye yaymakla yükümlü hissetmektedir.

4. 4. Sevgi Öğrenimi

İnsanın eğitiminde ve kişiliğinin gelişiminde sevginin çok büyük bir katkısının olduğu inkâr edilemez. Çocuklar sevgi dolu bir ortamda daha iyi büyür ve de gelişir. Sevginin bulunduğu ortamda düşmanlık ve çatışma olmaz. Seven insan sevdiğini saygı ile yüceltir ve ona karşı kendisini sorumlu hisseder.

İnsana en çok yakışan, ona iyiye, güzele ve mutluluğa yönelme isteği veren bir duygu olan sevgi, seven ile sevilen arasında duygulara dayalı bir iletişim kurar. Seven kişinin gözünde her şeyi olduğundan daha değerli kılar. Hem seven hem de sevilen için, güvenli bir dünya yaratır. Seven kişi sevgisinin gücüyle mutlu olur. Gerçek sevgi sevdiğini seyretmekten, onunla ilgilenmekten, ona emek vermekten haz duyulmasına yol açar. Sahiplenmeyi amaçlamaz, tüketici değil üreticidir.

“—O zaman hiçbir şey anlayamamışım! Onu sözlerine değil, eylemlerine bakarak değerlendirmeliydim. Beni güzel kokulara boğuyor, bana ışık saçıyordu. Hiçbir zaman onu bırakıp kaçmamalıydim! O küçük hilelerinin ardındaki sevgisini görmeliydim. Çiçekler öyle değişik ki! Ama ben o

sıralar onu sevmeyi bilemeyecek kadar küçüktüm.” (34)

Yazar sevgi hakkındaki görüşlerini şöyle dile getirmektedir:

“Ancak ortak ve çıkarsız bir amaçta, benzerlerimize bağlandığımız zaman rahat bir soluk alabiliriz. Deneylerimiz bize göstermiştir ki, sevmek birbirini seyretmek değil, bir arada aynı yöne bakmaktır. Aynı yüksek amaçta birleşmeden hiç bir arkadaşlık olamaz... Düşüncelerimizin meyvesi olan yöntemlerde birbirimizden ayrılıyoruz. Yoksa amaçlarda değil. Amaçlar hep aynıdır” (Saint-Exupéry, 1995 :145).

Öyküdeki kişiler aşkın, dostluğun, iletişimin olanaksızlığı ve istekten doğmuş huzursuzluk ve yalnızlık içinde, sosyal kabuklarının altında, rollerinin, alışkanlıklarının arkasında titriyorlar. Bu gezegenlerdeki insanlarda, pilotta, Küçük Prens’te, gülde, tilkide fark edilmektedir. Hepsi de yalnız olan bu varlıklar sadece sevmek, kabul görmek, evcilleştirilmek istiyor. Bunların bir kısmı bu gereksinimi bilerek “—Dostum olun, yalnızım...” (64) —Gel benimle, oynayalım...” (67) —...evcilleştir beni!” (69) diyor. Diğer bir kısmı da bilinçsizce, yerinde duramayarak yıldızları kaydediyor, kendini beğeniyor ya da yalvarırcasına ondan kalmasını istiyor.

Küçük Prens, kendi küçücük gezegeninden, yetişkin insanların yürekten bakmayı ve sevmeyi unuttukları varlıkları, yeniden öğretmek amacıyla dünyaya gelmiştir. İnsanların çocukluk dönemlerinde yaşayıp da, sonra yavaş yavaş kaybetmeye başladıkları saflık ve içtenlik duygusunu geri vermeye çalışır.

“—Yalnızca çocuklar bilirler ne aradıklarını, dedi Küçük Prens. Bir bez bebek uğruna zaman harcarlar, bebek de çok kıymetli olur, ellerinden alırsanız ağlamaya başlarlar...” (75)

Küçük Prens ile çiçeği arasında bir sevgi ilişkisi olduğu görülmektedir. Yoksa Küçük Prens, sevmediği bir çiçeğin kaprislerine ve sitemlerine neden katlansın, ya da ona niye hala ilgi gösterebilir, bakımına devam etsin? Eğer ayrılık sözkonusu olmasaydı, çiçek hala kaprislerine devam edecek, Küçük Prens de onun bakımını

devam ettirecekti. Ama çiçeğin sevdiğini kaybetme korkusunu yaşaması, kendisiyle bir iç hesaplaşma yaşamasına yol açmıştır. Hatalarını fark eden çiçek, kaprislerinden vazgeçerek Küçük Prens'e olan ilgi ve sevgisini açıkça göstermeye çalışır. Ama bunu Küçük Prens'in gitmesini engellemek için yapmaz, onun özgürlüğünü kısıtlayacak, suçluluk duymasına neden olacak davranışlarda bulunmaz, yanında ağlamaz. Çiçeğin sevgisi, sevdiğini baskı altına almaya çalışan bir sevgi olmaktan ziyade sevdiğini özgür bırakan bir sevgidir.

Sevdiği çiçeğini, gezegenini özleyen, artık sevgiyi tanıyan Küçük Prens, bunu cömertçe sunmaya hazırdır. Dünyaya ait önyargılardan habersiz olan Küçük Prens, bu yüzden tilkiye de, yılan da önyargıyla yaklaşmamıştır. Yüreği sevgiyle dolu olan küçük kahraman, çiçeğine özenle bakmış, onun için emek harcamıştır. Onu korumak için harcadığı çabadan ve sorumluluktan mutluluk duymuştur. Başka insanların korku ve düşmanlık beslediği yılan ve tilkiye dostça yaklaşarak onlarla iyi ilişkiler kurmuş, onların sevgisini kazanmış, onlarda iyi izlenimler bırakmıştır. Küçük Prens'i tanıdıktan sonra evcilleşen tilki, dünyaya daha başka anlamlar yüklemiştir ve tilki ona ait anılarla zenginleşmiştir.

Küçük Prens'in etkisinde kalan pilot, dış görünümünün etkisi altında kalmamayı öğrenmeye başlamıştır. Bir evi, yıldızları ya da çölü gizemli kılan şeyin, içinde yaşanan mutluluklar, dostluklar olduğunu öğrenmiştir. Küçük Prens'e göre, yetişkin insanlar sadece meyvenin kabuğunu görebiliyorlar, içindeki meyvenin tadına varamıyorlar. Pilot, kollarında uyumuş Küçük Prens'le uzun bir süre yıldızların altında yürürken beklenmedik bir olayla karşılaşır. Çölün ortasında susuzluktan ölmek üzereyken bir çöl kuyusuyla karşılaşmanın, dünyadaki bütün hazinelerden daha değerli olduğunu düşünür. Küçük Prens ve pilotun çölde buldukları su, artık sadece fiziksel bir yaşam aracı değildir, sevgi ve umutla çabalayarak ulaştıkları, kalplerini ferahlatan bir içecektir. Kuyudan su içtikleri sahnede çocuk Saint-Exupéry ile erişkin Saint-Exupéry'nin konuşması sevgi dolu, doyulmaz bir sıcaklığı iletmektedir:

“Kovayı dudaklarına kaldırdım. İçti, gözlerini kapatarak. Bir

şenlik kadar hoştu içişi. Bu su bir içecekten çok çok farklı bir şeydi. Yıldızların altında yürüyüşten, çıkırığın ezgisinden, kollarımdaki güçten geliyordu. Bir armağan gibi, yürek ferahlatıcıydı.” (80)

Sevgi ve dostluğun güçlü duygulara sahip kişiler arasında yükseldiği görülür. Şüphesiz sevgi dostlukla aynı şekilde açığa vurulmaz. Ouellet (1971 :148) “Sevgi, Saint-Exupéry’de her şeyden önce gizemdir. Varlıkların gizemli olması aynı zamanda sevgiyi de daha gizemli yapacaktır” der. Küçük Prens’in gezegeninde çiçeğin ortaya çıkışı, uzun ve gizli bir hazırlık sürecini kapsıyordu. Gezegenini istila eden iyi ve kötü bitkileri ayırmaya alışık olan “... Küçük Prens’in çiçeği nereden getirildiği bilinmeyen bir tohumdan filizlenmiş, Küçük Prens de başkalarına benzemeyen bu filizi çok yakından izlemişti.” (31) Ama “filiz çok geçmeden boy atmayı durdurup çiçek vermek üzere hazırlanmaya başladı.” (31) Gizem sevgiyi doğuracak olan hoşlanmaya zemin hazırlar. İyice kafası karışan “kocaman bir tomurcuğun oluştuğunu gören Küçük Prens bu tomurcuktan ortaya olağanüstü bir şeyin çıkacağını pekâlâ seziyordu.” (31) Onun ortaya çıkacağı günü, bu gizemli açılmayı sabırla ve dikkatle beklemişti. Ve sonunda gül güzelliğiyle baş döndürücü bir şekilde ortaya çıktı. “Küçük Prens hayranlığını gizleyemedi: —Ne kadar güzelsiniz!” (31–32) dedi.

Sevginin dikkatle incelemekle doğması olanaksızdır. Ouellet’e (1971 :150) göre, “Sevgi ve dostluğun ana kuralı olan zaman kavramı, Saint-Exupéry’nin bütün eserlerinde önemli rol oynar. Gerçekten bir hoşlanmayla da doğabilen sevgi yavaş yavaş oluşur. Zaman olumlu duyguların bu ilerleyen gelişimine destek olur. Zira sevgi ve dostluğu ilerleten ve kök salmasına izin veren, zamandır... Sevgiden önce sevgiye yaklaşım vardır ve bu yaklaşım da belli töreleri kapsar. *Küçük Prens*’teki tilkinin sevimli ifadesine göre ‘evcilleştirmek istenen varlık bağlanmak istenilen varlıktır’”.

“(…) Sen dost olmak istiyorsan, evcilleştir beni!

—Ne yapmalıyım? diye sordu Küçük Prens.

—Çok sabırlı olmalısın, diye yanıt verdi tilki. Önce benden biraz uzakta, şöyle, otların üstüne oturacaksın. Ben sana göz ucuyla bakacağım, sen hiç ağzını açmayacaksın. Çünkü dil yanlış anlamaların asıl nedenidir. Ama her gün bana biraz daha yakın bir yere oturacaksın...

Ertesi gün Küçük Prens yine geldi.

—Aynı saatte gelseydin daha iyi olurdu, dedi tilki. Sözelimi, öğleden sonra saat dörtte geleceksen, ben saat üçte mutlu olmaya başlarım. Vakit ilerledikçe, ben de kendimi o ölçüde mutlu hissederim. Saat dört oldu mu kıpırdanmaya, kaygılanmaya başlarım şimdiden; mutluluğun değerini anlamışımdır! Oysa sen herhangi bir saatte gelersen, yüreğimi gelişin için hazırlayamam... Bunun için gelenekler gerekiyor.” (69–70)

Ouellet’e (1971 :150) göre, “Derin hislerle bağlanmaya istekli olan Saint-Exupéry, böylece önemli karakteriyle, sadakatiyle, yarattığı hissin otantikliğiyle aşkın törensel kuruluşunu sağlamaktadır”.

“—Senin gülünü bu denli önemli kılan, onun için harcamış olduğun zamandır.” (74) dedi tilki Küçük Prens’e.

Sevgi objesini keşfetmek gerekir. “Oysa Küçük Prens’in bütün duygusal dramı, sevginin gerçek doğasını bilmemesinden kaynaklanır. Saint-Exupéry’nin gülün karakteri ile simgeleştirdiği sevginin gerekleri, ikilemleri, anlaşılmazlığı ve karmaşıklığı karşısında henüz tecrübesiz olan Küçük Prens, sevgi karşısında başarısızlığa uğruyor ve gülünü terk ederek kaçıyor” (Ouellet, 1971 :153). Şu da bir gerçek ki, çiçeği anlaşılma ve çok karmaşık, sevimliliğinin baştan çıkarıcılığı içinde kendi gücünden emin, gururlu, kendini beğenmiş, kendine güvenen ve kırılma bir varlıktı. Ve artık işveli ve kendini beğenmiş gül, çılgın bir âşık gibi, Küçük Prens’e dayanılmaz ızdırap veriyordu:

“İşte Küçük Prens sevgisinde iyi niyetliydi ama çiçekten çabucak kuşkulanmıştı. Önemsiz sözcükleri ciddiye almış ve çok mutsuz olmuştu.” (33)

Sonunda karar kıldığı düşüncelerin ışığı altında, gezegenden gezegene giderken ve yetişkinlerin dünyasını keşfederken, özellikle tilkinin önemli bilgileri sayesinde Küçük Prens hatasını fark ediyor ve pilotla dertleşiyor:

“Onu dinlememeliydim, dedi bana bir gün itirafta bulunarak, çiçekleri hiçbir zaman dinlememek gerekir. Onları seyretmeli, koklamalı. Benim çiçeğim gezegenimi güzel kokularla dolduruyordu, ama bundan sevinç duymayı bilemedim. Beni çok sinirlendiren kaplan pençeleri ile ilgili o söze gelince, bu da aslında bende acıma duygusu uyandırmalıydı...”

Şöyle eklemişti:

“—O zaman hiçbir şey anlayamamışım! Onu sözlerine değil, eylemlerine bakarak değerlendirmeliydim. Beni güzel kokulara boğuyor, bana ışık saçıyordu. Hiçbir zaman onu bırakıp kaçmamalıydim! O küçük hilelerinin ardındaki sevgisini görmeliydim. Çiçekler öyle değişik ki! Ama ben o sıralar onu sevmeyi bilemeyecek kadar küçüktüm.” (33–34)

Ouellet’in (1971 :154) de belirttiği gibi, “Sevmek önce bir işe yaramaktır, hizmet etmektir ve hizmet ederek sevgi bir anlam kazanır”. Küçük Prens, yıldızlara sahip olduğunu iddia eden işadamlarının kendisini teslim ettiği soğuk hesaplara bakarken, mülkiyetin kendisi için yararsızlığını fark ediyor:

“—Benim, dedi, bir çiçeğim var, onu her gün sularım. Üç de yanardağım var, onları her hafta süpürürüm. Sönmüş olanı da süpürürüm, ne olur olmaz diye. Bu işler, sahip olduğum yanardağlara ve çiçeğime yararlıdır. Ama senin yıldızlara bir yararın yok.” (49)

“Onlarla aynı olan, birinin karşısına tamamen diğerinin yerleştiği iki varlık arasında, yaşamsal bir bağ gelişir. Onlarda dolaşan aynı özsu onları besler. Onların karşılıklı yarattığı bu gereklilikler, birini diğerine zorunlu kılar” (Ouellet, 1971 :155). Küçük Prens kendisinininkine benzer sonsuz çeşitlilikte güllerle dolu bahçeyi gördükten sonra büyük bir acı ve şaşkınlık yaşar: “Eşsiz bir çiçeğim var diye kendimi zengin sanıyordum, ne var ki sıradan bir güle sahipmişim.” (66) Küçük Prens sevgi hakkındaki gerçeği dostu tilkiden öğrenir. Tilki onu sevgi mucizesinin yeri doldurulamaz, tek ve değerli olduğu konusunda bilgilendirerek sevgi objesini güzelleştirmekte ısrar eder. Küçük Prens’in de inandığı gibi, bu sevgi objesinin dünyada türünün tek örneği olması gerekli değildir. Zira sevilen değerli varlığı derinleştiren tek oluşu değil, onu bize yavaşça bağlayan binlerce bağdır, yavaş yavaş iki yaşamın birlikte karışması ve aynı ritimde çarpmasıdır. Varlıkların tekliğine adanan karşılıklı bu bağların yaratılması tilkinin Küçük Prens’e açıkladığı gibidir:

“—... Sen benim için tıpkı yüz binlerce oğlan çocuğu gibi bir küçük oğlan çocuğusun şimdi. Ve benim sana gereksinimim yok. Senin de bana gereksinimin yok. Ben de senin için tıpkı yüz binlerce tilki gibi bir tilkiyim. Beni evcilleştirirsen birbirimize gereksinimimiz olur. Sen benim için dünyada tek olursun. Ben de senin için dünyada tek olurum.” (68)

Güllerin yanına dönen Küçük Prens’in tilkiden aldığı bilgilerle zenginleşmiş olarak söylediği sözlerde, tek olduğu düşünülen bir varlığa adanmış inanç içinde bir duygu bütünlüğü, zenginliği ve coşkusu açıkça görülmektedir:

“—Güzelsiniz, ama bir şeye yaramazsınız, dedi onlara ayrıca. İnsan sizin için canını veremez. Elbette yoldan geçen biri benim gülümün size benzediğini sanabilir. O tek başına topunuzdan önemli. Çünkü suladığım o. Çünkü fanusun içine koyduğum o. Çünkü rüzgârdan koruduğum o. Çünkü tırtıllarını öldürdüğüm o. (iki üç kez kelebek olsunlar diye bıraktıklarım dışında). Çünkü sızlandığı ya da böbürlendiği hatta kimi zaman sustuğu sırada kulak kesildiğim o. Çünkü

benim gülüm o...(gülümü değerli kılan) Gülüm için harcamış olduğum zamandır.” (72–74)

Küçük Prens, büyük bir acıdan kaçmak için, nesnelerin içsel görünüşünü tamamen değiştirmeye çalışmaktadır:

“—...Bir yıldızda bir çiçeği seviyorsan, geceleyin gökyüzünü seyretmek ne hoştur! Tüm yıldızlar çiçek açmış gibidir.” (87)

“—...Geceleyin yıldızları seyredeceksin. Benim ülkem o kadar küçük ki yıldızımın nerede olduğunu sana gösteremem. Böylesi daha iyi. Benim yıldızım senin için yıldızlardan biri olacak. Öyle ki tüm yıldızları seyretmekten hoşlanacaksın... Tümünü senin dostun olacak. Bak, sana şimdi bir armağan vereceğim...” (87)

“—Yıldızları vardır insanların, ama birbirlerine benzemezler. Yolcular için kılavuzdur bunlar; kimileri için yalnızca birer küçük ışıktır, bilginler için sorundur her biri. Benim iş adamıma göre altın değerindedirler. Ama tüm bu yıldızların sesi sedası çıkmaz. Senin öyle yıldızların olacak ki kimseninkine benzemeyecek...

—Ne demek istiyorsun?

—Geceleyin gökyüzüne baktığında, ben bunlardan birinde olacağım, bunlardan birinde güleceğim için, sanki tüm yıldızlar gülüyormuş gibi gelecek sana. Gülmesini bilen yıldızların olacak.” (87–88)

Ama zaten tilki bu uyum çeşidinin yasalarını, Küçük Prens’e açıklamıştı:

“—...Ama beni evcilleştirirsen yaşamım güneş gibi parlayacak, sevince, mutluluğa boğulacak. O zaman tanıdığım tüm ayak seslerinden farklı bir ayak sesi duyacağım. Çünkü tanıdığım o ayak sesleri beni yerin altına

kaçırtır. Senin ayak sesin beni inimden dışarıya çağıracaktır, bir müzik gibi. Hem sonra, baksana! Orada, buğday tarlalarını görüyor musun? Buğdayın bana yararı yoktur. Buğday tarlaları bana bir şeyi anımsatmıyor. Bu da ne kadar üzücü! Ama senin saçların altın renginde. Beni evcilleştirirsen, bu ne harika bir şey olur! Altın rengindeki başaklar seni bana anımsatır. Ve başaklarda rüzgârın sesini duymak hoşuma gider...” (69)

Tilki de, veda anında alt üst olmuş bir şekilde, büyük bir sevecenlikle, Küçük Prens’in sarı saçlarının altın sarısı buğday başaklarına benzediğini söylüyor:

—“Ama bak ağlamaklısın! dedi Küçük Prens.

—Doğru, dedi tilki.

—Öyleyse bundan hiç bir kazancın olmadı!

—Oldu, oldu, dedi tilki, başakların rengi yüzünden...” (72)

Pierre-Henri Simon sevgiyle ilgili olarak görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“Bir varlığı dünyada tek olduğu için sevmiyoruz, ama onu sevdiğimiz zaman o dünyada tek oluyor: Bu öyle bir keşif ki, Saint-Exupéry bunu küçük kahramanı ile sağlıyor”
(Ancy, 1965 :65).

“Saint-Exupéry’e göre, sevmek kalp gözüyle aramaktır. O asla tensel aşktan bahsetmez. Bağlanan şey hislerdir ve sadece ölümlü yıldızlarda olmadan, var olmak için yaşamın onlara ihtiyacı vardır” (Albérès, 1961 :161).

“Dudakları gülümseyecekmiş gibi yarı aralıkken, kendi kendime yine diyordum ki: ‘Bu uyuyan Küçük Prens’in beni en çok heyecanlandıran yanı, bir çiçeğe olan bağlılığı, uyurken bile bir lamba alevi gibi içinde ısıldayan bir gül görüntüsü...’ Ve onun daha da nazik olduğunu anladım. Lambaları iyi korumak gerekir, ufak bir esinti söndürebilir onları...” (78–79)

Sevgiyi soylu kılmak için özgür bırakmak gerekir. Çiçek, Küçük Prens gezegenden ayrılırken çok üzülmesine rağmen asla ona kalmasını, kendisini bırakmamasını söylemez, gidişine engel olmak istemez. Onu kendisiyle kalması için zorlamaz, ona kendi başının çaresine bakabileceği izlenimi vermeye çalışır. Onu çok sevmesine rağmen onu özgür bırakır:

“—Boşuna dolaşıp durma öyle, sinir bozucu bir şey bu. Gitmeye karar vermişsin. Çek git.
Çiçek Küçük Prens’in onu ağlarken görmesini istemiyordu çünkü. O kadar gururlu bir çiçekti ki...” (36)

Küçük Prens’in serüvenlerinin her birisi, okuyucuya, anlamı açık olmayan görüntüler düşündürür. Tilki ve gülünki şüphesiz en çok anlamla yüklü olanlardır. Çiçeği tarafından evcilleştirilmiş Küçük Prens, onu kurtarmak için yaşamını sunmaya, kendini adamaya, vücudunu değiştirmeye hazırdır. Eğer gezegenine geri dönmezse, zayıf ve kırılgan olan çiçeğini sulamak ve korumak için orada kimse olmadığından çiçeği zavallı bir şekilde solacak. Kendisini ondan sorumlu hissettiği için, “ölmüş gibi olma” zorunluluğunu da kabul ediyor ve yılan onu ısırarak geldiği toprağa geri gönderiyor. Eğer tilki sırrını ona söyleyerek: “İnsan ancak yüreğiyle bakarsa bir şeyi iyi görür, iyi anlar. Gözler bir şeyin özünü göremez.” (74) diyerek aşkın ve dostluğun töreleri arasındaki anlam hakkında onu aydınlatmasaydı, Küçük Prens yaşamın ne olduğunu anlayamayacaktı.

Öykünün bu iki cümlesine yerleşen ahlak, onları yalnız varlıklar olmaktan kurtarma yeteneğine sahip sevgi ve dostluktur. Saint-Exupéry’nin diğer tüm eserlerinde de yükselen düşünce budur.

4. 5. İnsan İlişkileri

İnsanların kendi aralarında, basit çıkarların ötesinde ilişkiler kurması, Saint-Exupéry’nin önem verdiği konuların başında gelmektedir. İlişkiler kurmak, bir

şeyleri paylaşmakla mümkündür ancak. İlişkiden doğan ve asıl önemli olan sonuç bir “günaydın” sözüyle bile mümkün olabilir. İşte insan yaşamının zenginliğini oluşturan bu ilişkilere *Küçük Prens*’te şöyle değinmektedir:

—“İşte o sırada göründü tilki.

—Günaydın, dedi.

—Günaydın, dedi Küçük Prens kibarca, ama geriye dönüp baktığında kimseyi göremedi.

—Buradayım, dedi o ses, elma ağacının altındayım...

—Kimsin sen? dedi Küçük Prens. Pek de güzelmışsin.

—Ben tilkiyim.

—Gel benimle, oynayalım, öyle canım sıkılıyor ki...

—Seninle oynayamam. Evcil değilim.

—Ya! Özür dilerim, dedi Küçük Prens.

İyice düşündükten sonra ekledi:

—“Evcil” ne demek?

—Anlaşılan buralı değilsin, dedi tilki, ne arıyorsun burada?

—İnsanları arıyorum, dedi Küçük Prens. “Evcil” ne demek?

—İnsanların, dedi tilki, tüfekleri vardır. Avlanırlar. Hayvanlar için çok sıkıcı bir şey! Tavuk da yetiştirirler. Başka şeyle de ilgilenmezler. Sen tavuk mu arıyorsun?

—Hayır, dedi Küçük Prens. Ben dost arıyorum. “Evcil” ne demek?

—Bu, insanların pek aldırmadığı bir şey. “İnsanlarla bağlar kurmak...” demektir evcilleşmek.

—Bağlar kurmak mı?

—Elbette, dedi tilki. Sen benim için tıpkı yüz binlerce küçük oğlan çocuğu gibi bir küçük oğlan çocuğusun şimdi. Ve benim sana gereksinimim yok. Ben de senin için tıpkı yüz binlerce tilki gibi bir tilkiyim. Beni evcilleştirirsen birbirimize gereksinimimiz olur. Sen benim için dünyada tek olursun. Ben de senin için dünyada tek olurum...” (66–68)

Tilki hiç tanımadığı Küçük Prens'i "Günaydın" diye selamlar. Bu "Ben buradayım, seni tanımak ve seninle bir ilişki kurmak istiyorum" anlamına gelmektedir. Direk'e (2002 :129) göre, "Tanışma esnasında tilki de Küçük Prens de kim olduklarını, ne istediklerini, orada bulunma nedenlerini ve amaçlarını söylerler yani tanışmak için birbirlerine sorular sorarak tanışma fırsatı yaratırlar".

İlişkiyi tanışmanın da ötesine götürmek isteyen Küçük Prens, tilkiye birlikte oynamayı teklif eder. İnsanların besledikleri tavukları yiyen tilkiyi de avcılar avlamaya çalıştığı için, o zamana kadar insanlarla hiç dostluk kurmamış olan tilki evcil olmadığını söyler. "Evcil" sözcüğünün anlamını soran Küçük Prens'e tilki bunun "insanlarla bağlar kurmak" olduğunu söyler.

Estang'a (1956 :104) göre, Saint-Exupéry, arkadaşlar, dünyadaki tek varlıklar, başkaları için birileri derken bütün insanlığı insan ilişkileri ağının içine dâhil etmektedir. O eylemleriyle, diğer insanlarla, onların yarattığı ilişkilerle insani ilişkileri kurmaktadır.

Tilkiyle Küçük Prens'in karşılaşması oldukça önemli bir andır. "Saint-Exupéry'nin çizimleri tilkinin özellikle bir çeşidini yapmayı çalıştığını göstermektedir: kum tilkisi. Hayvanları çok seven Saint-Exupéry, kırlangıçları, ada tavşanlarını, salyangozları, fındık farelerini ve hatta beyaz bir sıçanı toplamıştır" (Ancy, 1965 :62).

Saint-Exupéry gerçek yaşamında da, Rio de Oro'da bu küçük kum tilkilerinden birini büyüttüştür. Çok sonraları, teknisyeni Prévot ile Libya çölünde uçağı bozulduğunda, kumda, uçağın düştüğü yere çok da uzak olmayan küçük yuvalar keşfetmiştir. Orada kum tilkilerinin bulunduğunu hemen tahmin etmiştir. Bir an her şeyi unutarak, aşırı büyük süslü kulaklı ve ada tavşanı gibi iri, bu küçük hayvanların yaşamı üstüne bilinebilecek her şeyi coşkuyla öğrenmiştir. Onların izlerini kolayca inceleyerek "Yan yana zıplamışlar. Bu sabah gezintisinin izleri içime tuhaf bir sevinç salıyor. Hoşuma gidiyor bu yaşam izleri. Susuzluğumu bir nebze unutuyorum..." (Saint-Exupéry, 1995 :113) demiştir.

Saint-Exupéry, 1927 yılında, Cap Juby'den annesine yazdığı bir mektupta ise şöyle demektedir: “Bir bu kalemini evcilleştirdim. Zaten işim bu. Ayrıca hoşuma gidiyor evcilleştirme sözcüğü” (Saint-Exupéry, 1972 :50). Bu ‘evcilleştirme’ sözcüğü, onun *Küçük Prens*’te işaret ettiği tilkiyi açıklamaktadır: Sadece yakın dost olacak varlıklar arasında değil ama diğerlerinden birine ihtiyacı olacağına da bağlar yaratmaktır. Var olan evcilleştirme merakını böylece gidererek, ondan bir varlığın nasıl evcilleştirileceğini ve Küçük Prens’in tilkiyi evcilleştirmek için ne yapması gerektiğini; yani bir dost kazanmayı öğrenmiştir.

Bir müddet sonra, Küçük Prens tilkiyi evcilleştirdiğinde, ondan şunları öğreniyor:

“İnsanlar artık hiçbir şeyi tanımaya vakit ayırmıyorlar.” (69)

“Dil yanlış anlamaların asıl nedenidir.” (69)

“İnsan ancak yüreğiyle bakarsa bir şeyi iyi görür, iyi anlar.” (74)

“Gözler bir şeyin özünü göremez.” (74)

“Evcilleştirdiğin şeyden her zaman sorumlu oluyorsun.” (74)

Gezegeninde yasadışı, bağısız, yalnız olan Küçük Prens’in yaşamak için dünyayı evcilleştirmesi, çiçeğinin bakımını yapması, dostlar, aşklar, yasalar yaratması gerekmektedir.

4. 6. Dilsel Gelişim

Büyük bir bilgelik, derin bir hümanizma, çok derin bir iç anlatım taşıyan *Küçük Prens*’in dili, oldukça basit, anlaşılır, içten ve sadedir. Öyküyü oluşturan cümleler kısa olmalarına karşın, çok derin anlamlar ifade etmektedir.

Öyküde kullanılan terimler, betimlemelerle o kadar güzel anlatılmıştır ki, çocukların hayal güçlerini harekete geçirerek, dili kullanmanın farklı yolları çok açık bir şekilde gözler önüne serilmiştir:

“Ve gerçekten Küçük Prens’in gezegeninde, tüm gezegenlerde olduğu gibi, iyi bitkiler ve kötü bitkiler vardı. Öyleyse iyilerin iyi tohumları, kötülerin de kötü tohumları olmalıydı. Ama tohumlar görülmez. Bunlardan biri uyanma hevesine kapılıncaya dek toprağın derinliklerinde uyurlar... O zaman, uyanan bu tohum gerinir ve önce çekine çekine güneşe doğru, narin, çok hoş, küçük bir filiz sürer. Eğer bir turp ya da gül filizi söz konusuysa, istediği gibi filizlenmeye bırakılır. Ama zararlı bir bitkiyse, fark eder etmez kökünden sökülüp atılmalıdır. Oysa Küçük Prens’in gezegeninde korkunç tohumlar varmış... Bunlar baobap tohumlarıymış. Gezegenin toprağı bu tohumlarla dolup taşarmış. Ne var ki baobaptan, eğer geç davranırsanız, hiçbir zaman kurtulamazsınız. Tüm gezegeni kaplar, kökleriyle delik deşik eder toprağını. Gezegen çok küçük, baobapların sayısı da fazlaysa, bu ağaçlar parçalarlar gezegeni.” (22-23)

diye anlatmaktadır baobapları Küçük Prens.

Küçük Prens’in gizemli ve güzel görünmeye meraklı çiçeğinin ortaya çıkışı da öyküde önemli bir yer tutmaktadır. Yazar çiçeğin filizlenmesinden ve ortaya çıkıp kendini göstermek için hazırlık aşamasından uzun uzun bahsetmektedir:

“Oysa Küçük Prens’in çiçeği nereden getirildiği bilinmeyen bir tohumdan filizlenmiş, Küçük Prens de başkalarına benzemeyen bu filizi çok yakından izlemişti... Ne var ki filiz çok geçmeden boy atmayı durdurup çiçek vermek üzere hazırlanmaya başladı. Kocaman bir tomurcuğun oluştuğunu gören Küçük Prens bu tomurcuktan ortaya olağanüstü bir şeyin çıkacağını pekâlâ seziyordu. Öte yandan çiçek yeşil odasına sığınıp güzelleşme hazırlığını bir türlü bitiremiyor, bu arada renklerini özenle seçiyordu. Yavaş yavaş giyiniyor, taç yapraklarını teker teker düzenleyip duruyordu. Gelincikler gibi bumburuşuk giysiler içinde görünmek istemiyordu. Tek

isteği güzelliğinin doruğunda parıldayarak ortaya çıkmaktı...
Güzel görünmeye pek meraklıydı! Bu yüzden gizemli
süslenme hazırlığı günlerce, günlerce sürmüş ve sonra, bir
sabah tam da güneş doğarken kendini göstermişti.” (31)

Yine Küçük Prens’in ziyaret ettiği gezegendeki işadamı, kendinden hiç
beklenmeyecek kadar edebi bir dille yıldızları anlatmak için şu sözcükleri
kullanmıştır:

“—Kimi zaman havada görülen milyonlarca küçük şey” (47)

“—...parlayan küçük şeyler” (47)

“—Tembel insanlara olmayacak düşler kurduran küçük parlak şeyler” (47)

Tilkinin Küçük Prens’e “evcilleştirme” sözcüğünü anlatmak için yaptığı
açıklama öykünün en dikkat çekici bölümlerinden birisidir. Bu sözcük kelimelerle
ancak bu kadar güzel bir şekilde açıklanabilirdi:

“—...Sen benim için tıpkı yüz binlerce küçük oğlan çocuğu
gibi bir küçük oğlan çocuğusun şimdi. Ve benim sana
gereksinimim yok. Ben de senin için tıpkı yüz binlerce tilki
gibi bir tilkiyim. Beni evcilleştirirsen birbirimize
gereksinimimiz olur. Sen benim için dünyada tek olursun.
Ben de senin için dünyada tek olurum...” (68)

“—Ama beni evcilleştirirsen yaşamım güneş gibi parlayacak,
sevince, mutluluğa boğulacak. O zaman tanıdığım o ayak
seslerinden farklı bir ayak sesi duyacağım. Çünkü tanıdığım o
ayak sesleri beni yerin altına kaçırır. Senin ayak sesin beni
inimden dışarıya çağıracaktır, bir müzik gibi... Buğdayın
bana yararı yoktur. Buğday tarlaları bana bir şeyi
anımsatmıyor. Bu da ne kadar üzücü! Ama senin saçların
altın renginde. Beni evcilleştirirsen, bu ne harika bir şey olur!
Altın rengindeki başaklar seni bana anımsatır. Ve başaklarda
rüzgârın sesini duymak hoşuma gider...” (69)

Ayrıca Küçük Prens ziyaret ettiği son gezegen olan dünyayı okuyucuya daha iyi tanıtmak için, gittiği diğer gezegenlerle kıyaslama yolunu seçmiştir.

“Dünya sıradan bir gezegen değildir! Orada yüz on kral (elbette, zenci kralları sayarsak), yedi bin coğrafyacı, dokuz yüz bin işadamı, yedi buçuk milyon ayyaş, üç yüz on bir milyon kendini beğenmiş, yani aşağı yukarı iki milyar büyük insan vardır.” (58)

Küçük Prens insanların dünyada çok az yer kapladıklarını düşünmektedir. Ona göre, dünyada yaşayan on milyar insan mitinglerdeki gibi yan yana ayakta biraz sıkışık durumda durduğunda, yirmi mil uzunluğunda ve yirmi mil genişliğinde Büyük Okyanus’taki en küçük ada gibi bir meydana rahatlıkla sığabilirdi. Yine elektriğin bulunuşundan önce, dünyadaki altı kıtanın tümünde dört yüz altmış iki bin beş yüz on bir adet sokak fenercisinin görev yapması gerekiyordu.

Bütün bu karşılaştırmalarla, Küçük Prens, dünyanın iyi ya da kötü her bakımdan diğer gezegenlere göre çok büyük olduğu ve dünyada birçok milletten insanın uyum içinde bir arada yaşadığı sonucuna varmıştır.

Aslında Küçük Prens, verdiği bu sayılara dayalı bilgilerle, sayılardan hoşlandıkları için sürekli eleştirdiği büyükler gibi davranmaktadır. Ama dünyanın büyüklüğünü açıklamanın en iyi yolunun bu olduğunu düşünmektedir.

Bütün bunlarla yazar, betimlemelerle sözcükleri en iyi şekilde anlatarak dilin kullanımına yardımcı olurken, karşılaştırmalar yoluyla da bir şeylerin anlatılabileceğini göstermektedir.

4. 7. Dostluk Öğrenimi

Antoine de Saint-Exupéry, *Küçük Prens*’te, bir pilot ve gizemli küçük bir çocuk arasındaki dostluktan bahsetmektedir. Ağırbaşlı yetişkin insanlar arasında

ciddi olmayı öğrenen Küçük Prens, tekdüze yaşamın birtakım ayrıntılarını göstermektedir. Yetişkinlerin tuhaf davranışlarını, insanlar arasında dostluk ve dayanışmanın olmayışını dile getirmektedir. Başkalarıyla dostluk bağı kuran kişinin, bilimin ve modern dünyanın sorumluluklarına önem vererek yaşamın gerçek değerlerini daha iyi görebileceğini düşünmektedir.

Küçük Prens kendisini gezegenine bağlayan tek şey olan bahçesinde yetiştirdiği gülünü ve evrende kaybolmuş küçücük gezegenini terk ederek, özlemini duyduğu dostluğu bulmak için dünyaya gelmiştir. Dünyaya gelinceye kadar, gezegenden gezegene dolaşmıştır. Yetiştirdiği gülünün kaprisleri yüzünden, kırılan kalbini teselli etmeye çalışırken, ziyaret ettiği gezegenlerdeki yetişkin insanların tuhafliklarıyla karşılaşmıştır. Karşılaştığı tilki, Küçük Prens'e basit bir sırrı olduğunu, insanın ancak yüreğiyle bakarsa bir şeyi iyi görüp iyi anlayacağını, gözlerin bir şeyin özünü iyi göremeyeceğini söylemiştir. Tilkinin sözlerine inanan Küçük Prens onu evcilleştirmeye çalışmakla zaman kaybettiğini kabul etmiş ve aralarında kurulan dostluk bağının her şeyden önemli olduğuna karar vermiştir.

Gerçek yaşamda da dostlara ve dostluklara çok önem veren Saint-Exupéry bu konuyla ilgili olarak şöyle demiştir:

“Hiçbir şey, bunca ortak anıların, bir arada yaşanan bunca güç anıların, bunca kavgaların, barışmaların, içten coşkuların yerini tutamaz. Böylesine dostluklar iki kez kurulamaz. Bir meşe fidanı dikip az sonra geçip gölgesine oturmak ne mümkün!” (Saint-Exupéry, 1995 :29).

Pilot ile Küçük Prens arasındaki dostluk bağının nasıl kurulduğuna bakılacak olunursa; onlar önce karşılaştılar, sonra konuşmaya başladılar. Böylece aralarında bir ilişki kuruldu ve bu ilişki iletişime yol açtı. Aralarında bir anlayış ortaklığı, nesnelere anlam vermede bir benzerlik olduğu ortaya çıktı. Pilotun onun istediklerini anlamak ve istediklerini yerine getirmek için gösterdiği çaba, sonuçsuz kalmayarak aralarında bir dostluğun temellerinin atılmasını sağladı.

Dostluk kurmak, karşıdaki kişiyi tanımayı ve onu anlamak için emek ve zaman harcamayı gerektirmektedir. Küçük Prens dostluk kurmak uğruna çiçeğin kaprislerine, pilot da Küçük Prens'inkilere katlanmak zorunda kalmıştır. Her ikisi de dostluk adına çaba göstermiştir. Çiçek kelebeklerle dostluk kurmak için tırtıllara katlanmak gerektiği gerçeğini kabul etmiştir. Tilki ise dostlar ve dostluklar için zaman da gerektiğini şöyle belirtmiştir:

“—Ancak evcilleştirdiğin şeyleri tanıyabilirsin, dedi tilki. İnsanlar artık hiçbir şeyi tanımaya vakit ayırmıyorlar. Hazır şeyleri satın alıyorlar tacirlerden. Dost satan tacir olmadığı için, insanların da dostu olmuyor hiç. Sen dost olmak istiyorsan, evcilleştir beni!” (69)

İnsanlarla dostça ilişkileri olmayan tilkinin Küçük Prens'le ilişki kurmak istemesi onun evcilleşmesi anlamına gelmektedir. Tilki karışık duygular içerisinde. Öteki insanlar gibi davranmayan Küçük Prens ile dost olması, arkadaşlık etmesi çok yakın ve çok sıkı bir ilişki kurmasını gerektirmektedir.

Saint-Exupéry, uçağı bozularak Libya çölüne düştüğünde, çölde kum tilkilerinin izini sürmüş ve onlara “Benim minnacık tilkiciğim, ben yitik bir insanım. Ama yine de senin huyun suyunla, törelerinle ilgileniyorum. Ne tuhaf değil mi?” (Saint-Exupéry, 1995 :114) diyerek seslenmiştir. Bu seslenişte, Küçük Prens'le tilkinin konuşması arasında benzerlikler vardır. Her ikisi de çöldedir ve bir tilkiyle dostluk kurmak için çaba sarfetmekte, onun töreleriyle, alışkanlıklarıyla ilgilenmektedirler.

İkisi de gökten yere düşen, yedi gün süresince birlikte olan, birlikte olmanın süresi arttıkça dostlukları enginleşen iki dost, dostluklarının son gününü yaşarlarken, önce Küçük Prens dostluğa en saygılı ve en yüce örneğini sunmuştur. Yedinci günün bitiminde uçağını onaran pilota ayak bağı olmamak, giderek ağırlaşan vücudunu kızgın çölde bir gün boyu ona taşıtmamak ve çiçeğine bakmak için ondan ayrılmıştır. Pilot özgür olacaktır, ülkesine ve ailesine ulaşacaktır.

Sonra da pilot, dostluğa en saygılı ve en yüce örneği sunmuştur. Pilot hüznü doludur, ama soylu bir dost ile tanıştığı için de övünçlüdür, dostluğun yüce anısına saygılıdır. Küçük Prens, beş yüz milyon çeşmesi olacağını, kendisinin de beş yüz milyon çingırağı olacağını söyleyen küçük dostunu, aradan altı yıl geçmesine karşın yine saygıyla ama hüznle anımsayacaktır:

“Kuşkusuz altı yıl oldu bile... Döndüğümde rastladığımı arkadaşlar beni yeniden hayatta gördüklerine çok sevindiler. Üzgündüm, ama onlara “Yorgunum” diyordum... Küçük Prens’imin gezegenine döndüğünden eminim, çünkü gün doğarken bedeni yoktu ortada. Öyle ağır bir beden de değildi hani onunkisi... Geceleri yıldızları dinlemek hoşuma gidiyor. Beş yüz milyon çingırak sesi duyuyorum sanki...” (91)

Küçük Prens’e göre, yetişkin insanlar, kalp gözüyle görme yeteneğinden yoksun kişilerdir. Onun ziyaret ettiği altı gezegenden üçü, siyasi güç, para gücü ve akıl gücüne sahip insanlar tarafından işgal edilmiştir. Küçük Prens’in ziyaret ettiği altı gezegenin üçünde, kendince sürekli buyruklar veren tuhaf bir kral, yıldızların sayısını bir kâğıda yazıp çekmeceye kilitleyen tuhaf bir işadamı, bir bilgin olduğunu söyleyen ama gezegeninin dağlarını, kentlerini bilmeyen tuhaf bir coğrafyacı vardır. Diğer üç gezegendeki yetişkin insanlar da Küçük Prens’in dostluk arayışına cevap veremeyecek niteliktedirler. Gezegenlerden birisinde, gezegenin en zengininin ve en akıllısının kendisi olduğuna inanan bir kendini beğenmişle karşılaşan Küçük Prens, büyüklerin hep böyle garip olduklarını düşünerek hemen oradan uzaklaşır. Diğer gezegende, içmekten utandığını unutmak için içen bir ayyaşla karşılaştığında, yetişkinlerin garip davranışlı olduklarını daha iyi anlamıştır. Ziyaret ettiği gezegenlerin en küçüğü olan ve ne evin ne de insanın bulunduğu diğer gezegende ise bir fenerci vardır. Burada bir sokak feneriyle fenercinin ne işe yarayabileceğini kavrayamayan Küçük Prens, yine de bu fenerciyi, yaptığı işin hem anlamlı hem de yararlı olduğunu düşündüğü için, karşılaştığı diğer yetişkinlerden daha az gülünç bulmuştur:

“—Hepsinin arasında bir tek onunla dost olabilirdim. Ama gezegeni gerçekten çok küçük. İki kişiye yer yok...” (58)

Aradığı dostluğu karşılaştığı yetişkin insanlarda bulamayan Küçük Prens, gezegeninde emek vererek yetiştirdiği gül ve karşılaştığı bir tilkiyle bağlar kurmuştur. Tilki, aralarında bir bağ oluşabilmesi için, Küçük Prens'ten kendisini evcilleştirmesini istemiştir. Satın alınamayacak bir şey olan sevgi, özveri, emek ve sabır gerektirmektedir. Saint-Exupéry'e göre, insanları birbirinden uzaklaştıran uygarlık, insanlar arasındaki dayanışma ve dostluk bağlarını koparmaktadır. Tilki, Küçük Prens'e, insanların her şeyi hazır aldıklarından, emek harcamadıklarından yakınmaktadır:

“İnsanlar artık hiçbir şeyi tanımaya vakit ayırmıyorlar. Hazır şeyleri satın alıyorlar tacirlerden. Dost satan tacir olmadığı için, insanların da dostu olmuyor hiç. Sen dost olmak istiyorsan, evcilleştir beni!” (69)

Eserin ana teması, dostluk karşısında yenik düşen yalnızlıktır. Ondan bir koyun resmi isteyen bu gizemli, saf küçük adamın görünümüne kadar gerçekten konuşacak hiç kimse olmadan yapayalnız yaşadığını açıklar. Ibert'in (1960 :81) vurguladığı gibi, “Küçük Prens'in, sadece mantığa, kanıtlamalara, şifrelere inanan büyük, aptal bir kişi olmaktan sürekli kaçarak yaşayan bir çocuk olan Saint-Exupéry'nin kopyası olduğu hemen fark edilir”.

IV. 8. Felsefe Öğrenimi

Modern klasiklerden sayılan kitap, çocuklar için yazılmış gibi görünse de okuyan herkesi derinden etkileyen felsefi bir masaldır aslında.

“Çocuklar İçin Felsefe” çalışmaları, eleştirel düşünme eğitimi aracılığıyla çocukların, temellendirilmemiş savlara ve önyargılara karşı kendilerini korumalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Direk, 2002 :4). Bu çalışmalarda *Küçük Prens*'ten yola çıkılmıştır.

“Çocuklar İçin Felsefe” programı, birlikte düşünme ve tartışma yöntemiyle metinlerden yola çıkarak çocukların kendiliğinden ortaya koydukları felsefi kavramlar ve sorular üzerinde düşünmelerini sağlayan bir eğitimidir (Direk, 2002 :3). Bu programda, neden başka bir kitabın değil de *Küçük Prens*’in tercih edildiği şöyle açıklanmaktadır:

“*Küçük Prens* her yaşta okurun her defasında ayrı tatlar alarak okuyacağı olağanüstü güzellikte bir öyküdür. Bunun yanında zengin felsefi açılımlara olanak tanımaktadır. Bu tür uygulama için seçilecek öykünün, çocukları düşünmeye yönelten bir nitelik taşıması, çeşitli kavramları tartışma olanağı yaratmaya elverişli olması gerekir. *Küçük Prens*, çocuk öykülerinin alışılmış kalıplarının tuzağına düşmez. Örneğin; tilki ve yılan kötü olarak betimlenmez.

Sevgi, dostluk, değer gibi kavramlardan başlayarak ayrımcılığa, insan haklarına kadar uzanan geniş bir kavramsal tabana oturur. İçinde yaşadığımız dünyayı çocuk bakış açısıyla eleştirir. “Çocuklar İçin Felsefe” programı için çok elverişli bir tartışma ortamı hazırlar” (Direk, 2002 :6).

SONUÇ

Çocuk ya da yetişkin fark etmeksizin, eğitimde, kitapların çok önemli bir yer tuttuğu inkâr edilemez. *Küçük Prenses* de içerdiği eğitsel mesajlarla bu kitaplar içinde oldukça büyük bir alanı işgal etmektedir. Kuran ve İncil'den sonra en çok okunan kitap olma rekorunu elinde bulunduran Saint-Exupéry'nin bu ünlü eserinin, aynı zamanda en çok dilde çevirisi yapılan eser olması ne kadar değerli olduğunun da göstergesidir.

Mutluluk, harcanan çabanın, yapılan mücadelenin sonucunda elde edilen bir ödüldür, aynı zamanda sürekli değişen ve gelişen bir durumun ifadesidir. Mutlu olmak için çok fazla bir şeye gerek yoktur. Mutluluk insanların ne aradığına bağlıdır ve tamamen insanların dünyayı görme biçimiyle ilgilidir.

Konuşan bir çiçek, felsefî konuşmalar yapan hayvanlar, tek kişinin oturduğu gezegenler, çocukluğunu hayal eden ve unutmak istemeyen Saint-Exupéry'nin yarattığı hayali dünyanın kahramanlarıdır. Yazar, çocuksu saflık ve hayal gücünün günlük yaşamın karmaşası içinde kaybolup gitmesine izin vermek istemez.

İnsan bir işte sorumluluk aldığı sürece var olur. Ortak bir işte sorumluluk almak birbirine tam bir bağlılığı da ifade eder. Ayrıca insanlar yaptıkları kadar yapmadıklarından da sorumludurlar.

Sevgi seven ve sevilen arasında duygulara dayalı bir iletişim kurar. Seven kişi sevdiğini saygı ile yücelterek kendisini ondan sorumlu hisseder. Sahiplenmeyi amaçlamaz, özgürlüğünü kısıtlamaz. Sevgi her şeyden önce gizemdir ama sevginin ilerlemesine ve kök salmasına izin veren ise zamandır. Sevgi belli töreleri içerir ve sevilen kişiyi keşfetmeyi gerektirir. Sevgi hizmet verilerek bir anlam kazanır. Sevilen varlığı değerli kılan, onun dünyada tek oluşu değil, onu diğerine bağlayan binlerce bağlıdır. Sevildiğinde onun tek olmasıdır. Sevmek kalp gözüyle aramaktır.

İnsanların kendi aralarında basit çıkarların ötesinde ilişkiler kurması ancak bir şeyleri paylaşmakla mümkündür.

Küçük Prens kısa cümlelerle de çok derin anlamların ifade edilebileceğinin bir kanıtıdır. Belli kavramlar betimlemelerle çok güzel bir şekilde açıklanmış ve karşılaştırmalarla okuyucunun dilsel beceri kazanmasına yardımcı olunmuştur.

Dostluk kurmak karşıdaki kişiyi tanımayı ve onu anlamak için emek ve zaman harcamayı gerektirir. Dostluk satın alınabilir bir şey değildir, özveri ve sabırla mümkündür ancak.

Kişileri düşünmeye yöneltten bir nitelik taşıması ve çeşitli kavramları tartışma olanağı yaratması açısından eser felsefe öğreniminde bir ilk adımdır.

Küçük Prens, bugün bile hala, okuyanda derin bir etki bırakmaktadır. Bunu da bir yandan okuyucuyu, manevi değerlerle zenginleştirerek; diğer yandan ise ilginç öyküsüyle ona ümit verip rahatlamasını sağlayarak yapmaktadır.

İşte bu nedenlerle *Küçük Prens*, yalnız küçüklerin değil, çocukların dünyasına girebilmek koşuluyla büyüklerin de, özellikle de 100 Temel Eser kitap listesinden *Küçük Prens*'i çıkaranların da okuması gereken bir kitaptır.

KAYNAKÇA

ALBÉRÈS René Marill. (1961). **Saint-Exupéry**. Paris: Albin Michel.

ANCY, Jacqueline. (1965). **Saint-Exupéry L'Homme et Son Oeuvre**. Paris: Librairie Didier.

AROLAT, Emre. (2005). *Hiç Düşünmeden Küçük Prens*. **Radikal Kitap**, (250) (Aralık 2005), 17.

BARJON, Louis. (1960). **Mondes D'Écrivains Destinées D'Hommes**. Casterman.

BÉDIER, Joseph, P.HAZARD. (1949). **Littérature Française**. Paris: Librairie Larousse.

DİREK, Nuran. (2002). **Küçük Prens Üzerine Düşünmek**. İstanbul: Pan Yayıncılık.

ESTANG, Luc. (1956). **Saint-Exupéry par lui-même**. Paris: Éditions de Seuil.

GÖKER, Cemil. (1972). **Antoine de Saint-Exupéry'de İnsanların Dünyası**. Ankara Üniversitesi. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No:228. Ankara Üniversitesi Basımevi.

İBERT, Jean Claude. (1960). **Antoine de Saint-Exupéry**. Paris: Éditions Universitaires.

İNAL, Tuğrul. (1980). *A. De Saint-Exupéry'nin Küçük Prens'i Üzerine Bir İnceleme*. **Oluşum**, (36/78), 5–8.

KARA, Şükran. (2005). *Konuk Sihirli Değnek*. **Cumhuriyet Kitap**, (810), (Ağustos 2005), 26.

KIZILASLAN, Yeliz. (2006). *Yetişkinlerin Savaşında Bir Çocuk Pilot*. **Milliyet Kitap**, (Nisan 2006), 20.

MONİN, Yves. (1975). **L'Ésotérisme du Petit Prince**. Paris: Éditions A.-G.Nizet.

ODAĞ, Celal. (2004). *Çocukluğumuzun Sesi, İçimizdeki Çocukluğumuz, Çocuk Kendiliğimiz: Küçük Prens*. **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 11 (2), 82–88.

OUELLET, Réal. (1971). **Les Relations Humaines Dans L'Oeuvre de Saint-Exupéry**. Bibliothèque des Lettres Modernes 19. Paris: Lettres Modernes Minard.

ÖZKAYA, Emel. (2005). *Saint-Exupéry'nin Küçük Prens Anlatısında Dostluk Arayışı*. **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 29 (1), 101–110.

SAİNT-EXUPÉRY, Antoine de. (1967). **Kanayan İspanya**. (Çev. Burhan ARPAD), İstanbul: Yankı Yayınları.

SAİNT-EXUPÉRY, Antoine de. (1972). **Mektuplar**. (Çev. Bertan ONARAN), İstanbul: Yankı Yayınları.

SAİNT-EXUPÉRY, Antoine de. (1988). **Le Petit Prince**. Paris: Éditions Gallimard.

SAİNT-EXUPÉRY, Antoine de. (1995). **İnsanların Dünyası**. (Çev. Vedat GÜNYOL), İstanbul: Doğan Yayın Holding A.Ş.

SAİNT-EXUPÉRY, Antoine de. (1999). **Gece Uçuşu**. (Mukadder SEZGİN, Fuat PEKİN), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

SAİNT-EXUPÉRY, Antoine de. (2004). **Küçük Prens**. (Çev. Yaşar AVUNÇ), İstanbul: Mavibulut Yayınları.

SIMON, Pierre-Henri. (1950). **L'Homme En Procès. Malraux. Sartre. Camus. Saint-Exupéry.** Nauchatel: Baconnière.

İNTERNET BAĞLANTILARI

1.

Ayral, C. (2001, Ocak 8), SANATHABER.NET.

<<http://www.sanathaber.net/haber.asp?HaberID=416&KategoriAdi=Tiyatro-Sahne>>

(2006, Mayıs 27)

2.

Antoine de Saint-Exupéry-actualités.

Grand Concours de Noel. Dessine ton Calligramme.

<<http://www.saint-exupery.org/agenda/actu.php?ident=10>> (2006, Nisan 24)

3.

Antoine de Saint-Exupéry-actualités.

Opération les Ailes du Petit Prince.

<<http://www.saint-exupery.org/agenda/actu.php?ident=26>> (2006, Nisan 24)

4.

Yamaner, B. (2005, Ağustos 17), Turkla:Los Angeles'te Yaşayan Türklerin Portalı.

Küçük Prens Tartışması.

<<http://turkla.com/yazar.php?yid=30>> (2006, Nisan 24)

5.

(2004, Mayıs 24), Afacan Çocuk Gazete.

Saint-Exupéry'nin Uçağının Parçaları Bulundu.

<http://www.afacancocuk.com.tr/gazete/yazilar_detay.asp?id=535>

(2006, Mayıs 27)

6.

Antoine de Saint-Exupéry-actualités.

Conférence de Presse pour le programme célébrant les 60 ans du Petit Prince en France.

<<http://www.saint-exupery.org/agenda/print.php?ident=31>> (2006, Ağustos 8)

7.

(2004, Ocak 19), Le quartier français du village planétaire.

Activités, fiches et ressources pour accompagner la lecture du Petit Prince.

<<http://www.richmond.edu/~jpaulsen/petitprince/petitprince.html>>

(2006, Mayıs 27)

8.

Antoine de Saint-Exupéry-actualités.

À la Decouverte du Musée du Petit Prince au Japon.

<<http://www.saint-exupery.org/agenda/print.php?ident=27>> (2006, Ocak 10)

9.

Antoine de Saint-Exupéry-actualités.

O Pequeno Principe. Une Adaptation du Petit Prince au Brésil.

<<http://www.saint-exupery.org/agenda/actu.php?ident=35>> (2006, Nisan 24)

10.

Antoine de Saint-Exupéry-actualités.

Der Kleine Prinz. Le Petit Prince un Ballet Fantastique en Deux Actes.

<<http://www.saint-exupery.org/agenda/actu.php?ident=34>> (2006, Nisan 24)

11.

The Little PrinceOpera.

L'univers de l'allumeur de réverbères. The Little Prince.

<http://www.lepetitprince.com./fr/REVERB/opera_uk.php> (2006, Nisan 24)

12.

(2005, Ağustos 3), Radikal İnternet Baskısı.

Küçük Prens Out Necip Fazıl İn.

<<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=160404>> (2006, Nisan 24)

13.

(2005, Ağustos 10), Haber Vitriini.

Küçük Prens'te Atatürk'e Eleştiri Yok.

<<http://www.habervitrini.com/haber.asp?id=184570>> (2006, Mayıs 27)

14.

Atmaca, E. (2005, Ağustos 15), Radikal-çevrimiçi/Kültür/Sanat.

Küçük Prens Korsanlara Karşı.

<<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=161469>> (2006, Mayıs 27)

15.

Çobankent, Y. (2000, Mart 20), Hürriyetim.

Hale Soygazi İlk Kez Tiyatro Sahnesinde.

<<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/istanbul/turk/00/03/20/isthab/03ist.htm>>

(2006, Ocak 10)

16.

(1998, Şubat 22), Teknonet.

Evrensel Kültür Teknolojidir.

<<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/tekno/turk/98/02/22/internet/16int.htm>>

(2006, Ocak 10)

